DÖNEM : VIII CİLT : 1 TOPLANTI : 0.

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

On dördüncü birleşim

13 · IX · 1946 Cuma

İçindekiler

	Sayfa
1. — **Geçen tutanak özeti**	270
2. — **Havale edilen kâğıtlar**	270
3. — **Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları**	270
1. — Sayın Üyelerden bazılarına izin verilmesine dair Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi	270:271
4. — **Sorular ve cevaplar**	271
1. — İstanbul Mlletvekili Cihad Baban'ın, Yeni Sabah ve Gerçek gazetelerinin hangi sebebe dayanılarak kapatıldıklarının aydınlatılması hakkındaki sözlü sorusuna Başbakan Recep Peker'in cevabı	271:277
5. — **Görüşülen işler**	278
1. — Devlet Dairelerinin Bakanlıklara ayrılması ve Devlet Bakanları hakkında kanun tasarısı ve Anayasa ve Bütçe Komisyonları raporları (1/7)	278
2. — Başbakanlık kuruluşu hakkındaki kanuna ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/9)	278
3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/11)	278:279,297,318,318:321
4. — Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve İçişleri Komisyonları raporları (1/12)	279

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Büyük Millet Meclisi 1946 yılı Mayıs ve Haziran ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu okundu.

Kahvenin tekel konusundan çıkarılmasına ve Dahilî İstihlâk vergisine tâbi tutulmasına dair olan kanun kabul olundu ve,

Cuma günü toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip	Kâtip
Konya	Ankara	Niğde
T. F. Sılay	*E. H. Ergun*	*H .Ulusoy*

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Hükümeti arasında Hava Ulaştırmalarına dair olan Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Ulaştırma Komisyonları raporları (1/14) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Şemsettin Günaltay

KÂTİPLER : Hüseyin Ulusoy (Niğde), Emin Halim Ergun (Ankara)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Sayın Üyelerden bazılarına izin verilmesine dair Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi (3/18)

BAŞKAN — Okutuyorum.

Kamutaya

Aşağıda adları yazılı Sayın Üyelerin izinleri Başkanlık Divanınca kararlaştırılmıştır.

Kamutayın onanmasına sunulur.

B. M. M. Başkanı
K. Karabekir

Antalya Miletvtkili Tayfur Sökmen, 1 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bolu Milletvekili Hasan Cemil Çambel, 2 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Hakkâri Milletvekili Selim Seven, 1 ay mazeretine binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Hatay Milletvekili Abdülgani Türkmen, 1 ay htstalığ na binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Elâzığ Milletvekili Fuad Ağralı, 2 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kars Milletvekili Tezer Taşkıran, 2 ay mazeretine binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kocaeli Milletvekili Amiral Şükür Okan, 1 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Niğde Milletvekili Halid Mengi, 1 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yozgad Milletvekili İhsan Olgun, 1 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Zonguldak Milletvekili Ali Rıza İncealemdaroğlu, 1 ay hastalığına binaen.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

4. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — İstanbul Milletvekili Cihad Baban'ın, Yeni Sabah ve Gerçek gazetelerinin hangi sebebe dayanılarak kapatıldıklarının aydınlatılması hakkındaki sözlü sorusuna Başbakan Recep Peker'in cevabı.

B. M. Meclisi Sayın Başkanlığına

7.IX.1946

Sıkı yönetim kararı ile 26 Temmuz tarihinden itibaren İstanbul'da münteşir Yeni Sabah ve Gerçek gazeteleri müddet zikredilmeden kapatılmışlardır.

Aradan bir buçuk aylık bir zaman geçmiş olmasına rağmen yeniden açılmaları için herhangi bir müsaade de verilmiş değildir. Bu iki gazetenin hangi sebebe binaen kapatılmış olduklarının ve suçun mahiyetinin neden ibaret bulunduğunun Hükümet tarafından aydınlatılmasını İçtüzüğün 149 ncu maddesi mucibince rica ederim.

İstanbul Milletvekili
Cihad Baban

BAŞKAN — Söz istiyor musunuz?

CİHAD BABAN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim, söz Başbakanındır.

BAŞBAKAN RECEP PEKER (İstanbul) — Seçim bölgesi arkadaşım Sayın Cihad Baban'ın iki gazetenin kapatılması sebebi üstündeki sorusunu mevcut muameleyi gözden geçirerek inceledim. Bu sorunun aslına cevap vermeden evvel muamelenin dayandığı esasın iyice kavranabilmesine yardım etmiş olmak için kanunların bu noktaya dokunan kısımları üstünde kısaca bir başlangıç mâruzatı yapacağım.

Anayasa, normal olmıyan hallerde devlet idaresi için usul koyuyor. Anayasanın metninde yazılı olan şartların vukuunda memlekette Sıkıyönetim ilânını tesbit ediliyor, bu noktayı izah eden Anayasanın 86 ncı maddesinde Sıkıyönetim zamanında kişi ve konut dokunulmazlığı, basın ve yayın ve ilâ... hürriyetlerinin geçici olarak kayıtlanması lüzumunu tesbit eden bir esas vardır. Bu esasa göre yapılmış olan Örfî İdare Kanununun üçüncü maddesi askerî idarenin salâhiyetlerini ve Anayasa Kanununun 86 ncı maddesinde gösterilen tahditlerin, takyitlerin neler üzerinde, nasıl yapılacağını tesbit eder. Bugünkü konumuzun dayandığı nokta Örfî İdare Kanununun üçüncü maddesinin dördüncü fıkrasıdır. Bu fıkra ile kanun, gazete; kitap ve sair matbuaların tabı ve neşrini veyahut hariçten ithalini menetmek ve bu matbaaları kapatmak ve matbuata sansür koymak hakkını sıkıyönetim komutanına verir.

Arkadaşlar; zannederim ki derhatır buyurur-lar, Örfi İdare Kanununun Sıkıyönetim Komutanı olmak üzere tâyin edilecek zatın vasfını da tesbit eden bir maddesi vardır: (Sıkıyönetim normal idare usulleri dışında bu normal kanuni hakların vatandaşlara verdiği birçok hürriyetleri, masuniyetleri takyidettiği için bilhassa bu takyitlerin, tahditlerin basın hürriyeti ve diğer hürriyetler gibi vatandaş haklarının tahdidi gibi çok mühim işlerin takdir edilmesi kabliyetini Sıkıyönetim Komutanlığına vermiş olmak için bu zatın ancak Kolordu komutanlığı yapmış zatlar arasından seçileceğini....) özel bir ihtimamla tesbit etmiştir. Binaenaleyh kanun Sıkıyönetim Komutanı olan zatı, bu takyıtların hangi şartlar altında yapılacağını takdir ve temyiz etmek hususunda görüşünü kullanabilecek yurdun en yüksek ehliyet ölçüsünde olan ve yüksek komuta mevkiindeki zatları tavzif etmiştir. Hiç şüphe yok, kanunun koyduğu bu dikkat ve ihtimam noktasını yurttaşların fevkalâde hallerde hürriyetlerin takyidi işini takdir edebilecek zatın bu olgunlukta olmasını derpiş etmekle vatandaşlara fevkalâde hallerde bile bu hürriyetlerinin ancak kati icabolduğu zaman takyidi imkânını veren bir teminat teşkil eder. Ben muameleye esas olarak önceden verilmesini faydalı gördüğüm bu noktaları böylece aydınlattıktan sonra arkadaşımızın sorusunu cevaplamağa geçiyorum.

Temmuzun 25 nci günü Sıkıyönetim Komutanı İstanbul gazetelerine bir tebliğ vermiştir. Bu, tebliği metin olarak hatırlarsınız. Çok vakit kaybetmemek için aynen okuyacak değilim, ruhunu esasını aksettireceğim.

Sıkıyönetim Komutanı diyor ki, seçime tekaddüm eden günlerde çeşitli ağır neşriyat yapılmıştır, bunlara musamaha edilmiştir. Yani seçim zamanı olmasaydı bu neşriyatın, Sıkıyönetim Komutanına İstanbul'un emniyetini emanet eden vazife duygusu içinde bu neşriyata müdahale edecektim. Yine komutanın bizzat kendi ifadesiyle, kullandığı tâbirle «Millet iradesinin tam bir serbestlikle tecellisini güçleştirmemek için, benim takdir ölçüme göre, yapılmakta olan bu tahrikçi neşriyatı önlemek tedbirini tatbik etmedim». Buna ilâve ediyor, fakat şimdi seçim bitmiştir, şimdi seçimin millet iradesinin tam serbestlikle tecellisini güçleştirmek bahis konusu olmadan bu tedbiri almak zamanındayım. Böyle tahriklere artık müsaade ve müsamaha edemem, diyor. Ve bir fıkra daha ilâve ediyor; «Bilhassa seçim sonuçları hakkında vatandaşları şüpheye düşüren ağır neşriyat olursa harekete geçeceğim» diyerek bunları yasak ediyor.

Bu tebliğ gazetelere verildikten sonra Cihad Baba'nın sorgu önergesinde bahis konusu yaptığı iki gazete, yazdıkları yasak yazılardan dolayı komutanın kanuni hakkı olan kendi takdir ölçüsü ile kapatılıyor.

Arkadaşımın sorduğu sualin cevabı. Sıkı yönetim Komutanının takdiriyle bu yazıların esasen mevcut olan vaziyette tahrikamız görülmesi ve bilhassa bunun seçim sonuçlarından sonra vatandaşlara bu sonuçlar üzerinde, yani devletin yeni temelini teşkil eden Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhinde neşriyatta devam etmelerini de yasak ettikten sonra hem birinci mânada tahrikçi neşriyatta hem de sarih surette yasaklanmış olan bir ikinci hükme uymıyan bir harekette bulunmuş olmaları sebebiyle bu iki gazete kapatılıyor. Burada arkadaşımın sorusuna benim cevabım bitmiş olmak lâzım gelir. Sordukları kapatma sebebi budur.

Bu mâruzatımı tamamlamak için bana 19 Ağustosta İstanbul'dan Cumhuriyet, Vatan, Son Posta, Tasvir, Akşam, Vakit, Son Saat, Son Dakika, Yeni Türkiye gazeteleri bir telgrafla başvurmuşlardır. Dedikleri şey, bugünkü önergede bahis konusu olan gazetelerden Gerçek'ten bahsetmiyorlar). Yalnız Yeni Sabah gazetesi için tavassut ediyorlar. «Sizin Kabine beyannamesinde bahis edilen Demokrasiye hürmet duygusu ile bizim kabili telif görmediğimiz bu vaziyeti düzeltip bu gazetenin açılmasına müsaade edin». diyorlar.

Onlara verdiğim cevap ta aşağıyukarı şimdi arzettiğime yakın ozaman yaptığım incelemelere dayanarak dedim ki, «bu yetki doğrudan doğruya takdirini kullanıp, tatbik sahasına kararın koymuş olan Sıkıyönetim Komutanının salâhiyetine dâhil bir iştir. Kanunlar üzerinde yaptığım incelemeler bu noktayı benim gözümde böylece belirtmiştir. Bu itibarla ben Hükümet Başkanı olarak Sıkıyönetim Komutanının takdirine bağlı olan bir işte mevcut Sıkıyönetim Kararını ne kaldırmak, ne hafifletmek, ne de böyle bir durum yokken bu gibi bir tertibi tatbik mevkiine koymak hususunda kendimi salâhiyetli görmedim. Saygılarımı sunarım.» o zamanki görüşümle şimdiki soru hakkında yaptığım inuelemede biribirine temas eden esasları birarada ifadeye yaradığı için muhterem Kamutayın umumî anlayışına hizmet eder diye bu noktayı da böylece kaydetmiş bulunuyorum.

CİHAD BABAN (İstanbul) — Sayın Başbakan'ın vermiş oldukları izahata teşekkür ederim.

Sayın arkadaşlar, itiraf edeyim ki, Muhterem Başbakan'ın bu hususta vermiş olduğu izahat ben arkadaşımızı tatmin etmiş olmaktan uzak kalmıştır.

Evvlâ dâvanın kütle psikolojisine ve ana haklarımıza taalûk eden cephesine temas etmek istiyorum.

İstanbul Türkiye'nin fikir merkezidir. Burada Sıkıyönetim Komutanlığının salâhiyetlerini kullanması ve bu salâhiyetlere dayanarak gazetelerin neşriyatı üzerine müessir olması, tesirleri İstanbul bölgesini çok aşan ve bütün memlekete sirayet eden neticeler doğurmaktadır.

Bir taraftan İstanbul'da Sıkıyönetimin mevcudiyetini kabul etmek ve onun bütün salâhiyetlerini kullanabilmesini sağlamak, diğer taraftan fikir ve yayın hürriyeti bakımından memlekette tam bir serbestinin mevcut olduğunu iddia etmek tezada düşmek olur. Bu haklı itirazlar ileri sürüldüğü zaman müdafaaten bize verilen cevapları hatırlıyoruz. İstanbul ve çiva-

rinda kurulan Örfi İdarenin hikmeti vücüdü idari olmaktan ziyade siyasidir. Ve daha ziyade dış emniyetimizle alâkadardır. Bundan dolayıdır ki harbin en sıkışık zamanlarında Almanlar hudutlarımıza dayandıkları sıralarda bile bu makam vatandaşların ana hak ve hürriyetlerini tahdit etmek temayülünden uzak yaşamıştır. Vatandaşları tazyik edecek yollara gitmemiştir. Gazeteler hürriyeti bol bol kullanmışlardır. Buna karşı Ben de şu cavabı veriyorum. Hürriyet yokdemiyoruz, hürriyetin teminatı yok diyoruz. Ve ancak hürriyet teminat altına alındıktan sonradır ki hürriyet olmak vasfını iktisap edebilir diyoruz.

Düşmanların kapımızın eşiğinde bulundukları sırada tatbik edilmeyen veya bazı ahvalde pek hafifi tatbik edilen bu tedbir bu tehlike zail olduktan sonra ve yalnız matbuata karşı en ağır surette tatbik sahası buluyor.

Arkadaşlar, kütle pisikolojisini nazarı dikkate aldığımız zaman bilhassa dikkat edeceğimiz nokta şudur. Bir gazete kapatmak bir bakkal dükkânı kapatmıya benzemez. Gazeteye tatbik edilen terhip bütün okuyuculara bütün memlekete sirayet ederek memlekette ağır bir havanın esmesine sebebiyet verebilir.

Meclis bu kütle pisikolojisini zorlamamış olmak için ve vatandaşların ana haklarına daha fazla saygı göstermiş olmak için meşhur 50 nci maddenin Hükümete verdiği gazete kapatmak yetkisini adlî makamlara devretmiş bulunuyor. Fakat tatbikatta Türkiye'nin fikir merkezinde sıkıyönetimi muhafaza etmek ve onun salâhiyetlerini basın ve yayın mevzuu üzerinde tevsi etmek fiilen 50 nci maddeyi daha şiddetli hâkim kılmak demektir. Onun için bu durumu, inkişafını arzuladığımız demokratik prensiplerle taban tabana zıd buluyorum.

Sayın Başbakan Sıkıyönetim Komutanlığının salâhiyetlerine ve takdirlerine müdahale etmek istemediğini haber verdi.

Hürmet edilecek bir mülâhazadır. Fakat unutmamak lâzımdır ki örfi idare müessesesi Bakanlar kuruluna tâbi bir müessesedir. Sıkıyönetim Kanununun 3 ncü maddesinin son fıkrası mucibince Sıkıyönetim Komutanlığı Bakanlar kurulu tarafından ittihaz ve tebliğ edilen hükümleri yerine getirmekle mükellef bir müessese olduğu gibi yine Bakanlar Kurulu tarafından ittiahz ve tebliğ edilen sair tedbirleri takip ve icra etmekle mükelleftir. Yine unutmamak lâzımdır ki Örfi İdare Kanununu yürürlüğe koyan da Bankalar Kuruludur.

Sayın Peker'in sözlerinden anlamış bulunuyorum ki, mevzuubahis gazeteler hakkında tatil kararı veren komutanlık bu emri yalnız kendi salâhiyetlerini kullanmak suretiyle vermiştir. Yani Bakanlar Kurulunun münasip gördüğü bir tedbiri icra ve takip eylemiş değildir. Şimdi Sayın Başbakandan soruyorum; aceba Bakanlar Kurulu demokratik hayatımızın icaplarını yerine getirmek ve demokrasi prensiplerini tatbik bakımından artık bu kapatma keyfiyetinin ilânihaye devamını lüzumsuz görmez mi ve üçüncü maddenin son fıkrasındaki salâhiyetini basın lehine kullanamaz mı?

Komutanlığın salâhiyetlerine müdahale etmek istemediklerini belirttiler. Vatandaşları salâhiyetlerle techiz eden ve buna mukabil vazife ve sorumluluğun kıymetini ortaya koyan böyle bir prensip önünde saygı ile eğilirim. Eğer bu prensip demokratik inkişafın tek mesnedi olan basının tahdidi yolunda tatbik edilmeseydi ve vatandaşlarda hürriyetin teminatsız bulunduğu kanaatini uyandıran bir zihniyete yol açmasaydı.

Yine bu prensip önünde saygı ile eğilirdim. Eğer bu prensip milletin istediği demokrasi dâvasını tahdit etmese idi. Fakat arkadaşlar şimdi ben bu prensip önünde eğilmiyorum ve hattâ irkiliyorum. Çünkü, bu prensipin tabiî neticesi olan askerî ademimerkeziyetciliğin bilhissa terhip sahasında genişliyerek merkezle olan irtibatını kaybetmesini tehlikeli buluyorum.

Şimdi, sayın arkadaşlar,

İstanbul'daki tahditleriyle bütün memlekete şâmil bir fikir baskısı kuran Sıkıyönetimin artık lüzumsuz ve hattâ zararlı olduğuna şahsen kanî bulunmamama rağmen yukarıdanberi söylediğim ve belki nazarî telekki edebilecek sözleri biran için gayrivârit telekki ediyorum biran için iki gazetenin kapatılmış olmasını meşru ve hukukî sebeplere dayanan bir tedbir olarak telekki ediyorum. Biran için gazete kapatmak keyfiyetinin demokratik ilerlememizi durdurucu vatandaşın gönlündeki emniyet hissini kırıcı bir hareket olmadığını farz ediyorum.

İki gazetenin kapanmasiyle en aşağı 70 - 80 kişilik bir insan grupunun aileleriyle birlikte sefalete mahkûm edilmiş olmalarının mahzurunu

da biran için unutuyorum.

Evet Örfi İdare Komutanlığı bir tebliğ neşretmiştir. Bazı hususların yazılmasını menetmiştir. Bu iki gazete saraheten bu emre riayetsizlik etmişlerdir. Bu itibarla Sıkıyönetim Komutanı harekete geçerek emrini infaz etmiyenleri cezalandıracaktır. Kanun kendisine alelitlak kapatma yetkisi verdiği için bu tadil keyfiyetini müddetle takyit etmek ihtiyacını da duymamıştır. Komutan mizacen serttir. Selefleri gibi bu işi bir iki gün ile geçiştirebilir ve bu ikazını ilk defa için kâfi görebilirdi. Bu günkü kamutanın sertliği takdir ölçüsüne galebe çaldığı için bu salâhiyetini hudutsuz olarak kullanmıştır. Müphem ve ne kadar süreceği belli olmayan ve kendi mevcudiyetiyle beraber uzıyacak bir tedbiri münasip görmüştür. Onun bu sert tedbirine ve bu takdirdeki ölçüsüne hükümet karışmamaktadır.

Fakat, acaba komutan bu takdirini kullanırken adalet duygularımızı zedeliyecek bir haksızlık yapmışsa ortada maddi deliller dururken göz göre göre adalet terazisini bir tarafa doğru çarpıtmışsa... Vazifesi icra, icra ve idare işleriniâdilâne bir surette yürütmekle mükellef olan Hükümet bu mükellefiyetini ihmal ederek yine bu icraata karışmıyacak mıdır?

Sıkıyönetim Komutanlığının bazı hususların yazılmasını meneden tebliği 25 Temmuz günü bütün gazetelerde intişar etti. Aynı gün bu tebligatın şumulüne giren yazı Demokrat Parti Başkanı Sayın Bayar'ın beyanatıdır. Bu beyanat harfiyen ve aynen Tanin gazetesinde de çıkmıştır. İcabetmez mi idi ki, Örfi İdare Komutanı kendi emir ve tebligatını dinlemiyen Tanin gazetesini de kapatsın. Derhal mukadder bir cevabın cevabını vereceğim.

Arkadaşlar; bu itirazlarımızı İstanbul'da başka yerde de yaptık. Bize şu cevap verildi: Bu iki gazete Celâl Bayar'ın beyanatını neşrettikleri için kapanmamışlardır. Tebligata uymıyan başka yazılar için kapatılmışlardır, Tanin gazetesini fırtınanın ortasından çekip çıkarmak için ileri sürülen bu müdafaa katiyen varit değildir. Çünkü Sayın Bayar'ın beyanatı diğer makalelerin içindeki memnu yazıları Örfi İdare ölçüsüyle çok pek çok aşmaktadır. Arkadaşlarım okusunlar, bana derhal hak vereceklerdir.

Görülüyor ki, Komutan istiyerek veya istemiyerek iki ölçü kullanmıştır. Aynı suçu irtikâp eden gazetelerden bazılarını diğerine dokunmamıştır ve bunu ya askerî üniforma giydiği halde partizanlık gayretiyle yapmıştır, yahut Bayar'ın beyanatının kendi tebligatiyle menettiği hususlara taalluk eder olduğunu anlamamak gibi bir idrâk kısırlığı göstermiştir. Bu ikinci şıkkı vârit görmüyorum. Çünkü Sayın Komutan ogün akşam Bayar'ın beyanatını kendisinin mennettiği hususları tayederek neşretmiş bulunan gazete mesullerini davet etmiş ve o beyanatın kendi noktai nazarına göre bir suç teşkil ettiğini kabul etmiş tay keyfiyetine rağmen onları Kurmay Başkanı vasıtasiyle tevbih etmiştir.

Hükümetten ricam şu : Gerçek bir demokrasiye doğru gitmenin cehdi içinde bulunduğumuz şu sıralarda artık bu fevkalâde tedbir kâfi görülsün ve artık kapatılan gazetelerin açılmasına müsaade edilsin. Yok eğer Hükümet gazete kapatmanın bütün neticeleriyle anti demokratik bir fiil olduğunu kabul etmiyorsa ozaman adaleti çıplak olarak tatbik etmek mecburiyeti altında hiç olmazsa aynı suçu işliyen diğer gazeteyi de kapatsın, ve halktaki zedelenen hürriyet fikrini adaletin tam olarak tatbik edilmesi keyfiyetiyle telâfiye çalışsın.

Şahsan gazete kapatmanın şiddetle aleyhinde olduğum için Sayın Recep Peker Hükümetinden vatandaşın adalet duygularını rencide eden ve basın hürriyeti dâvasında emniyeti selbeden bu kapatma kararlarına bir nihayet vermesini temenni edeceğim. Yeni Hükümet bunu yapmakla programındaki vaitlerine uygun bir hareket tarzı takip etmiş olacaktır.

BAŞBAKAN RECEP PEKER (İstanbul) — Arkadaşımızın Sıkıyönetim Komutanının hareketinde kanunsuz bir nokta görmediği hakkında benimle aynı fikirde oluşunu bugünkü konuşmamın esası olarak dikkatle kaydediyorum. Şu mühim esasta mutabıkız ki Hükümet ve Sıkıyönetim Komutanlığı bahis konusu olan iş üstünde hiçbir kanunsuz hareket yapmış değildir. Bu suretle mesul bir Hükümet olarak bu işte Kamutay huzurunda kanuna hürmetkâr bir durumda bulunmaktadır. (Bravo sesleri). Bundan sonra nihayet teferrüat sayılacak hususi görüşlerin muayyen ufuklar üzerindeki mütalâalar üstünde görüşlerinizi aydınlatacak cevaplar vermeğe geçiyorum.

Çok zamanınızı almamak için her bahis üze-

rinde mümkün olduğu kadar kısa kısa duracağım.

Bir kere İstanbul gazetelerinin memleketin bir fikir ve kültür merkezindeki gazeteler olması itibariyle tesir ve faydaları bütün memleket sınırlarına şâmil mahiyette olduğu üzerinde durdular. Bu görüşlerinde kendileriyle mutabıkım: Cevap verirken ben de, iyi ya derim, madem ki bütün memleket sınırlarına şümul ve tesiri olan bu matbuatın durumu, bugün konuşma mevzuudur. O halde eğer bu gazeteler bugün memleketin emniyetine dikkatle vazifeli olan Sıkıyönetim Komutanı muhterem zatın salâhiyetli takdirine göre bir tahrik yapmışlarsa ve seçimler bittikten sonra da yeni kurulacak Devletin temeli olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhine şüphe verici bir durumda iseler bu neşriyatın yapacağı zararın şiddet ve şümulü de, bahis buyurdukları gibi vatanşümul bir mahiyet ifade eder demektir. (Bravo sesleri, soldan alkışlar).

Binaenaleyh, Sıkıyönetim Komutanının kararlarında bugüne kadar olduğu gibi daima dikkatli ve vazifede hassas olacağının kuvvetli bir delilidir.

«Örfi idare, idari değil, siyasidir, Almanların harekâtı zamanında dahi gazetelere tahdidat yapılmamıştır.» fikrini söylediler. Madamki Hükümetin sorumluluğu altında ilân edilmiş ve Kamutayın tasvibine iktiran etmiş bir esasa dayanarak bugün İstanbul bölgesinde Sıkıyönetim Caridir, demek ki bu bölgede Sıkıyönetim Kanuni ve mâkul bir sebep vardır. Bu sebep elbette gayet ehemmiyetlidir ki Kamutay bu idareyi kabul etmiş bulunuyor. Herhangi bir vaziyetin memlekete tehlike ika edecek olan unsuru bazan Almanlar, bazan başkaları ve bazan daha başkaları olabilir. Binaenaleyh eğer Almanlar zamanını ifade etmekle fiilen harbin cereyan ettiği bir zamanda yapılmamış olan bir tedbirin harbin fasılaya uğraması devrinde; - fasıla diyorum, çünkü yeni bir harbin başlayıp başlamayacağı henüz geniş görgü sahipleri tarafından kesinlikle bilinemiyor- alındığından şikâyet ediliyorsa bu asla bir tezat değildir. Öyle zaman olur ki, Sakarya'da olduğu gibi, bir düşmanla silâh silâha çarpışırken memleketin normal neşriyatından bir tehlike doğmaz da yurtta bir düşman ayağının izi veyahut bir müstevlinin kulaklarımızı rahatsız eden bomba sesleri duyulduğu zaman bu hal Devletin hayatını sarsmazda ortada gözle görünür bir tehlike bulunmamasına rağmen vaziyetin ciddiyeti daha vahim ihtimalleri mesul adamlara daha uyanık bulunmaya sevkedebilir. (Soldan bravo sesleri) İşte bu gibi bir hal içinde dış politikada bir hafif görüşün seçemiyeceği tehlike, salâhiyettar ve yerinde görüşlü insanların teşhisiyle ve vatan mukadderatiyle ilgili sezişi ile en hayati bir ehemmiyet arzedebilir. (Soldan bravo sesleri, alkışlar) Bilinmiyen şartlar altında hangi gün nasıl bir kesafet ve kuvvetle karşılaşacağımız meçhul iken memleketin dikkati daha uyanık ve ayakta bulunmalıdır.

Basın hürriyetinin memlekette hür yaşayışın teminatı olduğunu söylediler Evet bu böyledir. Yine kısa olarak cevap arzedeyim ki, sıkıyönetim dahi bazı zaman bazı şartlar altında memleketin hürriyet, hayat emniyet ve istiklâlinin teminatını teşkil eder. (Soldan alkışlar) Bir cemiyetin fonksiyonunda bir âmili tek taraflı unsur diye mütalâa etmek hatadır. Bazı ahval vardır ki, memleketin hür yaşamasına tesir bakımından Sıkıyönetim faaliyeti tabiî geçici olarak basın hürriyetinden daha az önemli olamaz. (Soldan bravo sesleri).

Bir gazeteyi kapamak, bir dükkân kapamak değildir, diyorlar. Ben de tamamiyle hemfikirim. Bunun yanında, yine lütfen kabul buyursunlar ki eğer bir gazetenin müfid unsurlarla mensup olduğu cemiyete yaptığı hudutsuz hizmetin, faydaların her zaman dünyanın her yerinde görüldüğü gibi bir gazetenin bazan bütün cemiyete yapacağı zararın ölçüsü, binlerce dükkân ve mağazaların kapanması ile kıyas edilemiyecek büyük ve memleketin hayatına tesir bakımından ehemmiyetli olabilir. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

Sıkıyönetimi muhafaza etmek hususundaki noktai nazara gelince; muhterem arkadaşımız bu fikirlerini zannediyorum ki üç aydan biraz zaman evvel galiba 23 Aralık 1946 tarihinde Sıkıyönetim devrinin eğer yenilenmesini teklif ederek, buna Meclis olarak bunu Kamutayın huzuruna arzedersek ozaman bu teklifin isabetli olup olmadığı hakkında fikirlerini söyliyebilirler. Kamutayda Sıkıyönetimin kaldırılmasından bahsetmek bir milletvekilinin hakkı değildir diyemem. Bir Milletvekili T. B. M. M. Anayasa teminatı altında bulunan Kamutaydaki söz hürriyeti namahduttur, sınır kabul etmez. Bunu tahdit değil; takyit te değil hattâ enhafif mâ-

nada engellemek hiçbir kuvvetin hiçbir otoritenin haddi de değil, hakkı da değildir. Fakat bunun yanında bunun kadar ehemmiyetli bir nokta olarak, bilinmesini arzu ederim ki, sıkıyönetim gibi bir mühim makanizmanın işlemesi, Kamutayın verilmiş kararı altında bulunduğu müddetçe bunun üzerinde vatandaşları aksi düşünceye sevketmek tarzındaki hareketten memlekete fayda gelmiyeceği hiç unutulmamalıdır. (Bravo sesleri).

Bakanlar Kurulunun sıkı yönetim işleri üzerindeki karışma salâhiyetini ifade eden Sıkıyönetim Kanunun bir maddesinden bahsettiler. Zannediyorum ki, bu salâhiyeti tesbit eden maddenin en son fıkrasıdır. Galiba 3 ncü maddenin 9 ncu fıkrası.

Arkadaşlarım; burada Sıkıyönetime ait Kanun olan hükümlerinin nasıl tatbik edileceğini ifade eden bir fıkrası üzerinde konuşulurken tefsire gitmeği muvafık bulmam. Fakat kısaca arzetmek isterim ki, bahse konu olan madde, sıkı yönetimin kendi hak ve salâhiyetiyle yapmış olduğu bir muamelenin ilk sözümde de arzettiğim gibi, bozulması, hafifletilmesi veya kaldırılması hususunda Hükümete yetki veren bir mâna ifade etmez. Bu, ancak Bakanlar Kuruluna diğer sekiz fıkrada yazılmış olan hükümler dışında ve Sıkıyönetim Komutanı olan zatın tedbir alarak düşünemiyeceği şeyi Hükümetin daha derinden mevcut olan bilgisini vesikalara, vasıtalara sahip olmak yüzünden edindiği bir bilişe müstenit umumî kanaatle alması lâzımgelen bazı tedbirler olursa, ve öndeki sekiz fıkra dışında ise bunlar hakkında komutanı uyandırmak ve karara sevketmek için hareket imkânı verir.

Bu fıkraya müsteniden baştanbaşa yazılmış mutlak olarak Sıkıyönetim Komutanlığına hak ve yetki tanımış olan madde ve fıkralardaki bahislerin üzerinde bir üsten baskının müdahale yapmak hakkını veren bir fıkra değildir.

Bakanlar Kurulu artık gazete kapatmayı lüzumsuz görmezler mi? suallerine şimdi 9 ncu fıkra hakkında verdiğim cevap kâfi bir karşılık teşkil eder.

Askerî ademi merkeziyet sözleri üzerinde kısaca ve fakat ehemmiyetle durmak mecburiyetini hissediyorum. Dünyanın her yerinde ve hattâ idarede en çok ademi merkeziyete giden memleketler de dahi ordu ve asker, daima merkezin emrinde bir sınıf teşkil eder. (Bravo sesleri ve alkışlar). Bu gibi yerlerde maraşalından dümen erine kadar bütün silâhlı kuvvetler mesul olan Hükümetin elinde ve emrinde çalışmayı şeref bilen bir kuvvettir.

Sıkıyönetimin kanuna dayanan salâhiyetleri ile hiç bir tezada düşmeden askerlerimiz bütün vasıtaları ile huzurunuzda mesul olan Hükümetin emir ve nüfuzu altındadırlar ordunun buna uymıyan hiç bir organı, hiç bir makanizması, küçük büyük hiç bir parçası yoktur. (Soldan bravo sesleri).

Derhal kuvvetle belirteyim ki, bahis konusu olan sıkıyönetim noktasından işi alıpta Türkiye'de ordu mensuplarının başını istediği yere alıp giden bir unsur gibi telâkkisini ve bu yolda söylenen iç politikaya ait sözleri huzurunuzda mesul bir adam sıfatı ile tashih etmeğe mecburum. (Soldan alkışlar).

İki gazetede işsiz kalan 80 kişilik gazete müstahdemlerinden bahsettiler. işi aslındaki ehemmiyete nispetle üzerinde durulmıyacak kadar hafif görmek duygusu akla geliyor yalnız hafif görüş 80 yurttaşın işsiz kalması meselesi üzerinde bir duygusuzluk ifadesi değildir. 80, 800, 8 milyon bütün insanların mukadderatı hattâ 0, 8 nispetinde de olsa vahidin altındaki kesirler bile olsa yurttaşların zarar görmemesi hiç istenemez. Hükümet en küçük vatandaş işçi gurupunun dahi hayatlarının iyileşmesini ve geçimlerinin ağırlaşmasını önlemeği kendisine vazife sayar.

En sadık duygularla her sınıf halkın en yakın hizmetkârı olduğumuz kanaatındayız. (Soldan bravo sesleri alkışlar).

Bir politika adamı dilinde bir komutanın sertliği veya yumuşaklığı bahis mevzuu olmamalıdır. Bahis konusu olan Sıkıyönetim Komutanının şahsı hakkındaki, hususi bilgim münasebetiyle ilâve etmeyi borç bilirim ki vazifesini bilir yüksek mevkide kıtalara komuta etmeğe liyakat ve ehliyet kazanmış olan bu zatın bu vazifesini vazife duygusunun icabettirdiği kadar sert fakat insanî duygularının lüzumlu kıldığı kadar da müşfik ince ruhlu iyi duygulu değerli ve geniş anlayışlı bir insan olduğuna şahadeti ve bu görüşünü bu müzakere münasebetiyle kaydetmeği vazife sayarım. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

Tanin hikâyesine geliyorum; zannediyorum ki arkadaşımızın fazla ehemmiyet vererek üzerinde durdukları nokta da bu olacaktır.

Zannediyorum; 26 Temmuz tarihli Tasvir gazetesinin baş sütununda da bu fikri böylece yazmışlardır. Bunu bir adalet muvazenesizliği gibi telâkki etmişler ve böylece izah etmişlerdir. Demek istedikleri şudur: Aynı suçu ve kusuru işlemiş olan gazetelerden bir kısmı kapanırken diğeri hakkında müsamaha edilmiştir. Bu fikir maalesef iptidai devrini yaşadığımız için henüz muvazeneli bir anlayış yolunda istikrarını bulamıyan çok partilerin yanyana çalışması devrinin benim kanaatime göre, yakın zamanda aşacağımız zorlukları içindeki bir havanın tekrarıdır yani partizanlık fikriyle, yurtta aynı suçu işlemiş olan iki yurttaştan birisi ceza görür, öteki muaf tutulur, fikri.. Bunu genişletmek istemiyorum. Bu konu üstünde memlekette bilhassa içinde bulunduğumuz politika havası altında beslenerek mütemadi surette röleve ettikleri birşeydir ve bundan çokluk partisi aleyhine bir hava yaratmak, gayretkeşliğidir Buyuruyorlar ki Tanin gazetesi Sıkıyönetim Komutanının yasakladığı işi yaptı diye kapatılan iki gazetenin benzeri vaziyettedir. Kendileri hususi olarak görüşmüşler komutana bu fikri söylemişler, komutanın kurmayı veya yaveri de birşey söylemiş ben bu teferruata vâkıf değilim. Bizim bildiğimiz şey şudur ki, bu sıkıyönetim kararı gazetelerde çıktıktan sonra iki gazete bu yasağın esaslarına aykırı hareket etmişlerdir. Ve bu hareketleri yüzünden gazeteleri kapatılmıştır. Tanin gazetesini okudum. Ogün İstanbul'da intişar eden ve Celâl Bayar arkadaşımızın Ankara'da söylediği bir itham nutku bu gazetelere geçmiş gerçi aynı gün bazı gazeteler sıkıyönetimin yasak ettiği şeyler arasında olması mütalâasiyle bunu neşretmemişlerdir. Tanin gazetesi bunu hangi mütalâa ile neşretmiştir, sizi temin ederim, ne sordum ve ne de temas ettim, fakat Taninde ve kapanan diğer iki gazetede bu nutuk neşredilmiş olmakla beraber Sıkıyönetimin, size mealini arzettiğim umumi tebliği yaptıktan sonra kapanan iki gazete, ayrıca başyazı olarak ve iç sütunlarında da yasak edilen mahiyette mütaaddit yazılar yazmışlardır. Bu iki gazetenin sade dışarıdan söylenmiş bir nutku naklederek değil, kendi kendileri tarafından makale olarak ayrıca yazılmış olması kapanma kararına sebep teşkil etmiştir. Tanin gazetesi belki tesadüfi olarak Bayar'ın nutkunu yazmış olduğu gibi, kendi gazeteleri tasvirde de dikkatini okadar uyanık tutmayıpta yazılmış olsaydı, ihtimal ki, onun da kapatılması bahis konusu olmıyacaktır. Çünkü Sıkıyönetim sade seçimler alayhinde değil sarahaten seçimlerden evvelki tahrikçi havanın devamına da müsaade edemiyeceğini bildirmiştir. Bundan sonra bilhassa artık sonuçlanmış olan seçimler üzerinde bulandırıcı neşriyat yapılmaması üzerinde de durmuştur. Bu iki gazete Taninde çıkmış çıkan Bayar'ın Ankara nutkunun esasından başka kendi sütunlarında ayrıca yasak mevzularda yazılar yazmışlardır. Ve bu yazılar arasında bu iki gazeteden birisi, Gerçek gazetesi, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Kurulunun Türkiye'nin seçimlerine müdahalesini istiyen bir yazı da koymuştur. (Soldan gürültüler).

Vazife olarak bana intikal etmiş ve hepiniz tarafından bilinmekte olan neşriyatı tekrar suretiyle huzurunuzu fazla işgal etmek istemiyorum.

Arkadaşımızın en son dilek olarak istediği şey, Hükümetin bunları açmasıdır. Bu arzularına müsbet cevap vermek imkânından mahrum olduğumu bu bapdaki uzun cevaplarımdan anlıyacaklarını zannederim. Sözlerimi burada bitiriyorum. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Gündeme devam ediyoruz.

BAŞKAN — Gündemde B kısmında ve İçtüzük gereğince bir defa görüşülecek işlerden 1946 yılı Bütçe kanununa bağlı A işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı vardır. Fakat ondan evvel gündemin A kısmındaki tasarının görüşülmesi zaruridir, halbuki bunun da ikinci görüşülmesi için kâfi müddet geçmemiştir, bununla beraber eğer tensip buyurursanız müzakeresine devam ederiz. (Muvafık sesleri)

5 — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Devlet Dairelerinin Bakanlıklara ayrılması ve Devet Bakanları hakkında kanun tasarısı ev Anayasa ve Bütçe Komisyonları raporları (1/7) [1]

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir. Maddelere geçiyoruz.

Bakanlıklar Kuruluşu hakkında kanun

MADDE 1. — Devlet Daireleri Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onamasiyle Bakanlıklara ayrılır.

Bunlara tayin edilecek Bakanlardan ayrı olarak Devlet Bakanları da tâyin edilebilir.

Devlet Bakanlarmdan birine Başbakan yardımcısı görevi verilebilir.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Oyunuza arzediyorum . . . Kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 8 . II . 1937 tarihli ve 3117 sayılı ve 29 XI . 1937 tarihli ve 3271 sayılı kanunlar kaldırılmıştır.

BAŞKAN —Maddeyi kabul buyuranlar . . Etmiyenler . . . . . Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar . . . Etmiyenler . .. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Başbakan yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi Kabul edenler . . Etmiyenler . . Kabul edilmiştir

Tasarının tümünü yüksek tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

2. — Başbakanlık kuruluşu hakkındaki kanuna ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/9) [2]

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir, maddelere geçiyoruz.

Başbakanlık kuruluşu hakkmdaki 4443 sayılı kanuna ek kanun

MADDE 1. — Başbakanlık kuruluşu hakkmdaki 23 . VI . 1943 tarihli ve 4443 sayılı kanuna bağlı cetvele ilişik cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi cetvelle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edimiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Başbakan yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edimiştir.

Tasarının tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/11) [1]

BAŞKAN — Tümü hakkında söz istiyen var mı?

Maddelere geçilmesini tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve (D) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun

MADDE 1. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin, ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı bölümleri arasında (450 000) liralık aktarma yapılmıştır.

CETVEL [1]

B.		Düşülen	Eklenen
	Maliye Bakanlığı		
430	3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı		250 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

[1, 2] *Birinci görüşülmeleri 12 nci Birleşim tutanağındadır.*

[1] *44 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

B.		Düşülen	Eklenen
	Bayındırlık Bakanlığı		
589	Zelzele bölgelerinde yapılacak işler ve yardımlar (gider şekli Bakanlar Kurulunca belirtilir.)		200 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

605	Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri	200 000	

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

607	Su işleri	250 000	

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(Birinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (2) sayılı cetvelde yazılı bölümlerine (15 600) lira ek ödenek verilmiştir.

BAŞKAN — Bölümleri ayrı ayrı okutuyorum.

CETVEL [2]

B.		Lira
	Başbakanlık	
59	Hizmetliler ücreti	2 100

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

	Maliye Bakanlığı	
430	3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı	13 500

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(İkinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde yeniden açılan ilişik (3) sayılı cetvelde yazılı bölümlere (11 000) lira olağanüstü ödenek konulmuştur.

CETVEL [3]

B.		Lira
	Başbakanlık	
57/A	Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanları ödeneği	6 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

66	Taşıt giderleri	5 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(3 ncü madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (D) işaretli cetvelin Başbakanlık kısmına ilişik (4) sayılı cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi cetvelle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü açık oya arzedilmiştir.

4. — Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve İçişleri Komisyonları raporları (1/12) [1]

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında söz istiyen var mı?

Adnan Adıvar.

Dr. ADNAN ADIVAR (İstanbul) — Müsaade ederseniz söze başlarken medeniyet tarihinin bir küçük fıkrasını size anlatmak istiyorum.

17 nci asrın içinde İspanya'da Salamanca Üniversitesi rektörü herhangi bir sebepten dolayı otuz sene kadar kürsüsünden ayrı kalıyor. Otuz sene sonra kürsüsüne dönüyor. Profesörlere mahsus olan dalgınlık sebebiyle birdenbire karşısında oturanlara «nerede kalmıştık» diye soruyor.

Ben de 22 sene sonra bu kürsüye tekrar çıkarken, acaba ben de «nerede kaldıktı?» diye so-

[1] *49 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

rabilir miyim diye kendi kendime sordum derhal cevab verdim: soramam. Çünki 22 sene içinde memlekette maddi, mânevi, fikrî, iktisadî bir çok değişmeler ve değiştirmeler olmuştur. Bunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. O halde benim bu millet kürsüsünden ayrıldığım zaman olan şeyleri yerinde bulmak kabil değildir. Ancak yerinde bulduğumuz bir nokta, bir tek nokta vardır ki, orada nasılsa bir duraklama ile dikildik kaldık. Bu noktanın işaret tahtası üzerinde eminim ki, hepimiz birden bugün (Demokrasi) kelimesini okuyoruz. Geri gittik demiyeceğim. Fakat bu noktadan, bir adım bile senelerce ilerliyemedik. Bu demokrasi prensipinde 1938 den itibaren hafif kıpırdamalar bir ileri hareketini gördük ve hele bu sene içindeki demokrasiye doğru son hareketleri son demokrasiye doğru bu hareketleri burada memnuniyetle kaydetmeği bir vazife bilirim. Bundan dolayıdır ki, işte bu prensipin en büyük unsurlarından biri belki birincisi olan söz ve yazı hürriyetlerine temas eden bu matbuat kanunu hakkında ben de kaldığımız yerden söze başlıyorum demek salâhiyetini kendimde görüyorum. Arkadaşlar; Esasa girmeden evvel pek yakın zamanda olmuş bir müşahedemi söyliyeceğim. Geçen temmuz ayının 19 ncu günü İngiltere kabinesi azasından Başmüddeiumumi Sir Hartley Shawcross Londra'nın bir mahallesinde uzun bir nutuk irat etmiştir. Merak buyurmayınız bu uzun nutku aynen okuyacak değilim. Yalnız kısaca Bu nutukta Bağmüddeiumumi muhalefet partisinin, yani Muhafazakâr Parti gazetelerinin, Hükümet Partisi yani İşçi Partisi gazeteleri Hükümet aleyhine bir çok iftiralar, tahrikçi yazılarından acı, acı şikâyet ediyor. Bu nutku 20 temmuz tarihli Taymis gazetesinden kısaca tekrar edecek olursam İngiltere Hükümetinin şikâyetleriyle bugün bize verilen projedeki Hükümetin esbabı mucibesindeki şikâyetler arasında ne kadar benzerlik olduğunu göreceksiniz.

İngiltere Baş Müddeiumumisi diyor ki, «bunu aynen okumağa mecburum,» Bir demokraside hür ve müstakil gazetelerin istedikleri noktainazarları açıkça ifade etmekte serbest olmaları en hayati bir prensiptir. Fikirlerin serbest ifadesine mâni olmak istiyenler varsa, ben onlardan asla değilim. Demokratik bir memleket için matbuatı susturmaktan daha tehlikeli, seçme hakkını haiz her vatandaşı gazetesini açıp objektif bir fikir edinmekten men etmek velhasıl matbuat hürriyetini tahdit etmekten daha zararlı bir hareket tasavvur edemiyorum. Fakat bu son zamanlarda esas kanunumuzun agzetelere temin ettiği hürriyetin bir kısım gazetelerin yaptığı gibi vahim bir surette suiistimal edildiğine şimdiye kadar İngiltere'de asla tesadüf edilmemiştir». İşte bu sözleri söyliyen ve İngiltere'de aşağı yukarı Adliye nazırı makamında olan bu zat gazetelerin hürriyetinden istifade ederek asılsız havadisler neşrettiklerini, birçok havadisleri tahrif ettiklerini ve doğru havadisleri yazıp halkı tenvir etmekten çekindiklerini söyliyor. Ve diyor ki, «Times, Manchester Guardian, Yornshiv Post ve İngiltere radyosu olmasa bugün İngiltere halkı hep yanlış malûmat alacaklardır.» Şunu da kaydedeyim ki, bu gazetelerin hepsi de muhalif partiye mensupturlar.

İşte arkadaşlar, bugün görüyorsunuz ki, İngiltere adına söz söyliyen Başmüddeiumuminin şikâyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükületinin sözleri arasında hemen hemen tam bir benzerlik vardır. Fakat.. Maatteessüf bir fakat var. İş, bu hale bugün bir çare bulmaya gelince, mesele burada büsbütün çatallaşıyor Başmüddeiumumi diyor ki, «Bu hallere karşı kanun yolu ile bir çare bulunacağını asla düşünmüyorum. Çünkü bu memlekette münakaşa hürriyetini tam ve kâmil surette muhafaza ve müdafaa etmeğe mecburuz. Gazetelerin yalan havadisleri fena tefsirleri indi mütalâalarının kıymetini herkese bildirmekten ve efkârı umumiyeye doğru haberleri bildirerek onların itimatlarını kazanmaktan başka çaremiz yoktur».

İşte arkadaşlar; bugün dünyaya demokrasi nümunesi verecek olan birkaç memleketten biri olan İngiltere'nin Başmüddeiumumisinin sözleri budur. Bizdeki vaziyetten daha sert bir vaziyet karşısında ancak bu çareyi bulmuştur. Bunu söylemekle ben İngltere'de böyledir Türkiye'de de böyle olmalıdır diyecek kadar safdil bir adam değilim. (Bravo sesleri). Çünkü İngiltere'nin bulamadığı kanuni yolu biz çoktan bulmuşuzdur. Hele 1938 den evvel o vakitler bütün dünyada moda olan rejimlerin, kanunların mülhem olarak yaptığımız çok sert kanunlarımız vardır. İşte bu kanunların bazı maddelerini değiştiren şu kanun projesiyle onun hemen arkasından gelecek olan Ceza Kanunu tadil projesi, bugünkü demokrasiye doğru olan harekette çok ehemmiyetle nazarı dikkate alacağımız bir

meselédir. Arkadaşlar, Hükümetin bu tekliflerinde hiç şüphem yoktur ki, demokrasiye daha uygun kısımlar vardır. (Bravo sesleri). Meselâ ruhsatname usulünün kaldırılması, kefalet akçasının kaldırılması, çok güzel ve demokrasiye uygundur. Fakat bazıları maalesef böyle değildir. Yalnız, heyeti umumiyesi üzerinde konuşuyorum, fikrimi daha açık izah edebilmek için müsaadenizle bir maddeye geçmek zaruretini duydum. Meselâ 38 nci maddedeki uydurulmuş havadisler tâbirini almak istiyorum. Bu uydurulmuş havadis neşretmek ve bununla halkın huzurunu bozmak sonra halka heyecan vermek tabiî bunlar müthiş ahlâksızlıklardır. (Bravo sesleri) Bunda hiç kimsenin bir dakika şüphe etmiye hakkı yoktur. Hele bunlar bir maksadı mahsusla veya maddi bir menfaat karşılığı yapılmış ise bunu tavsif için ifade edecek kelime bulamıyorum. (Çok doğru sesleri). Böyle yapanlar milletten görecekleri umumi nefretle cezalarını çekeceklerdir. Fakat böyle yapmayıp ta meseleyi bir kanun çerçevesi içine alacak olursak, ovakit bu haberi, bu havadisi uydurmuş olduğunu, heyecan verici olduğunu, halkın huzurunu bozduğunu hepsini ispat etmek mecburiyetinde kalacağız. Halbuki sizleri temin ederim ki, uydurma nerede başlar, nerede biterse halkın huzurunun bozulması ve diğer hususların, tefrik çok güçtür. Yalnız bir noktayı istisna ediyorum. O da Devletin emniyeti hariciyesine taallük eden meselelerdir böyle yalan, uydurma şeylere hiçbir Hükümetin tahammülü yoktur. Bunu tamamen istisna ediyorum. Size bir misalle, bu uydurma havadis sıfatının tarifine dair bir misalle vaziyeti müsaadenizle daha iyi izah edeyim. Fakat onu söylemeden evvel bugün çok moda olan Anglosakson gazeteciliğindeki bir mefhumdan bahsetmeme müsaade buyurun. Bu mefhumun adına havadis kiymeti diyorlar. Havadis kıymeti bugünkü gazeteciliğin yalnız ruhudur diyebilirim.

Havadis kıymeti okadar mühimdir ki; bir birini atlatmak, her kesten evvel haber vermek... İşte bunlar bir gazetenin en mühim hususiyetleridir. Ve sizleri temin ederim ki, bugün okuyucuların % 80 i gazeteyi makalesi için değil havadisi için okur. Onus için bir gazetenin havadis kıymeti hakikaten çok mühimdir.

Yine ufak bir şikâyet arzetmeme müsaadenizi rica ederim. 1878 Berlin Kongresi esnasında, Berlin Kongresinin müzakereleri gizli oluyor, fakat ertesi gün Times, bütün müzakeratı yazıyor. Hayrete düşüyorlar, bir türlü bulamıyorlar. Bunun nasıl olduğunu anlatmıyacağım, uzundur. Yalnız Kongreye Riyaset eden Prens Bismark, okadar şaşırıyor ki, müzakereye başlarken birdenbire yeşil masanın örtüsünü kaldırıyor ve altına bakıyor «arıyorum, Times muhabiri masanın altına saklanmış olmasın» diyor yani bu kadar fedakârlıklarla havadisleri toplamak bir gazetenin vazifesidir. Şimdi bu uydurma havadisi misal olarak alalım bundan 15 gün evvel İstanbul gazetelerinden birisi bizim paranın kıymeti hakkında bir havadis yazdı ve bu havadis tekzip edildi fakat bir hafta sonra Devlet neşrettiği bir tebliğde bu havadisi tasdik ve teyit etti. Şimdi 10 - 15 gün evvel eğer bu kanun mevcut olmuş olsaydı onu yazan gazete mahkûm edilmiş olacaktı. Neden dolayı mahkûm edilmiş oacaktı? Tıpkı istikbalden haber veren bir falcının mahkûm olduğu gibi. Şimdi arkadaşlar bu şiddetli cezaları müeyyedelenmiş kanun maddelerine korsak, kuvvetle tahmin ederim ki Ankara otellerindeki muhbirler buradan giderler. Fakat gazeteler sustuğu nispette, tramvaylarda, otobüslerde, kahvehanelerde, ağızdan ağıza, kulaktan kulağa yayılan, neşredilen hususi bir gazete çıkar ki oda dedi kodu gazetesidir. Bir gazeteci buna çok güzel bir isim buldu: gizli gazete diyor.

Şimdi bu neşredilecek yalan havadisi, kulaktan kulağa nakleden bu gizli gazete neşreden, tabiî biz de bunu tekzip edemezsek acaba bunun yapacağı tesir bir sabah gazetesinin yayıp da akşam üstü çıkan gazetede veyahud akşam radyosundan kuvvetli delilleriyle tekzip ettiğimiz bir havadisten daha tesirli olmaz mı? Çok daha tesirli olacağına hiç süphe yoktur.

Çünki pisikoloji noktai nazarından nerede sır unsuru varsa, onun tesiri elbette daha büyüktür. İşte arkadaşlar, geniş bir zaman içinde tetkik ve münakaşalarla, demokrasi havası içinde tedvin edilecek bir Matbuat Kanununa muhalif olacak hiç kimseyi tanımıyorum. Fakat, buraya bilhassa dikkatinizi rica ederim, bir fert olarak ırz, namus, haysiyet ve itibarını, hattâ müstesna muafiyetleri haiz olanlara karşı bile eskisinden çok daha kuvvetle müdafaa edecek bir tadili bu projede boşuna ararsınız, fakat bulamazsınız. Bulduğumuz madde ancak halkın huzuru zım-

nında Hükümetin huzuru rahatını istihdaf eden maddelerdir. Meselâ, 30 ncu madde okunursa, suizan dâvet edecek mütecaviz yazı yalnız Hükûmet erkânına, memurlara müteveccih olursa cezası teşdit edilir. Şimdi muhterem bir arkadaşım ben buraya çıkarken elime İngiltere'nin İftira Kanunun bir hulâsasını verdi. Bu (Laybl) (Ly Bull) dedikleri kanundur. Bu kanun yalnız Hükümet erkânına mahsus değildir. Bütün efrada mahsustur. Gayet ağır cezalar vardır. Bunu şimdi bir tarafa bırakıyorum.

Sonra Ceza Kanununa ait bir madde de tahkir ve tezyif meselesi vardır. Şimdi arkadaşlar, bir taraftan tahkir ve tezyif, bir taraftan haysiyet ve şerefi ihlâl gibi halkalardan yapılmış bir zincir arasında kalan «tenkit» müessesesini düşünüyorum. Bu nasıl olacaktır. Kestirmek çok güçtür. Tenkit nerede duracaktır, suizan nerede başlayacaktır, bilmiyorum, bunu ayırt etmek için hâkimlerimiz çok müşkül bir vaziyette kalacaklardır. Suizan olmadan tenkit edecek. Bendeniz aklım almıyor. Benim aklımın almaması bir şey ifade etmez, arkadaşlar izah edecekler belki ben de anlayacağım.

İşte ben bu tadillere katiyen taraftar olmadığım halde komisyonlardaki müzakerelerde hazır bulundum. Arkadaşlarımın nazikâne müsaadeleriyle ben de söze karıştım. Çünkü bu tadillerin Meclisin ekseriyetiyle kabul edileceğini kabul edileceğini tahmin ediyordum. Fakat düşünüyorum ki, maddeler hiç olmazsa mümkün olduğu kadar daha hafif bir şekilde kabul edilirse bu yolda da çalışmam faydalı birşey olur. Hattâ bazı tekliflerim Hükümet temsilcisi tarafından kabul edildiği halde komisyon tarafından, belki teknik sebeplerden dolayı, reddedildiğine de şahit oldum. Onun için yüksek heyetinizden şunu istirham edeceğim ki, eğer bu tadiller geniş bir zamanda, dört başı mamur yeni bir Matbuat Kanunu çerçevesi içinde yapılmasını kabul buyurursunuz, ki benim teklifim budur, ne âlâ. Hiç olmazsa vâkı olacak tahfif tekliflerimi reddetmeyin. Çünki arkadaşlar, korku vermek için kuvvetle çatılan kaşlar karşısındakine acı bir tebessüm ilham etmekten başka bir şey yapamaz.

FAZIL AHMET AYKAÇ (Diyarbakır) — Arkadaşlar, çok önemli bir tasarı karşısındayız. Gerekçenin bildirildiğine göre bir yandan basın hürriyeti kadar değerli bir medenî milleti, ondan rahat, rahat faydalanmağa engel olabilecek mahiyette lüzumsuz bağlardan çözmek ve millet zekâsını büsbütün serbest bir surette teneffüse alıştırmak gayesi takip ediliyor; bir yandan da yine basın hürriyeti gibi yüksek bir medeniyet umdesini yurttaşların şeref ve haysiyetine ve Devletin hayat ve namusuna karşı zehirli gaz halinde kullanmak istiyeceklere karşı bütün camiamızın hukukunu korumak çareleri aranıyor. Gerçi bu tasarı yörürlükte olan Matbuat Kanununun bazı maddelerini, yukarıda arzettiğim ülkülere yaklaştırmak isteyen tadil tekliflerinden ibarettir. Fakat bu vesile ile bizdeki matbuat durumu ve konusu üzerinde biraz düşünmeği faydasız bulmuyorum, o sebepledir ki huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar,

Pek güzel takdir buyurursunuz; bir memleket basınının en şerefli vasfı ve en tabiî ödevi o memlekette pek sağlam bir hürriyet paratoneri olmasındadır. Onun içindir ki düşünce, söz, yazı serbestliklerine paratonerlik etmek gereken muhterem unsuru, bilâkis o yüce mefhmların bünyesine sık sık düşen bir yıldırım mahiyetini almaktan behemehal korumak iktiza eder.

Matbuat serbestliği ve matbuat betmestliği.. işte bir birinden tamamiyle ayrı ve bir birine tamamiyle düşman iki anlam ... Şüphe yokturki hür, ileri, demokrat ve şuurlu bir Türkiyenin yapacağı iş bu iki anlamdan ilkine muhabbet ve hürmetle sarılmaktır. İkincisine ise aleme zarar vermek imkânı bırakmamaktır. Zira o ikinci mefhumun şurada burada pusuya yatarak ikide birde ortaya fırlamasından dolayıdır ki birinci necip ülkü sık sık yaralanıyor ve memleket büyük acılar çekiyor. Muvafık ve muhalif bütün saym arkadaşlarımın kanaatına tercüman olduğumu sanarak şunu söyliyeceğim; matbuat serbestisi kadar ileri bir mefhumu, gayet geri bir kafa ile bir takım kirli ve cimri maksatların hizmetkârlığında kullanmak medenî günahların ve cinayetlerin en büyüğüdür. Böyle bir hareket tıpkı hastahane gliserininden ihtilâl bombası yapmaya benzer veyahut yaralı sargısından cellat kenemdi etmeye.

Geçen devirlerde yaşamış ve isimleri hafızalarımızın ihram mahfazaları içinde saklı bulunmuş olan biirtakım hürriyet ve kalem büyüklerimizi; bütün inkilâplarımızın muhterem mübeşşirleri sayarım. Onlardan sonra bugüne kadar zihinlerimize fikirleri ile, irşatları ile, tenkitleri

ile ışıklar yaymış olan arkadaşlarımızı giranbaha birer kalem mücevheri diye selâmlarım. Ancak hiçbir şeyden çekinmiyerek bütün milletin genel oyu karşısında tebarüz ettirmek isterim ki 1908 den yani Meşrutiyetin toprağımızda ilânı tarihindenberi gazetelerimizin suçlu bir kısmında gördüğüm müessif vasıflar şunlardır: Kayıt altına girdikleri zaman yüze gülücü her kuvvete baş eğen, oradan çıkar çıkmaz da hak ve hayatiyet düşmanı mütecaviz, saygısız, yaygaracı, bir iğtişaş unsuru olmak şu müphem mühim vasıflar dolayısiyledir ki, çok defa bazı gazetelerimiz hâle fayda vermek şöyle dursun geleceğe bile kucak kucak zarar taşıyan birer fesat katarı manaziri almışlardır. Serbestileri, volkanları, süngünleri, derviş Vahtedileri, 31 Martları, Şeyh Sait isyanlarını unutmadık. Ecnebi siyasetlere âlet olarak, kanlı ihtilâllere sebebiyet veren nice sahifelik kızıl hayali de hâlâ hatıralarımızı bulandırıyor. Esefle itiraf edelim: biz bu notları şimdiye kadar gerektiği kadar ciddiyetle incelemedik. Onun için de kalemlerimiz nice defa ırmaklarımıza döndü. Yani ya koşarak, taşarak ve etrafında ne varsa basıp yıkarak çamur deryalariyle sıtma membalarını teşkil ettiği veyahut yatağında bile rahatça yatmaktan korkarak bütün kıyılarını kısa ve cılız bıraktı. Halbuki arkadaşlar; yıllar geçiyor, vazifelerimiz günden güne çoğalıyor ve inceleşiyor. Yurtdaşımız da bizden sövme sayma değil, hürmet ve memlekete hayırlı hizmet bekliyor; ne sütün zornalığına, ne kalem hokkabazlığına ve ne de havadis düzenbazlığına vaktimiz kalmamıştır. Bana pek haklı olarak sorabilirsiniz peki şu halde basın hürriyetinden vaz mı geçelim. Tam aksi arkadaşlar . İşte önümüzdeki tasarı da gösteriyor ki, Cumhuriyet Türkiyesi böyle bir şey düşünemez. Zira anlaşılmıştır ki medenî tekâmülünde her memleket bahsettiğim âfetleri görmüş fakat o acı tecrübelerden ders almayı bildirmiştir. Niçin bizim rotamız başka türlü olsun? Arkadaşlar, iptida bir hakikatı apaydın bir surette tesbit edelim Her Hükümetin yapmamakla ve yapmakla mükellef bulunduğu menfi ve müspet vazifeler var. Bunlardan birincisi ferdin kanunlarla çizili hak sınırlarını hiçbir veçhile tecavüz etmemektir. İkincisi yine fertlerin kanunlar himayesindeki hukukuna hiç kimseyi tecavüz ettirmemektir. Ve eden bulunursa cezalandırmak. Zaten başka türlü nasıl olur? Madenî bir varlıkta her iktidar ve salâhiyet bir mesuliyetle sigortalanmaz mı? Hükûmetlerin bile daima etrafına biriktirmek istediğimiz kontrol hakkı başka hangi kaynaktan geliyor? Nasıl isteyebiliriz ki Matbuat gibi milletin siyasî, iktisadî, irfanî ve vicdanî her nevi faaliyetine karışmak ödevini kendinde gören bir kuvvet, tamamiyle, sorumsuz olsun? hakkın hakikatin ve mürakabenin en büyük alemdarı olmak gereken unsur; yalnız kendisinin konturolsuz bir kalem diktatörü mevkiinde kalmasını nasıl tahayyül edebilir? Böyle bir zekâ isdidadının tekevvününe, her şeyden evvel şerefli matbuatın kendisi isyan eder. Zira ozaman mesuliyetleri birer birer ayıklamak vazifesinde olan basın tam bir fikir zorbalığı ilé elinde kimsenin kınına koyamayacağı bir lâyüsellik kılıcı sallamağa başlamış olur. Basın mensupları ise, milletin pek mümtaz bir sınıfıdır, amma yanlız kendisi için sorumsuzluk istiyecek imtiyazlı sınıf olmak dâvasını hatırından bile geçiremez; bilhassa demokratik bir rejimde. Bazı genç arkadaşlarımızda garip bir zehap var: Onlar sanıyorlar ki en ülvi vazifesi, hak sesini duyurmak olan adalet yazı ve kalem suçları karşısında dilsiz ve kötürüm kalmalıdır. Hiç böle şey olur mu? Bütün bu itirazları en geniş fikir serbestîsi içinde sıralarken bir umde üzerindeki imanım zerre kadar sarsılmış değildir. inanmakla iftihar ediyorum ki insanlıktaki mânevi nimetlerin en başına koyacağımız fikir, kalem ve vicdan hürriyeti, hepimiz için en muhterem iman umdesidir ve öyle kalacaktır. Yine aynı iman ile milletin genel oyu karşısında söylerim ki, hırsızlara, muhtekirlere, canilere tatbik ettiğimiz cezalar nasıl mâsumların, maznunların hukukunu muhafaza ve müdafaa kaydiyle ihtiyar edilen zaruri tedbirlerse, matbuat suçları karşısında alınması gereken durumlar da mahiyet itibariyle onlardan farksızdır ve matbuatı vekarlı, şerefli, cesur, haksever, mürşit, münekkit bir bağımsızlık içinde geliştirmek için lüzumlu olan bir irfan ve vicdan zâbıtasıdır. Rakı içmek yasak değildir. Fakat sarhoş olup ta ötekine berikine sataşanlara, silâh çekenlere de birşey demiyelim mi? Adaletin çocuklara tatbik ettiği cezalar, bir cemiyet içindeki fertlerin hürriyetini tahdit mânasına mı geliyor? Şuhalde netice nedir? Cevap açık. Her gün daha geniş ve daha temelli bir kafa ve kalem hürriyeti sağlıyacağız. Fakat bu hürriyeti, hak ve haysiyet düşmanları cüretlerini artırsın diye değil, bilâkis

hangi partiye bağlı olursa olsun bütün vatan çocukları, Türkiye'nin yüksek haklarını ve menfaatlerini en serbest göz ve vicdanla görüp incelesin ve memlekette kötü gördüğü herşeyi rahat rahat tenkit edebilsin diye!

İşte son söz: Basın hürriyetini tebcil edelim. Fakat her zorbalık yemi yazı istibdadını da nefretle karşılamaktan korkmıyalım arkadaşlar! Dâvamızın tatbikatını maddeler geldikçe ayrıca görüşürüz.

CİAHD BABAN (İstanbul) — Sayın arkadaşlar; tadil rojesini Hükümetin gerekçesini ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonu raporlarını okumuş bulunuyoruz. Kanaatımızca bu tadilâtı Anakanundan ayrırarak mütalâa etmek yanlış olur ve tıpkı İçişleri Komisyonu raporunda bildirildiği gibi, basın rejimimiz yeni demokratik inkişaflar içinde baştan aşağı yeniden tedvin edilmek zaruretiyle karşı karşıyadır.

Yalnız demokratik esaslara ve Anayasamıza intibak ettirmek üzere tahsil, teminat parası ve ruhsat gibi mâni tedbirleri kaldırmağı münasip gören Hükümet vatandaşın en meşru hakkı olan müdafaa hakkını, Anayasa ile teyit edilmiş bulunan mahkemelerin aleniyeti prensipini ihlâl eden hükümleri kaldırmamıştır.

Şöyleki, Matbuat Kanununun bir 42 nci maddesi vardır. Bu madde herhangi bir gazete aleyhine dâva açıldığı zaman o gazetenin artık bu dâvadan bahsetmemesi âmirdir. Diğer taraftan matbuat dâvalarında süzgeç vazifesini gören hazırlık tahkikatı da olmadığından herhangi bir zat veya müessese aleyhinde bir tenkit yazısı yazdığınız zaman bu zat veya müessese bir istida ile dâvayı tahrik edebilmekte ve artık o mevzu etrafında gazete neşriyat yapamıyacağı için alelâde tenkitleri bile susturmak imkânı hâsıl olmaktadır.

Gazetelerin mahkemelere gitmeği göze alarak yaptıkları tenkit ödevini burada takdir lâzımdır, muhterem milletvekili arkadaşlarım işin içinde olmadıkları için bilemezler. Fakat bir gazeteci için yalan yanlış dâvalardan dolayı mahkeme koridorlarında vakit öldürmek ve daima ceza tehdidi altında yaşamak mukadderdir. Gazetecilerin durumunu yüksek nazarlarınızda tecessüüm ettirmek için namütenahi hadiseler arasında bir misal zikredeceğim.

Kazanın birinde mahkemenin başkâtipliği münhaldir. Bir başkâtip aranıyor. Bunun için İstanbul Müddeiumumiliğine gazetelere ilân verilmesi için bir tezkere yazılıyor. Savcılık kaleminde nasılsa bir yanlışlık oluyor ve yanlışlıkla gazeteye gönderilen tezkerede bir başka kazanın ismi mevzuubahis ediliyor. Halbuki orada başkâtiplik münhal değildir. Bu ilân gazetede intişar edince münhal olmıyan kazanın başkâtibi gazete aleyhine bir dâva açıyor. O gazete kendisi iş başında iken oraya bir başkâtip arandığını yazmak suretiyle kendisinin işten ayrıldığını ifade etmiştir. İstanbul'da bulunan hâmile zevcesi bu telaşla çocuğunu kaybetmiştir. Kendisi bundan mutazarrır olmuştur. Gazeteci yine mahkemelerdedir ve aylarca uğraşmış yakasını bu dertten kurtarıncaya kadar dünyanın masrafını yapmıştır.

Basın dâvalarının dosyalarını tetkik eylemelerini arkadaşlarımdan çok rica eylerim. Göreceklerdir ki, bu maddeler ve tahditler dolayısiyle hak suiistimale uğratılmakta musip ve doğru neşriyat susturulabilmektedir. Anayasaya sarih olarak aykırı olan bu 42 nci madde ile gazeteci kesdisini efkârı umumiye önünde müdafaa etmek salâhiyetinden mahrum kılınmıştır. Her vatandaş mahkemede müdafaa hakkına taalluk eden hususlarda serbest konuşur, hiçbir kayıtla bağlanmaz, dilerse müdafaasını kitap yapar ve neşreder ve yalnız mahkemede değil efkârı umumiye önünde de beraat etmek ister. Fakat gazeteci bunların hiçbirini yapamaz, dâvasını efkârı umumiye önünde müdafaa edemez, dâvanın gidiş ve yürüyüşü hakkında muamelenin kanuna uygun olup olmadığı hususunda velev ilmî tarzda olsun fikrini müdafaa edemez. Bu hak Anayasa hükümleri mucibince her vatandaşa tanınmıştır ve gazeteciden nezedilmiştir.

Bu hususta kanunun lehinde yapılacak mukadder müdafaaya da cevap vermeliyim:

Denilecektir ki, gazeteci bu müdafaa hakkını suiistimal etmektedir. Mahkemede müdafaa hakında dayanarak söylediği sözleri gazetesine de dereceden tezyif ve tecavüzüne devam edebilir. Bu bir nevi hakkın suiistimali olur.

Buna karşılık diyeceğim ki, ceza nazariyatında değişmiyen bir esas vardır. Bir mazlumu mahkûm etmektense on suçluyu beraat ettirmek evlâdır. Ortada bir mahzur var diye mazlumun Anayasadan aldığı müdafaa hakkını nasıl hiçe sayarız? Kaldı ki, bunun da tedbiri yine Anayasaya

Tanin hikâyesine geliyorum; zannediyorum ki arkadaşımızın fazla ehemmiyet vererek üzerinde durdukları nokta da bu olacaktır.

Zannediyorum; 26 Temmuz tarihli Tasvir gazetesinin baş sütununda da bu fikri . böylece yazmışlardır. Bunu bir adalet muvazenesizliği gibi telâkki etmişler ve böylece izah etmişlerdir. Demek istedikleri şudur: Aynı suçu ve kusuru işlemiş olan gazetelerden bir kısmı kapanırken diğeri hakkında müsamaha edilmiştir. Bu fikir maalesef iptidai devrini yaşadığımız için henüz muvazeneli bir anlayış yolunda istikrarını bulamıyan çok partilerin yanyana çalışması devrinin benim kanaatime göre, yakın zamanda aşacağımız zorlukları içindeki bir havanın tekrarıdır yani partizanlık fikriyle, yurtta aynı suçu işlemiş olan iki yurttaştan birisi ceza görür, öteki muaf tutulur, fikri.. Bunu genişletmek istemiyorum. Bu konu üstünde memlekette bilhassa içinde bulunduğumuz politika havası altında beslenerek mütemadi surette röleve ettikleri birşeydir ve bundan çokluk partisi aleyhine bir hava yaratmak, gayretkeşliğidir Buyuruyorlar ki Tanin gazetesi Sıkıyönetim Komutanının yasakladığı işi yaptı diye kapatılan iki gazetenin benzeri vaziyettedir. Kendileri hususi olarak görüşmüşler komutana bu fikri söylemişler, komutanın kurmayı veya yaveri de birşey söylemiş ben bu teferruata vâkıf değilim. Bizim bildiğimiz şey şudur ki, bu sıkıyönetim kararı gazetelerde çıktıktan sonra iki gazete bu yasağın esaslarına aykırı hareket etmişlerdir. Ve bu hareketleri yüzünden gazeteleri kapatılmıştır. Tanin gazetesini okudum. Ogün İstanbul'da intişar eden ve Celâl Bayar arkadaşımızın Ankara'da söylediği bir itham nutku bu gazetelere geçmiş gerçi aynı gün bazı gazeteler sıkıyönetimin yasak ettiği şeyler arasında olması mütalâasiyle bunu neşretmemişlerdir. Tanin gazetesi bunu hangi mütalâa ile neşretmiştir, sizi temin ederim, ne sordum ve ne de temas ettim, fakat Taninde ve kapanan diğer iki gazetede bu nutuk neşredilmiş olmakla beraber Sıkıyönetimin, size mealini arzettiğim umumi tebliği yaptıktan sonra kapanan iki gazete, ayrıca başyazı olarak ve iç sütunlarında da yasak edilen mahiyette mütaaddit yazılar yazmışlardır. Bu iki gazetenin sade dışarıdan söylenmiş bir nutku naklederek değil, kendi kendileri tarafından makale olarak ayrıca yazılmış olması kapanma kararına sebep teşkil etmiştir. Tanin gazetesi belki tesadüfi olarak Bayar'ın nutkunu yazmış olduğu gibi, kendi gazeteleri tasvirde de dikkatini okadar uyanık tutmayıpta yazılmış olsaydı, ihtimal ki, onun da kapatılması bahis konusu olmıyacaktır. Çünkü Sıkıyönetim sade seçimler alayhinde değil sarahaten seçimlerden evvelki tahrikçi havanın devamına da müsaade edemiyeceğini bildirmiştir. Bundan sonra bilhassa artık sonuçlanmış olan seçimler üzerinde bulandırıcı neşriyat yapılmaması üzerinde de durmuştur. Bu iki gazete Taninde çıkmış çıkan Bayar'ın Ankara nutkunun esasından başka kendi sütunlarında ayrıca yasak mevzularda yazılar yazmışlardır. Ve bu yazılar arasında bu iki gazeteden birisi, Gerçek gazetesi, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Kurulunun Türkiye'nin seçimlerine müdahalesini istiyen bir yazı da koymuştur. (Soldan gürültüler).

Vazife olarak bana intikal etmiş ve hepiniz tarafından bilinmekte olan neşriyatı tekrar suretiyle huzurunuzu fazla işgal etmek istemiyorum.

Arkadaşımızın en son dilek olarak istediği şey, Hükümetin bunları açmasıdır. Bu arzularına müsbet cevap vermek imkânından mahrum olduğumu bu bapdaki uzun cevaplarımdan anlıyacaklarını zannederim. Sözlerimi burada bitiriyorum. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Gündeme devam ediyoruz.

BAŞKAN — Gündemde B kısmında ve İçtüzük gereğince bir defa görüşülecek işlerden 1946 yılı Bütçe kanununa bağlı A işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı vardır. Fakat ondan evvel gündemin A kısmındaki tasarının görüşülmesi zaruridir, halbuki bunun da ikinci görüşülmesi için kâfi müddet geçmemiştir, bununla beraber eğer tensip buyurursanız müzakeresine devam ederiz. (Muvafık sesleri)

5 — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Devlet Dairelerinin Bakanlıklara ayrılması ve Devet Bakanları hakkında kanun tasarısı ev Anayasa ve Bütçe Komisyonları raporları (1/7) [1]

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir. Maddelere geçiyoruz.

Bakanlıklar Kuruluşu hakkında kanun

MADDE 1. — Devlet Daireleri Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onamasiyle Bakanlıklara ayrılır.

Bunlara tayin edilecek Bakanlardan ayrı olarak Devlet Bakanları da tâyin edilebilir.

Devlet Bakanlarından birine Başbakan yardımcısı görevi verilebilir.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Oyunuza arzediyorum . . . Kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 8 . II . 1937 tarihli ve 3117 sayılı ve 29 XI . 1937 tarihli ve 3271 sayılı kanunlar kaldırılmıştır.

BAŞKAN —Maddeyi kabul buyuranlar . . Etmiyenler . . . . . Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar . . . Etmiyenler . .. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Başbakan yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi Kabul edenler . . Etmiyenler . . Kabul edilmiştir

Tasarının tümünü yüksek tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

2. — Başbakanlık kuruluşu hakkındaki kanuna ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/9) [2]

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir, maddelere geçiyoruz.

Başbakanlık kuruluşu hakkındaki 4443 sayılı kanuna ek kanun

MADDE 1. — Başbakanlık kuruluşu hakkındaki 23 . VI . 1943 tarihli ve 4443 sayılı kanuna bağlı cetvele ilişik cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi cetvelle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edimiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Başbakan yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edimiştir.

Tasarının tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/11) [1]

BAŞKAN — Tümü hakkında söz istiyen var mı?

Maddelere geçilmesini tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve (D) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun

MADDE 1. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin, ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı bölümleri arasında (450 000) liralık aktarma yapılmıştır.

CETVEL [1]

B.		Düşülen	Eklenen
	Maliye Bakanlığı		
430	3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı		250 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

[1, 2] *Birinci görüşülmeleri 12 nci Birleşim tutanağındadır.*

[1] *44 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

B.		Düşülen	Eklenen
	Bayındırlık Bakanlığı		
589	Zelzele bölgelerinde yapılacak işler ve yardımlar (gider şekli Bakanlar Kurulunca belirtilir.)		200 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

605	Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri	200 000	

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

607	Su işleri	250 000	

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(Birinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (2) sayılı cetvelde yazılı bölümlerine (15 600) lira ek ödenek verilmiştir.

BAŞKAN — Bölümleri ayrı ayrı okutuyorum.

CETVEL [2]

B.		Lira
	Başbakanlık	
59	Hizmetliler ücreti	2 100

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

	Maliye Bakanlığı	
430	3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı	13 500

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(İkinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde yeniden açılan ilişik (3) sayılı cetvelde yazılı bölümlere (11 000) lira olağanüstü ödenek konulmuştur.

CETVEL [3]

B.		Lira
	Başbakanlık	
57/A	Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanları ödeneği	6 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

66	Taşıt giderleri	5 000

BAŞKAN — Kabul edilmiştir.

(3 ncü madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (D) işaretli cetvelin Başbakanlık kısmına ilişik (4) sayılı cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi cetvelle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü açık oya arzedilmiştir.

4. — Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve İçişleri Komisyonları raporları (1/12) [1]

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında söz istiyen var mı?

Adnan Adıvar.

Dr. ADNAN ADIVAR (İstanbul) — Müsaade ederseniz söze başlarken medeniyet tarihinin bir küçük fıkrasını size anlatmak istiyorum.

17 nci asrın içinde İspanya'da Salamanca Üniversitesi rektörü herhangi bir sebepten dolayı otuz sene kadar kürsüsünden ayrı kalıyor. Otuz sene sonra kürsüsüne dönüyor. Profesörlere mahsus olan dalgınlık sebebiyle birdenbire karşısında oturanlara «nerede kalmıştık» diye soruyor.

Ben de 22 sene sonra bu kürsüye tekrar çıkarken, acaba ben de «nerede kaldıktı?» diye so-

[1] *49 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

rabilir miyim diye kendi kendime sordum derhal cevab verdim: soramam. Çünki 22 sene içinde memlekette maddi, mânevi, fikrî, iktisadî bir çok değişmeler ve değiştirmeler olmuştur. Bunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. O halde benim bu millet kürsüsünden ayrıldığım zaman olan şeyleri yerinde bulmak kabil değildir. Ancak yerinde bulduğumuz bir nokta, bir tek nokta vardır ki, orada nasılsa bir duraklama ile dikildik kaldık. Bu noktanın işaret tahtası üzerinde eminim ki, hepimiz birden bugün (Demokrasi) kelimesini okuyoruz. Geri gittik demiyeceğim. Fakat bu noktadan, bir adım bile senelerce ilerliyemedik. Bu demokrasi prensipinde 1938 den itibaren hafif kıpırdamalar bir ileri hareketini gördük ve hele bu sene içindeki demokrasiye doğru son hareketleri son demokrasiye doğru bu hareketleri burada memnuniyetle kaydetmeği bir vazife bilirim. Bundan dolayıdır ki, işte bu prensipin en büyük unsurlarından biri belki birincisi olan söz ve yazı hürriyetlerine temas eden bu matbuat kanunu hakkında ben de kaldığımız yerden söze başlıyorum demek salâhiyetini kendimde görüyorum. Arkadaşlar; Esasa girmeden evvel pek yakın zamanda olmuş bir müşahedemi söyliyeceğim. Geçen temmuz ayının 19 ncu günü İngiltere kabinesi azasından Başmüddeiumumi Sir Hartley Shawcross Londra'nın bir mahallesinde uzun bir nutuk irat etmiştir. Merak buyurmayınız bu uzun nutku aynen okuyacak degilim. Yalnız kısaca Bu nutukta Bağmüddeiumumi muhalefet partisinin, yani Muhafazakâr Parti gazetelerinin, Hükümet Partisi yani İşçi Partisi gazeteleri Hükümet aleyhine bir çok iftiralar, tahrikçi yazı larından acı, acı şikâyet ediyor. Bu nutku 20 temmuz tarihli Taymis gazetesinden kısaca tekrar edecek olursam İngiltere Hükümetinin şikâyetleriyle bugün bize verilen projedeki Hükümetin esbabı mucibesindeki şikâyetler arasında ne kadar benzerlik olduğunu göreceksiniz.

İngiltere Baş Müddeiumumisi diyor ki, «bunu aynen okumağa mecburum,» Bir demokraside hür ve müstakil gazetelerin istedikleri noktainazarları açıkça ifade etmekte serbest olmaları en hayati bir prensiptir. Fikirlerin serbest ifadesine mâni olmak istiyenler varsa, ben onlardan asla değilim. Demokratik bir memleket için matbuatı susturmaktan daha tehlikeli, seçme hakkını haiz her vatandaşı gazetesini açıp objektif bir fikir edinmekten men etmek velhasıl matbuat hürriyetini tahdit etmekten daha zararlı bir hareket tasavvur edemiyorum. Fakat bu son zamanlarda esas kanunumuzun agzetelere temin ettiği hürriyetin bir kısım gazetelerin yaptığı gibi vahim bir surette suiistimal edildiğine şimdiye kadar İngiltere'de asla tesadüf edilmemiştir». İşte bu sözleri söyliyen ve İngiltere'de aşağı yukarı Adliye nazırı makamında olan bu zat gazetelerin hürriyetinden istifade ederek asılsız havadisler neşrettiklerini, birçok havadisleri tahrif ettiklerini ve doğru havadisleri yazıp halkı tenvir etmekten çekindiklerini söyliyor. Ve diyor ki, «Times, Manchester Guardian, Yornshiv Post ve İngiltere radyosu olmasa bugün İngiltere halkı hep yanlış malûmat alacaklardır.» Şunu da kaydedeyim ki, bu gazetelerin hepsi de muhalif partiye mensuptur.

İşte arkadaşlar, bugün görüyorsunuz ki, İngiltere adına söz söyliyen Başmüddeiumuminin şikâyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükületinin sözleri arasında hemen hemen tam bir benzerlik vardır. Fakat.. Maatteessüf bir fakat var. İş, bu hale bugün bir çare bulmaya gelince, mesele burada büsbütün çatallaşıyor Başmüddeiumumi diyor ki, «Bu hallere karşı kanun yolu ile bir çare bulunacağını asla düşünmüyorum. Çünkü bu memlekette münakaşa hürriyetini tam ve kâmil surette muhafaza ve müdafaa etmeğe mecburuz. Gazetelerin yalan havadisleri fena tefsirleri indi mütalâalarının kıymetini herkese bildirmekten ve efkârı umumiyeye doğru haberleri bildirerek onların itimatlarını kazanmaktan başka çaremiz yoktur».

İşte arkadaşlar; bugün dünyaya demokrasi nümunesi verecek olan birkaç memleketten biri olan İngiltere'nin Başmüddeiumumisinin sözleri budur. Bizdeki vaziyetten daha sert bir vaziyet karşısında ancak bu çareyi bulmuştur. Bunu söylemekle ben İngltere'de böyledir Türkiye'de de böyle olmalıdır diyecek kadar safdil bir adam değilim. (Bravo sesleri). Çünkü İngiltere'nin bulamadığı kanuni yolu biz çoktan bulmuşuzdur. Hele 1938 den evvel o vakitler bütün dünyada moda olan rejimlerin, kanunların mülhem olarak yaptığımız çok sert kanunlarımız vardır. İşte bu kanunların bazı maddelerini değiştiren şu kanun projesiyle onun hemen arkasından gelecek olan Ceza Kanunu tadil projesi, bugünkü demokrasiye doğru olan harekette çok ehemmiyetle nazarı dikkate alacağımız bir

meseledir. Arkadaşlar, Hükümetin bu tekliflerinde hiç şüphem yoktur ki, demokrasiye daha uygun kısımlar vardır. (Bravo sesleri). Meselâ ruhsatname usulünün kaldırılması, kefalet akçasının kaldırılması, çok güzel ve demokrasiye uygundur. Fakat bazıları maalesef böyle değildir. Yalnız, heyeti umumiyesi üzerinde konuşuyorum, fikrimi daha açık izah edebilmek için müsaadenizle bir maddeye geçmek zaruretini duydum. Meselâ 38 nci maddedeki uydurulmuş havadisler tâbirini almak istiyorum. Bu uydurulmuş havadis neşretmek ve bununla halkın huzurunu bozmak sonra halka heyecan vermek tabiî bunlar müthiş ahlâksızlıklardır. (Bravo sesleri) Bunda hiç kimsenin bir dakika şüphe etmiye hakkı yoktur. Hele bunlar bir maksadı mahsusla veya maddi bir menfaat karşılığı yapılmış ise bunu tavsif için ifade edecek kelime bulamıyorum. (Çok doğru sesleri). Böyle yapanlar milletten görecekleri umumi nefretle cezalarını çekeceklerdir. Fakat böyle yapmayıp ta meseleyi bir kanun çerçevesi içine alacak olursak, ovakit bu haberi, bu havadisi uydurmuş olduğunu, heyecan verici olduğunu, halkın huzurunu bozduğunu hepsini ispat etmek mecburiyetinde kalacağız. Halbuki sizleri temin ederim ki, uydurma nerede başlar, nerede biterse halkın huzurunun bozulması ve diğer hususların, tefrik çok güçtür. Yalnız bir noktayı istisna ediyorum. O da Devletin emniyeti hariciyesine taalluk eden meselelerdir böyle yalan, uydurma şeylere hiçbir Hükümetin tahammülü yoktur. Bunu tamamen istisna ediyorum. Size bir misalle, bu uydurma havadis sıfatının tarifine dair bir misalle vaziyeti müsaadenizle daha iyi izah edeyim. Fakat onu söylemeden evvel bugün çok moda olan Anglosakson gazeteciliğindeki bir mefhumdan bahsetmeme müsaade buyurun. Bu mefhumun adına havadis kiymeti diyorlar. Havadis kıymeti bugünkü gazeteciliğin yalnız ruhudur diyebilirim.

Havadis kıymeti okadar mühimdir ki; bir birini atlatmak, her kesten evvel haber vermek... İşte bunlar bir gazetenin en mühim hususiyetleridir. Ve sizleri temin ederim ki, bugün okuyucuların % 80 i gazeteyi makalesi için değil havadisi için okur. Onus için bir gazetenin havadis kıymeti hakikaten çok mühimdir.

Yine ufak bir şikâyet arzetmeme müsaadenizi rica ederim. 1878 Berlin Kongresi esnasında, Berlin Kongresinin müzakereleri gizli oluyor, fakat ertesi gün Times, bütün müzakerata yazıyor. Hayrete düşüyorlar, bir türlü bulamıyorlar. Bunun nasıl olduğunu anlatmıyacağım, uzundur. Yalnız Kongreye Riyaset eden Prens Bismark, okadar şaşırıyor ki, müzakereye başlarken birdenbire yeşil masanın örtüsünü kaldırıyor ve altına bakıyor «arıyorum, Times muhabiri masanın altma saklanmış olmasın» diyor yani bu kadar fedakârlıklarla havadisleri toplamak bir gazetenin vazifesidir. Şimdi bu uydurma havadisi misal olarak alalım bundan 15 gün evvel İstanbul gazetelerinden birisi bizim paranın kıymeti hakkında bir havadis yazdı ve bu havadis tekzip edildi fakat bir hafta sonra Devlet neşrettiği bir tebliğde bu havadisi tasdik ve teyit etti. Şimdi 10 - 15 gün evvel eğer bu kanun mevcut olmuş olsaydı onu yazan gazete mahkûm edilmiş olacaktı. Neden dolayı mahkûm edilmiş oacaktı? Tıpkı istikbalden haber veren bir falcının mahkûm olduğu gibi. Şimdi arkadaşlar bu şiddetli cezaları müeyyedelenmiş kanun maddelerine korsak, kuvvetle tahmin ederim ki Ankara otellerindeki muhbirler buradan giderler. Fakat gazeteler sustuğu nispette, tramvaylarda, otobüslerde, kahvehanelerde, ağızdan ağıza, kulaktan kulağa yayılan, neşredilen hususi bir gazete çıkar ki oda dedi kodu gazetesidir. Bir gazeteci buna çok güzel bir isim buldu: gizli gazete diyor.

Şimdi bu neşredilecek yalan havadisi, kulaktan kulağa nakleden bu gizli gazete neşreden, tabiî biz de bunu tekzip edemezsek acaba bunun yapacağı tesir bir sabah gazetesinin yayıp da akşam üstü çıkan gazetede veyahud akşam radyosundan kuvvetli delilleriyle tekzip ettiğimiz bir havadisten daha tesirli olmaz mı? Çok daha tesirli olacağına hiç süphe yoktur.

Çünki pisikoloji noktaî nazarından nerede sır unsuru varsa, onun tesiri elbette daha büyüktür. İşte arkalaşlar, geniş bir zaman içinde tetkik ve münakaşalarla, demokrasi havası içinde tedvin edilecek bir Matbuat Kanununa muhalif olacak hiç kimseyi tanımıyorum. Fakat, buraya bilhassa dikkatinizi rica ederim, bir fert olarak ırz, namus, haysiyet ve itibarını, hattâ müstesna muafiyetleri haiz olanlara karşı bile eskisinden çok daha kuvvetle müdafaa edecek bir tadili bu projede boşuna ararsınız, fakat bulamazsınız. Bulduğumuz madde ancak halkın huzuru zım-

nında Hükümetin huzuru rahatını istihdaf eden maddelerdir. Meselâ, 30 ncu madde okunursa, suizan dâvet edecek mütecaviz yazı yalnız Hükûmet erkânına, memurlara müteveccih olursa cezası teşdit edilir. Şimdi muhterem bir arkadaşım ben buraya çıkarken elime İngiltere'nin İftira Kanunun bir hulâsasını verdi. Bu (Laybl) (Ly Bull) dedikleri kanundur. Bu kanun yalnız Hükümet erkânına mahsus değildir. Bütün efrada mahsustur. Gayet ağır cezalar vardır. Bunu şimdi bir tarafa bırakıyorum.

Sonra Ceza Kanununa ait bir madde de tahkir ve tezyif meselesi vardır. Şimdi arkadaşlar, bir taraftan tahkir ve tezyif, bir taraftan haysiyet ve şerefi ihlâl gibi halkalardan yapılmış bir zincir arasında kalan «tenkit» müessesesini düşünüyorum. Bu nasıl olacaktır. Kestirmek çok güçtür. Tenkit nerede duracaktır, suizan nerede başlayacaktır, bilmiyorum, bunu ayırt etmek için hâkimlerimiz çok müşkül bir vaziyette kalacaklardır. Suizan olmadan tenkit edecek. Bendeniz aklım almıyor. Benim aklımın almaması bir şey ifade etmez, arkadaşlar izah edecekler belki ben de anlayacağım.

İşte ben bu tadillere katiyen taraftar olmadığım halde komisyonlardaki müzakerelerde hazır bulundum. Arkadaşlarımın nazikâne müsaadeleriyle ben de söze karıştım. Çünkü bu tadillerin Meclisin ekseriyetiyle kabul edileceğini kabul edileceğini tahmin ediyordum. Fakat düşünüyorum ki, maddeler hiç olmazsa mümkün olduğu kadar daha hafif bir şekilde kabul edilirse bu yolda da çalışmam faydalı birşey olur. Hattâ bazı tekliflerim Hükümet temsilcisi tarafından kabul edildiği halde komisyon tarafından, belki teknik sebeplerden dolayı, reddedildiğine de şahit oldum. Onun için yüksek heyetinizden şunu istirham edeceğim ki, eğer bu tadiller geniş bir zamanda, dört başı mamur yeni bir Matbuat Kanunu çerçevesi içinde yapılmasını kabul buyurursunuz, ki benim teklifim budur, ne âlâ. Hiç olmazsa vâkı olacak tahfif tekliflerimi reddetmeyin. Çünki arkadaşlar, korku vermek için kuvvetle çatılan kaşlar karşısındakine acı bir tebessüm ilham etmekten başka bir şey yapamaz.

FAZIL AHMET AYKAÇ (Diyarbakır) — Arkadaşlar, çok önemli bir tasarı karşısındayız. Gerekçenin bildirildiğine göre bir yandan basın hürriyeti kadar değerli bir medenî milleti, ondan rahat, rahat faydalanmağa engel olabilecek mahiyette lüzumsuz bağlardan çözmek ve millet zekâsını büsbütün serbest bir surette teneffüse alıştırmak gayesi takip ediliyor; bir yandan da yine basın hürriyeti gibi yüksek bir medeniyet umdesini yurttaşların şeref ve haysiyetine ve Devletin hayat ve namusuna karşı zehirli gaz halinde kullanmak istiyeceklere karşı bütün camiamızın hukukunu korumak çareleri aranıyor. Gerçi bu tasarı yörürlükte olan Matbuat Kanununun bazı maddelerini, yukarıda arzettiğim ülkülere yaklaştırmak isteyen tadil tekliflerinden ibarettir. Fakat bu vesile ile bizdeki matbuat durumu ve konusu üzerinde biraz düşünmeği faydasız bulmuyorum, o sebepledir ki huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar,

Pek güzel takdir buyursunuz; bir memleket basınının en şerefli vasfı ve en tabiî ödevi o memlekette pek sağlam bir hürriyet paratoneri olmasındadır. Onun içindir ki düşünce, söz, yazı serbestliklerine paratonerlik etmek gereken muhterem unsuru, bilâkis o yüce mefhmların bünyesine sık sık düşen bir yıldırım mahiyetini almaktan behemehal korumak iktiza eder.

Matbuat serbestliği ve matbuat betmestliği.. işte bir birinden tamamiyle ayrı ve bir birine tamamiyle düşman iki anlam ... Şüphe yokturki hür, ileri, demokrat ve şuurlu bir Türkiyenin yapacağı iş bu iki anlamdan ilkine muhabbet ve hürmetle sarılmaktır. İkincisine ise aleme zarar vermek imkânı bırakmamaktır. Zira o ikinci mefhumun şurada burada pusuya yatarak ikide birde ortaya fırlamasından dolayıdır ki birinci necip ülkü sık sık yaralanıyor ve memleket büyük acılar çekiyor. Muvafık ve muhalif bütün sayın arkadaşlarımın kanaatına tercüman olduğumu sanarak şunu söyliyeceğim; matbuat serbestisi kadar ileri bir mefhumu, gayet geri bir kafa ile bir takım kirli ve cimri maksatların hizmetkârlığında kullanmak medenî günahların ve cinayetlerin en büyüğüdür. Böyle bir hareket tıpkı hastahane gliserininden ihtilâl bombası yapmaya benzer veyahut yaralı sargısından cellat kenemdi etmeye.

Geçen devirlerde yaşamış ve isimleri hafızalarımızın ihram mahfazaları içinde saklı bulunmuş olan biirtakım hürriyet ve kalem büyüklerimizi; bütün inkilâplarımızın muhterem mübeşirleri sayarım. Onlardan sonra bugüne kadar zihinlerimize fikirleri ile, irşatları ile, tenkitleri

ile ışıklar yaymış olan arkadaşlarımızı giranbaha birer kalem mücevheri diye selâmlarım. Ancak hiçbir şeyden çekinmiyerek bütün milletin genel oyu karşısında tebarüz ettirmek isterim ki 1908 den yani Meşrutiyetin toprağımızda ilânı tarihindenberi gazetelerimizin suçlu bir kısmında gördüğüm müessif vasıflar şunlardır: Kayıt altına girdikleri zaman yüze gülücü her kuvvete baş eğen, oradan çıkar çıkmaz da hak ve hayatiyyet düşmanı mütecaviz, saygısız, yaygaracı, bir iğtişaş unsuru olmak şu müphem mühim vasıflar dolayısiyledir ki, çok defa bazı gazetelerimiz hâle fayda vermek şöyle dursun geleceğe bile kucak kucak zarar taşıyan birer fesat katarı manaziri almışlardır. Serbestileri, volkanları, süngünleri, derviş Vahtedileri, 31 Martları, Şeyh Sait isyanlarını unutmadık. Ecnebi siyasetlere âlet olarak, kanlı ihtilâllere sebebiyet veren nice sahifelik kızıl hayali de hâlâ hatıralarımızı bulandırıyor. Esefle itiraf edelim: biz bu notları şimdiye kadar gerektiği kadar ciddiyetle incelemedik. Onun için de kalemlerimiz nice defa ırmaklarımıza döndü. Yani ya koşarak, taşarak ve etrafında ne varsa basıp yıkarak çamur deryalariyle sıtma membalarını teşkil ettiği veyahut yatağında bile rahatça yatmaktan korkarak bütün kıyılarını kısa ve cılız bıraktı. Halbuki arkadaşlar; yıllar geçiyor, vazifelerimiz günden güne çoğalıyor ve inceleşiyor. Yurtdaşımız da bizden sövme sayma değil, hürmet ve memlekete hayırlı hizmet bekliyor; ne sütün zornalığına, ne kalem hokkabazlığına ve ne de havadis düzenbazlığına vaktimiz kalmamıştır. Bana pek haklı olarak sorabilirsiniz peki şu halde basın hürriyetinden vaz mı geçelim. Tam aksi arkadaşlar . İşte önümüzdeki tasarı da gösteriyor ki, Cumhuriyet Türkiyesi böyle bir şey düşünemez. Zira anlaşılmıştır ki medenî tekâmülünde her memleket bahsettiğim âfetleri görmüş fakat o acı tecrübelerden ders almayı bildirmiştir. Niçin bizim rotamız başka türlü olsun? Arkadaşlar, iptida bir hakikatı apaydın bir surette tesbit edelim Her Hükümetin yapmamakla ve yapmakla mükellef bulunduğu menfi ve müspet vazifeler var. Bunlardan birincisi ferdin kanunlarla çizili hak sınırlarını hiçbir veçhile tecavüz etmemektir. İkincisi, yine fertlerin kanunlar himayesindeki hukukuna hiç kimseyi tecavüz ettirmemektir. Ve eden bulunursa cezalandırmak. Zaten başka türlü nasıl olur? Madenî bir varlıkta her iktidar ve salâhiyet bir mesuliyetle sigortalanmaz mı? Hükûmetlerin bile daima etrafına biriktirmek istediğimiz kontrol hakkı başka hangi kaynaktan geliyor? Nasıl isteyebiliriz ki Matbuat gibi milletin siyasî, iktisadî, irfanî ve vicdanî her nevi faaliyetine karışmak ödevini kendinde gören bir kuvvet, tamamiyle, sorumsuz olsun? hakkın hakikatin ve mürakabenin en büyük alemdarı olmak gereken unsur; yalnız kendisinin konturolsuz bir kalem diktatörü mevkiinde kalmasını nasıl tahayyül edebilir? Böyle bir zekâ isdidadının tekevvününe, her şeyden evvel şerefli matbuatın kendisi isyan eder. Zira ozaman mesuliyetleri birer birer ayıklamak vazifesinde olan basın tam bir fikir zorbalığı ile elinde kimsenin kımıma koyamayacağı bir lâyüsellik kılıcı sallamağa başlamış olur. Basın mensupları ise, milletin pek mümtaz bir sınıfıdır, amma yanlız kendisi için sorumsuzluk istiyecek imtiyazlı sınıf olmak dâvasını hatırından bile geçiremez; bilhassa demokratik bir rejimde. Bazı genç arkadaşlarımızda garip bir zehap var: Onlar sanıyorlar ki en ülvi vazifesi, hak sesini duyurmak olan adalet yazı ve kalem suçları karşısında dilsiz ve kötürüm kalmalıdır. Hiç böle şey olur mu? Bütün bu itirazları en geniş fikir serbestîsi içinde sıralarken bir umde üzerindeki imanım zerre kadar sarsılmış değildir. inanmakla iftihar ediyorum ki insanlıktaki mânevi nimetlerin en başına koyacağımız fikir, kalem ve vicdan hürriyeti, hepimiz için en muhterem iman umdesidir ve öyle kalacaktır. Yine aynı iman ile milletin genel oyu karşısında söylerim ki, hırsızlara, muhtekirlere, canilere tatbik ettiğimiz cezalar nasıl mâsumların, maznunların hukukunu muhafaza ve müdafaa kaydiyle ihtiyar edilen zaruri tedbirlerse, matbuat suçları karşısında alınması gereken durumlar da mahiyet itibariyle onlardan farksızdır ve matbuatı vekarlı, şerefli, cesur, haksever, mürşit, münekkit bir bağımsızlık içinde geliştirmek için lüzumlu olan bir irfan ve vicdan zâbıtasıdır. Rakı içmek yasak değildir. Fakat sarhoş olup ta ötekine berikine sataşanlara, silâh çekenlere de birşey demiyelim mi? Adaletin çocuklara tatbik ettiği cezalar, bir cemiyet içindeki fertlerin hürriyetini tahdit mânasına mı geliyor? Şuhalde netice nedir? Cevap açık. Her gün daha geniş ve daha temelli bir kafa ve kalem hürriyeti sağlıyacağız. Fakat bu hürriyeti, hak ve haysiyet düşmanları cüretlerini artırsın diye değil, bilâkis

hangi partiye bağlı olursa olsun bütün vatan çocukları, Türkiye'nin yüksek haklarını ve menfaatlerini en serbest göz ve vicdanla görüp incelesin ve memlekette kötü gördüğü herşeyi rahat rahat tenkit edebilsin diye!

İşte son söz: Basın hürriyetini tebcil edelim. Fakat her zorbalık yemi yazı istibdadını da nefretle karşılamaktan korkmıyalım arkadaşlar! Dâvamızın tatbikatını maddeler geldikçe ayrıca görüşürüz.

CİAHD BABAN (İstanbul) — Sayın arkadaşlar; tadil rojesini Hükümetin gerekçesini ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonu raporlarını okumuş bulunuyoruz. Kanaatımızca bu tadilâtı Anakanundan ayırarak mütalâa etmek yanlış olur ve tıpkı İçişleri Komisyonu raporunda bildirildiği gibi, basın rejimimiz yeni demokratik inkişaflar içinde baştan aşağı yeniden tedvin edilmek zaruretiyle karşı karşıyadır.

Yalnız demokratik esaslara ve Anayasamıza intibak ettirmek üzere tahsil, teminat parası ve ruhsat gibi mâni tedbirleri kaldırmağı münasip gören Hükümet vatandaşın en meşru hakkı olan müdafaa hakkını, Anayasa ile teyit edilmiş bulunan mahkemelerin aleniyeti prensipini ihlâl eden hükümleri kaldırmamıştır.

Şöyleki, Matbuat Kanununun bir 42 nci maddesi vardır. Bu madde herhangi bir gazete aleyhine dâva açıldığı zaman o gazetenin artık bu dâvadan bahsetmemesi âmirdir. Diğer taraftan matbuat dâvalarında süzgeç vazifesini gören hazırlık tahkikatı da olmadığından herhangi bir zat veya müessese aleyhinde bir tenkit yazısı yazdığınız zaman bu zat veya müessese bir istida ile dâvayı tahrik edebilmekte ve artık o mevzu etrafında gazete neşriyat yapamıyacağı için alelâde tenkitleri bile susturmak imkânı hâsıl olmaktadır.

Gazetelerin mahkemelere gitmeği göze alarak yaptıkları tenkit ödevini burada takdir lâzımdır, muhterem milletvekili arkadaşlarım işin içinde olmadıkları için bilemezler. Fakat bir gazeteci için yalan yanlış dâvalardan dolayı mahkeme koridorlarında vakit öldürmek ve daima ceza tehdidi altında yaşamak mukadderdir. Gazetecilerin durumunu yüksek nazarlarınızda tecessüüm ettirmek için namütenahi hadiseler arasında bir misal zikredeceğim.

Kazanın birinde mahkemenin başkâtipliği münhaldir. Bir başkâtip aranıyor. Bunun için İstanbul Müddeiumumiliğine gazetelere ilân verilmesi için bir tezkere yazılıyor. Savcılık kaleminde nasılsa bir yanlışlık oluyor ve yanlışlıkla gazeteye gönderilen tezkerede bir başka kazanın ismi mevzuubahis ediliyor. Halbuki orada başkâtiplik münhal değildir. Bu ilân gazetede intişar edince münhal olmıyan kazanın başkâtibi gazete aleyhine bir dâva açıyor. O gazete kendisi iş başında iken oraya bir başkâtip arandığını yazmak suretiyle kendisinin işten ayrıldığını ifade etmiştir. İstanbul'da bulunan hâmile zevcesi bu telaşla çocuğunu kaybetmiştir. Kendisi bundan mutazarrır olmuştur. Gazeteci yine mahkemelerdedir ve aylarca uğraşmış yakasını bu dertten kurtarıncaya kadar dünyanın masrafını yapmıştır.

Basın dâvalarının dosyalarını tetkik eylemelerini arkadaşlarımdan çok rica eylerim. Göreceklerdir ki, bu maddeler ve tahditler dolayısiyle hak suiistimale uğratılmakta musip ve doğru neşriyat susturulabilmektedir. Anayasaya sarih olarak aykırı olan bu 42 nci madde ile gazeteci kesdisini efkârı umumiye önünde müdafaa etmek salâhiyetinden mahrum kılınmıştır. Her vatandaş mahkemede müdafaa hakkına taalluk eden hususlarda serbest konuşur, hiçbir kayıtla bağlanmaz, dilerse müdafaasını kitap yapar ve neşreder ve yalnız mahkemede değil efkârı umumiye önünde de beraat etmek ister. Fakat gazeteci bunların hiçbirini yapamaz, dâvasını efkârı umumiye önünde müdafaa edemez, dâvanın gidiş ve yürüyüşü hakkında muamelenin kanuna uygun olup olmadığı hususunda velev ilmî tarzda olsun fikrini müdafaa edemez. Bu hak Anayasa hükümleri mucibince her vatandaşa tanınmıştır ve gazeteciden nezedilmiştir.

Bu hususta kanunun lehinde yapılacak mukadder müdafaaya da cevap vermeliyim:

Denilecektir ki, gazeteci bu müdafaa hakkını suiistimal etmektedir. Mahkemede müdafaa hakında dayanarak söylediği sözleri gazetesine de dercederek tezyif ve tecavüzüne devam edebilir. Bu bir nevi hakkın suiistimali olur.

Buna karşılık diyeceğim ki, ceza nazariyatında değişmiyen bir esas vardır. Bir mazlumu mahkûm etmektense on suçluyu beraat ettirmek evlâdır. Ortada bir mahzur var diye mazlumun Anayasadan aldığı müdafaa hakkını nasıl hiçe sayarız? Kaldı ki, bunun da tedbiri yine Anayasaya

uygun olarak bulunmaz birşey değildir. Gazeteci mahkemeye gitmiştir, ya haklıdır... Söylenecek birşey yoktur, kendisini mahkemede ve gazetesinde müdafaa etmekle iyi yapmıştır. Yahut haksızdır.. Ve mahkemede müdafaa hakkını suiistimal etmiştir. Mahkûm olacaktır. Bu hakkını suiistimal ettiği için de cezasını artırırız olur biter.

Mahkemeler Anayasa mucibince alenidir. Duruşmaların yazılması bu aleniyeti ve binaenaleyh aleniyetten beklediğimiz teminatı genişletir, takviye eder. Biz Anayasanın aksine olarak yine yukarıdaki 42 nci madde ile 35 nci maddenin I. fıkrası ile ve 35. maddenin fıkrası ile bu aleniyet prensipini tatbik edemiyoruz. Gizli bakılmıyan dâvaların bir kısmını neşredemiyor. Şahitlerin ifadelerini yazamıyoruz. Artık değişmiyecek bir hale gelmiş olan sorgu hâkimi kararnamelerini bile neşredemiyoruz ve bu suretle efkârı umumiyeye arzedilecek hususlarda adamakıllı ve tekrar ediyorum, Anayasaya aykırı olarak tahdit edilmiş bulunuyoruz. Hemen şunu da ilâve edeym ki, demokratik geçinen hiçbir memlekette bu maddelere mütenazır hükümler yoktur.

Müddeiumumi ve sorgu hâkimleri alelâde ceza takiplerinde bile istedikleri zaman, istedikleri mevzuu yazmaktan gazetecileri menedebilirler.

Bu hal âmmeye intikal etmesi istenmiyen hâdiselerin örtülmesi için bir teminattır ama kötülüklerin meydana çıkmasını koloaylaştıracak bir hüküm değildir.

Matbuat Kanununda hâkim olan zihniyet ceza esaslarına da uygun değildir. Mahız bir kâğıdın üzerine bazı şeyler yazmak suç teşkil etmez. Asıl suç o yazılan şeyleri neşretmekle tekevvün eder. Bu itibarla neşriyatı fiilen idare etmiyen gazete sahibini ve gazeteye imzasız havadis yazan muhbir veya muhabiri cezalandırmak hak ve adalet prensiplerine uygun değildir. Suç mahiyetinde görülen herhangi bir yazıdan fiilen yazı işlerini idare eden zatı, imzalı veya imzasız yazı sahibini aramak bulmak icabederse, matbaalarda taharriyat yapmak, elyazılarını ehlivukufa istiktaba götürmek, dış manzarası itibariyle hürriyeti muhil görülmese bile iç manzarası itibariyle vatandaşı neşriyattan uzaklaştıracak kötü bir tedbirdir. Sık sık başvurduğumuz diğer memleketler ve Fransız kanunları bizdeki gibi cezayı dağıtmak prensipini mânasız bularak mes'ul tek bir insan aramışlar ve gazete sahiplerini yalnız malen ve hukukan mesul tutmuşlardır.

Şimdi fikrimi teyid için müsaade ederseniz terütaze bir misal vereceğim: Başşehrimizde çıkan büyük bir gündelik gazetede Hükümetin aldığı son malî tedbirler dolayısiyle durumu etraflıca izah eden mütahassıs kalemlerin yazıları iki yıldız rumuzu ile başmakale yerinde çıkmıştır. Bu mütahassıs kalemler memleketin kendileriyle iftihar edeceği teknisiyen memurlardır.

Fakat Matbuat Kanununun 43 ve Memurin Kanununun 9 ncu maddeleri gereğince bu insanlar bu gibi yazıları yazmaktan menedilmişlerdir.

27. maddeye ceza prensiplerine uymıyan fıkraların girmesi yetişmemiş. Bir de şu garip hüküm konmuştur.

Mahallin en büyük mülkiye âmiri ve Cumhuriyet Savcısı suç mevzuu olsun olmasın, sırf bir merak saikasiyle takma ad ile imzasız veya remizle yazanları derhal gazeteden sorabilecek ve gazete sahibi 24 saat gibi kısa bir müddet içinde bu cevabı veremezse, 3 aydan eksik olmamak üzere hapis cezasiyle cezalandırılacaktır. Ortada suç yok, yalnız bir sual var hastalık, sağlık, şaşkınlık, cenaze veya ihmal gibi insanlar içindir. Bu sualin cevabını vermekte herhangi bir sebeple bir günden fazla geçiken bir gazete sahibi yalnız bu geçikme dolayısiyle 3 aydan eksik olmamak üzere hapis cezasiyle cezalandırılacaktır. İnsaf arkadaşlar. Kanunun ağırlaşmadığı hakkında yazı ve makaleler yazan muharrirler her halde bu maddeyi okumamış olacaklardır. Suçla ceza arasında âdil bir nispet olmak lâzımgelir. 24 saat zarfında cevap verememiş olmanın cezası en aşağı üç ay hapis olursa böyle bir suçtan dolayı vatandaşı mahkûm etmek, onun haysiyet ve şerefini çok ucuza israf etmek demek olmaz mı?

Dahası var. Bu cevap 24 saatte verilmezse üstelik o gazete mahkeme kararı ile de kapatılır. Ne oluyoruz arkadaşlar? Gümrükten mal mı kaçıyor? Hâdise netice itibarı ile bu kadar vahim bir suç mu arzediyor ki, 24 saatte cevap verilmezse iş, üç ay hapse kadar gidiyor. İcrada borçlunun ödeme emrine cevap vermesi için bir hafta, mal beyannamesi vermesi için,

batakçıya bile 7 gün mehil veren bu memleket, gazeteciyi, o batakçıdan daha mı tehlikeli telâkki ediyor?.

Bu kanun öyle bir kanundur ki, gazete sahibinin başına yüklediği haklı, haksız bu kadar mesuliyetlere mukabil ona malının sahibi olmak zevkini bile vermemektedir. Tadil edilen 9 ncu maddede gazetenin sahibi, Hükümete beyanname vermiş olan zattır. Bu zat gazetenin mülkiyetine de sahip olabilir. Diğer taraftan asker olduğu zaman bu sıfatını muhafaza edememektedir. Yedeksubay veya er olarak vazifeye koştuğu zaman bir muvazaa yaparak gazetesini başkasına devretmek mecburiyetindedir. O esnada ölse gazetenin mülkiyeti varislerinin elinden gider. Tabiî varisleri 21 yaşını doldurmamışlarsa. Bir gazete sahibinin varisleri 21 yaşında olmadıkça veya kendisi askerlikte öldüğü takdirde, medenî kanundaki mülkiyet müessesesi işliyemez halde kalır. Bu noksanı doldurmamış olan bir kanuna tam bir kanun ismi verilebilir mi?

Muaddel: 12. Madde (Suişöhret eshabından) bulunan kimselere gazete çıkarmak hakkını vermemek gibi bunu kim takdir edecektir? Böyle umumi bir tâbirle vali veya kaymakama beyannameyi geri almak ve binaenaleyh gazeteyi kapatmak salâhiyetini verirsek bukadar çürük teminat ile vatandaşın karşısına çıkan kanuna matbuat ve neşir hürriyetini sağlıyor diyebilir miyiz? Bu indi mütalâalara böyle bir kapıyı ardına kadar nasıl açabiliriz?

Muaddel 34. maddenin üzerinde duruyorum. Bu madde yalan havadisler hakkındadır. Yalan havadisi bilerek neşreden gazete mesulleri mahkûm olacaklardır. Bu haberleri veren muhabir ve muhbirler yalan olduğunu bilmeden verseler dahi yani, suçta kasıt, kastı cürmi olmasa bile yine mahkûmiyet hükmü giyeceklerdir. Gerçi bu havadislerin halkın huzurunu bozacak ve halkı heyacana düşürecek mahiyette olması lâzımdır? Fakat her iki şartta takdire bağlı şeylerdir.

Arkadaşlar, bu mevzu üzerinde bir noktaya ehemmiyetle dikkat nazarımızı çekmek istiyorum. Bu mesleğin naçiz bir mensubu sıfatiyle size bazı hakikatleri açıklamak mecburiyetindeyim. Dâvamız gazetecilerle uğraşmak, matbuat hürriyetini tahdit etmek değildir. Bu memleketin dâvası çok daha büyüktür. Türk Basının vazife ve sorumluluk duyguları içinde, haysiyet ve şerefi ile daha yüksek bir keyfiyete doğru yol almasını istiyoruz. Öyle zannediyorum ki bu noktada hepimiz müttefik olduğumuz halde, bizi bu hedefe götürecek yıllarda biribirimizden ayrılıyoruz. Bu yollardan biri üzerinde durduğumuz tahdit sistemidir. Diğeri de serbestlik ismini vereceğimiz ve buradan müdafaasını yapmak istediğimiz sistemdir.

Tahdit sistemi ile varmak istediğimiz hedefe doğru ulaşmanın imkânsızlığını artık yarım asra varan tecrübelerle anlamış, gözlerimizle görmüş, ellerimizle tutmuş bulunuyoruz.

Bugün basınımızdaki bütün kıymetler hep Meşrutiyet devrinin ilk zamanlarındaki hürriyet havasında şahsiyet kazanmış olan kıymetlerdir. Aaray Balkan harbi Birinci Dünya harbi felâketi girmemiş bulunsa idi bugün Türk basınının manzarası kemmiyet ve keyfiyet bakımından çok daha parlak ve iftihar verici olurdu. Nazarlarınızı biraz geriye, yakın tarihimize çevirmenizi rica edeceğim. Meşrutiyetin ilk yıllarında kazandığımız kıymetlerin boşalan yerlerini çeyrek asırlık Cumhuriyet devrinde dolduramadık bu elle tutulan vâkıanın ve kısırlığın elbet içtimai bir sebebi olmak lâzımgelir. Ben o kanaattayım ki cüz'ü müdafaa edelim derken küllü ihmal ederek tahdit sisteminde ısrar ettikçe, on sene, yirmi sene ve hattâ elli sene sonra burada aynı dertleri konuşacağız ve şikâyet mevzuları eksilmemiş bilâkis artmış bulunacaktır.

Sebebini izah edeyim;

Sizler bu dâvanın yalnız dış cephesiyle karşı karşıyasınız. Emin olunuz gazeteci bu mevzuda sizlerden daha dertlidir. Meslek mahrumiyet çekiyor. Kıymetli genç elemanlar mekteplerden çıktıktan sonra Devlet kapısına koştukları halde gazeteciliğe sokulmak istemiyorlar. Sebep te mâlûm. Meslekte ne istikrar vardır ne de istikbal. Hangi baba evlâdını mahkemelerde sürünsün diye gazeteye yollar. Hangi insan patronu yüzünden kapanan gazetede altı ay açlığa mahkûm olmağa razi olur. Bu sefaleti kim göze alır da gazeteciliğe girer?

Arkadaşlar, yalan havadis neşretmek el' hoş bir şey değildir. Memleketin bugünkü seviyesi zok şükür bu tarz gazeteciliği mahkûm etmiştir. Yalancı ve küfürbaz gazeteleri efkârı umumiyenin afaroz ettiğini misal ve rakamlarla ispat edebilirim.

Ancak biz efkârı umumiyenin verdiği bu hükmü az görür kasd aramaksızın muhbir ve muhabir bir de ağır hapis cezaları yüklemeğe kalkarsak; korkarım ki tedbirin ağırlığı yüzünden eleman bulmada zorluk çeken basınımız elinde tuttuğu kıymetleri büsbütün kaybedecek ve onların yerini halka omuz silken, cezaya ehemmiyet vermeyen insanlar dolduracaktır. Böyle insanların basın hayatına karışması ve bu insanların zamanla matbuat kademelerinde yer almaları yarınki basın hayatımız için parlak bir teminat değildir arkadaşlar.

Yalanı dünya yüzünden kaldırmağa imkân yoktur. Yapabileceğimiz tek şey onu zararsız bir hale ifrağ etmektir. Gazetede çıkan bir yalanı tekzip etmeğe, tashih etmeğe daima imkân vardır. Fakta gazete susar ve söylemezse, yalan kulaktan kulağa yayılmağa başlarsa, fısıltı gazetesini tekzip etmeğe imkân bulamayız. Gazetelerin tek söz söylememelerine rağmen fısıltı ve dedikodu yolu ile cemiyette nasıl tahribat yapılabileceğini çeşitli misallerle hepimiz biliriz. Şimdiden sayın Meclise haber veriyorum. Bu takyitler konduktan bir müddet sonra bizzat Meclis bunun zararlarını görerek kaldıracak, fakat aradan seneler geçmiş olduğu için basının iyiliğe doğru inkişafını durdurmuş olmaktan dolayı bir de sorumluluk taşıyacaktır.

Burada müsaade buyurursanız, Bertelmi'yi işhad edeceğim. Kendisi diyor ki «matbuatın hürriyete ihtiyacı mutlaktır. İdarenin ve Hükûmetin iktidardan doğan ifratlarını önliyecek yeğâne cihaz odur. Umumi efkârı şaşırttığı da söylenir. Bu da vârittir fakat umumi efkâr denilen şeyin tek yapıcı da yalnız ve yalnız odur. Kendi bünyesinden doğan bütün hatalara rağmen bizatihi mevcudiyetiyle efkârı umumiyeyi o yaratır, Bu yaratma fiilinin içinde şaşırtma keyfiyeti de mündemiçtir. Birini diğerinden ayırmaya imkân yoktur. Onun şaşırtma mahzurunu bertaraf etmiye kalkarsanız efkârı umumiyeyi yaratan ve cemiyetin dinamizmini temin eden hassalarını da felce uğratmış olursunuz. Gazetelerin yalanlarına inananları doğrusu gazete aldatmıştır. Fakat unutmamak lâzımdır ki, gazetelerin doğru ve iğri yazılarıdır ki, umumi efkârda uyanıklığı, mantığı ve muhakemeyi yaratır. Okuduğunu kendi mantığına göre ölçemiyen bu insanlar gazete olmasa da karşılarına çıkacak ilk insanın sözüne inanacak ve aldanacaklardır. Meydanda söylenen yalanın tashihi mümkündür. Fakat sinsi ağız gazetesinin tahribatından Devlet bünyesini koruyacak hiçbir çare yoktur. Bana öyle geliyor ki, bugünün ufak menfaati için yarının büyük menfaatini çiğniyoruz. Ağacın meyvelerini erken idrâk edelim derken geniş bir millet yapısını, efkârı umumiyeyi, fert ve Devlet münasebetlerini içine alan gövdeyi çürütüyoruz. Yeni tadil tasarısı, cevap hakkına taallûk eden hususlarda bütün dünya neşriyatını altüst eden garip bir yol tutmuştur.

Resmî meclislerin müzakereleri sırasında herhangi bir kimseye karşı vukubulan târiz veya mütecavizane sözlerin tamamen veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimsenin verdiği karşılığın, târiz veya tecavüze ait kısmına munhasır olmak üzere resmî mazbatadaki suretinin aynen neşredilmesi, bu cevap hakkının tahdit edilmemesi, gazetedeki sütunlara füzuli olarak tasarruf edilmesi demektir.

Müsaade ederseniz bu maddenin yaratacağı aksi tesirleri nazarımızda, canlandırayım. Gazeteci taaddüt edecek ve bütün sütunlarına hâkim olacak cevaplarla okuyacaklarını meşgul etmek istemiyecektir. Belki bu münakaşalar günün beşinci derecede meselesini alâkadar etmektedir. Gerçi cevap verecek zat için şübjektif olarak ogün ondan mühim hâdise yoktur amma... Memleket çapında gazetenin ehemmiyet vereceği çok başka havadisler vardır. O bu havadisleri neşretmekle mükelleftir. Herhangi bir kanunun müzakeresi esnasında karşılıklı târizlere sütun sütun yer ayıracağına meselâ Cumhuriyet Hükümetinin Rusya'ya verdiği notayı gazetesine koymayı veya Hükümetin iktisadi ve malî tedbirleri hakkında bakanın efkârı umumiyeyi aydınlatıcı beyanatını neşretmeyi tercih edecektir. Cevap hakkının bu suretle suiistimali gazeteciyi Meclis müzakerelerini yazmaktan vaz geçirecektir. Bu mdde Meclis müzakerelerinin neşrini güçleştiren bir bağ olacak ve müzakerenin aleni olduğunu bildiren Anayasa hükmü dolayısiyle çelme takan bir hüküm olarak ortada duracaktır.

Tadil projesinin heyeti umumiyesi hakkındaki tenkitlerim bunlardır. Projeye belki aceleden girmeye vakit bulamayan bir iki nokta üzerinde muhterem heyetinizin dikkat nazarını çekmek istiyorum.

Matbut Kanunumuz intiharların yazılmasını menetmektedir. Bu yasağın ne kadar gülünç ne-

ticeler doğurduğunu kendi kendine patlayan silâhların ve yolunu şaşıran 180 derecelik kavisler çizen kurşunların hikâyelerinden anlıyoruz. Hele dış intihar haberlerini yazamamak tuhaf vaziyetler doğuruyor.

Bir ikinci hususa daha nazarı dikkatinizi celbetmek istiyorum; Kanun 1931 de tedvin edildiği zaman radyo ve ajanslardan bugünkü gibi istifade edemiyorduk. Radyo ve ajansların da neşir vasıtaları arasına katılmaları ve bu kanunun hükmü altına girmeleri zarurıdır. Radyo ve ajanslar vasıtasiyle vatandaşların haysiyet ve vakarı zedelenebilir veya haksız ve yalan haberler neşredilebilir. Buradaki neşriyattan dolayı vatandaşa cevap hakkı sağlamak doğru olur. Hatırlarsınız (Bir Milletvekilinin Denizbank mı olsun, Deniz bankası mı?) diye ortaya attığı basit bir fikir kendisinin radyo ile günlerce ve tahkir edilerek teşhir edilmesine sebebiyet vermişti. Bugünkü kanunlar bu vatandaşa hakkını aramak imkânını vermemektedir. Aynı mülâhazalar mevcut ve kurulacak ajanslar için de vârittir.

Sayın arkadaşlarım;

Sözlerimi bitirmeden evvel menşelerini demokratik tecrübelerden alan bazı içtimai müteaferefeler üzerinde durmak istiyorum. Amerika'da ortaya çıkan ve Fransız Bertelemi'nin de benimsediği bir fikri huzurunuza arzedeceğim. (Gazetelerin neşriyatından doğacak suiistimalleri önlemek istiyorsanız, onların miktarının çoğalmasına dikkat ediniz.) Söz çok doğrudur. Gazeteler çoğalırsa ne olur? Müşteri ve okuyucu miktarı sabit olduğu veya çok ağır bir tempo ile artığı için gazeteler birbirleriyle rekabete girerler. Bu itibarla çaresiz olarak kendi keyfiyetlerini ve kalitelerini yükseltmek zaruretinde kalırlar. Ve bizzat okuyucuları karşısında eğer devamlı bir hayat istiyorlarsa şerefli insanlar olmanın çaresini ararlar.

Size yine basına ait ikinci bir mütearife arzedeceğim.

Matbuatın halk yığınları üzerinde müeessir olmak kudreti gazete miktarı ile makûsen mütenasiptir. Gazeteler çoğaldıkça tesirleri azalır.

Şimdi Muhterem Meclisten rica ediyorum, sosyal hakikat ve mütearifiere karşı giden bir yol tutmaktan sakınalım. Basının zararlarını bertaraf etmek için büyük faydalarını iptal etmek gibi sakim bir yola düşmiyelim. Meclislerin günlük feveranlar içerisinde ekseriya bu neviden tahdidi kararlara vardıkları tarihen müspet bir hakikattir. Onun içindir ki, meselâ, Belçika bu mahzuru önlemek için matbuat hürriyetinin tahdit edilemiyeceğine dair Anayasasına hükümler koymak zaruretini hissetmiştir.

Umumiyetle bütün cezaları dört mislinden 10 misline kadar artırmış bulunuyoruz. Fert için suç teşkil etmiyen hususlar neşir suçu telâkki ediyoruz ki, bunlar basın hürriyeti nazariyatına aykırıdır. Fert için suç olmıyan gazete için de suç değildir. Bütün bunlara karşılık olmak üzere gazetecilere iddialarını ve isnatlarını ispat etmek gibi bir hak da tanımamış olduğumuzdan onun bütün müdafaa silâhlarını kırmış bulunuyoruz.

Sayın arkadaşlar; son bir nokta üzerinde ısrarla durmak istiyorum. Yeni tasarı uzun zamanlardanberi gazetelerden ve resmî ağızlardan kuvvetle ifade edildiği gibi şahsın heysiyet ve vakarını korumak hususunda hiçbir yenilik getirmiş değildir. Günlerdenberi bu tasarıyı müdafaa edenler, farkında değiller midir ki, cümlemizin en büyük arzumuz şahsın haysiyetini korumak olduğu halde ve şahsın haysiyetinin korunacağı birçok ahvalde yine söğülerek ifade edildiği halde tasarıda böyle bir yenilik yoktur.

Şimdi ben Hükümetten soruyorum. Nerede kaldı vatandaşın haysiyeti ve vatandaşın haysiyetini koruyacak hüküm... tasarının neresindedir?

Acaba vatandaş haysiyetini korumak mâsum iddiasiyle bilmeden başka tahditlere mi saptık? Öyle bir kanun ve tadil tasarısiyle karşı karşıya bulunuyoruz ki, bu kanunun bizatihi Anayasaya aykırı hükümlerle doludur.

Bugünkü modern dünyada frak üzerinde bir fes gibi duran bu kanuna daha ric'i bir mahiyet vererek fesi kavukla değiştirmiş bulunuyoruz.

Bu kanun heyeti umumiyesiyle ve heyeti umumiyesine ilâve edilen şiddetli hükümleriyle Türk demokrasisine şeref vermiyen bir kanundur. Elimizde bu kanun mevcut oldukça göksümüzü gere, gere Türkiye'de demokrasi ve matbuat hürriyeti vardır diyemeyiz.

Onun için tasarının reddini ve bugünkü memleket ihtiyaçlarına uygun, demokratik prensiplerle bağdaşacak yeni bir Matbuat Kanunu-

nun tevdinini teklif ediyorum. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar.)

CAVİD ORAL (Seyhan) — Muhterem arkadaşlarım; bir noktayı izah etmek isterim: İçişleri Komisyonunda bu kanun tasarısı konuşulurken bendeniz bazı maddelere muhalif kalmıştım. Fakat lâyihada sehven (muvafık) olarak gösterilmiştir. Bunu tashih ediyorum.

Tasarıda sehven benim de kanuna muvafık olduğum gösterilmiştir. Halbuki bazı maddelerine muhalif kaldığım için bunu tashih etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım,

Büyük Millet Meclisinin şu anda müzakeresine başlamış bulunduğu Matbuat Kanununu bendeniz bazı maddeleriyle tezat içinde görüyorum. Evet, 1938 tarihli kanunun bugün de devam etmesine doğru bir gözle bakılamazdı. 1938 kanununun bir revizyona değil, yeni baştan bir Matbuat Kanununa ihtiyaç gösterdiği açık bir hakikattir. Çünkü o kanun noksandır, yarımdır ve gerçekten basın hürriyetini tahdit eden bazı hükümleri de havidir.

Şu halde bugün yaşadığımız ve tahakkukuna şuurumuzla ve vicdanımızla inanmış bulunduğumuz demokrasinin gerçek tatbikatı içinde anti-demokratik hükümleri ihtiva eden o kanunu daha uzun müddet yaşatmağa prensip bakımından bir imkân yoktur. Tabiatiyle bu ihtiyaç karşısında yapılacak şey de çok esaslı ve zamana lüzum gösteren incelemelerle yeni baştan bir Matbuat Kanunu hazırlamaktır. Halbuki şu huzurunuzdaki kanun lâyihasının bu ihtiyacı karşılayacak bir derecede olgunlaşmış bir tasarı olarak karşılanamaz olduğunu ifade edersem, Büyük Meclisin bendenizi müsamaha ile karşılıyacağını ümit ve niyaz ederim.

Gerçi komisyonlarda değerli arkadaşlarımızın fikir ve tartışmalarının hem takdirkârı ve hem de hürmetkâriyim. Fakat vaktin darlığı ve Hükü-) metin Basın Kanununu çıkarmakta gördüğü zaruret bu Basın Kanununun ne bugünkü ve ne de yarınki matbuat bünyemize uygun bir tarzda tekâmül ettirilmesine ve genişletilmesine imkân bırakmamış olduğunu sanırım. Çünkü Demokrat idarelerin temel taşını teşkil eden unsurlardan birisi olan, bir memleketin sosyal, politik ve ekonomik bütün işleri ile yakından ilgili bulunan bir meslek hakkında hazırlanacak bir kanunun kısa bir zamanda hazırlanması kolay bir iş değildir. Bu bir geniş etüd mevzuudur ve uzun ve tecrübeli bir zaman mefhumunun ifadesidir.

İşte bu sebeplerdendir ki, Hükümetimizden önümüzdeki çalışma devresinde daha çok esaslı bir Matbuat Kanunu hazırlamasını bilhassa rica ederim.

Bununla beraber mademki Hükümet bi tasarıyı getirmiştir ve mademki bu tasarı komisyonlarda son şeklini alarak yüksek huzurunuza takdim edilmiştir ve mademki değerli arkadaşlarımız arasında bu kanunun müzakeresine bir temayül vardır. Ohalde bu tasarı üzerinde biraz daha etraflıca konuşmama yüksek müsaadenizi ve lûtufkâr olmanızı dilerim.

Arkadaşlarım; Hükümetin gerekçesinde görüldüğü üzere bu tasarı ile Hükümet gazete çıkarmağı kayıtlıyan bazı mahzurları ve mânileri 12 nci maddeyi düzeltmekle bertaraf etmektedir. Fakat buna karşı Devlet nüfuz ve otoritesini hiçe indirmek gayesiyle anarşist bir neşriyatı önlemek için de bazı ağır cezai müeyyidelere lüzum gördüğünü anlatmaktadır. Evvelâ Hükümetimizin bir gazete çıkarmak hususunda vermek istediği bu serbestiyi ve ruhsatname usulünü ve kefaleti kaldırmasını teşekkürle karşılarım. Ve fakat Devlet nüfuz ve otoritesini korumak, yalan ve yanlış haberleri önlemek için teklif ettiği cezai müeyyideleri çok ağır bulduğumu, bazı maddelerde sarahat olmadığını ve gazetecilik teknik mahiyetine müdahale edecek derecede teferruata girişildiğini ve hele cezai hükümlerde İçişleri Komisyonumuzun daha ağırlaştırmış bulunduğunu ve fakat vatandaş masuniyetini muhafaza edecek birşey olmadığını ifade etmeden geçemiyeceğim.

Arkadaşlarım; bendeniz de memleket nizamını bozacak anarşist bir neşriyatın, umumi ahlâk kaidelerine uymıyan yazıların vatandaşın haysiyet ve şerefini hiçe sayan ve Devlet itibarını düşürmeği kendisine bir kazanç vasıtası yapan gazeteciyi sevmiyen ve reddeden bir arkadaşınızım. Gazetecilik hayatımda da yukarda işaret ettiğim mahiyette bir yazıdan daima içtinap etmişimdir. Çünkü gazeteciliğin herşeyden önce bir âmme hizmeti olduğuna inananlardanım. Fakat bu kanaatta ve bu prensipte olmama rağmen içinde yaşadığım hayatın verdiği tecrübelerle bu kanunda gördüğüm cezai hükümleri ufak bir hata basit bir sehiv yüzünden bu meslekte uğraşan vatandaşların can yanmasına sebep olacağından ve bilhassa vilâyet-

lerimizde intişar etmekte olan gazetelerimizin inkişafını durdurmasından endişe duymaktayım.

Muhterem arkadaşlarım; Yüksek Heyetinizce de takdir buyurulacağı gibi gazetecilik hiçde kolay birşey değildir. Ve böyle olmadığı içinde herkes yapamamaktadır. Ve hele vilâyet gazeteciliği yapmak bendenizce fedakârlıkların en büyüğüdür. Çünkü bunların bir geçim pahasına karşılaştıkları güçlüklerin ve imkânsızlıkların bir tablosunu çizecek olsam siz de müteessir olmaktan kendinizi alamazsınız. Bilhassa vilâyet gazeteciliğinin eleman bakımından karşılaştığı imkânsızlık takdir edemiyeceğiniz bir durumdadır. Çünkü bir vilâyet gazetesi için bir yazı işleri müdürü bulmak, bir muhabir ve muhbir temin etmek çok güç şeylerdir. Vaziyet bu merkezde iken, bu kanun tasarısında bir yanlış haber almadan, gazetecilikte sık, sık başa gelen muhabirin atlatılmasından ileri gelecek bir neşriyatın bir gazeteyi mâruz bırakacağı hazin durumu takdir buyurunuz ve ufak bir hatadan, bir musahhih dalgınlığından, bir başlıktan ağır cezai hükümlerle karşılaşmak tehlikesi karşısında gazetelerin bundan sonra yazı işleri müdürü, muhabir ve muhbir bulmakta ne müşküllere uğrayacaklarını yüksek vicdanımızda bir teemmül buyurunuz.

Bu kanunun bendenzce en dikkata şayan bir noktası da; gazetecinin hatadan sâlim ve hatadan münezzeh bir insan olduğu kanaatına vararak verilmiş olması icabeden ağır cezai hükümleridir.

Halbuki gazetecilikle uğraşanlar da nihayet bir insandır. Onların da bazan hislerine kapıldıkları, bazan hataya düştükleri ve bazan bir haber ve havadisi yanlış anladıkları anlar ve zamanlar olabilir. Tasavvur buyurunuz ki, dünyada kanunlar yapan Parlâmentolar bile bazı defalar çıkardıkları kanunların realiteye uymadıklarını görerek tashih etmek yoluna gittikleri görülür.

Arkadaşlarım; bu ağır cezai hükümleri ihtiva etmesine rağmen bu Matbuat Kanununu ne Abdülhamidin 1888 ve 1895 Matbaalar Nizamnamesiyle ve ne de bunlara tekaddüm eden Âli Paşa Nizamnamesiyle mukayese etmeğe bir imkân yoktur ve bunu yapmak ta vicdanlı bir hareket olamaz.

Size eski devirlerin matbuuat rejimiyle ve zihniyetiyle bugünkü matbuat rejimi arasında ölçü olmağa yarayacak bir hâdiseyi anlatmakta fayda umarım.

Hepimizce malûmdur ki, Âli Paşa Tanzimat Devrinin uyanık ve ileri fikirli vatanperver bir sadrazamı idi. Zamanında ve kendinden sonraki nesillere bir vatanperverlik örneği olan meşhur Namık Kemal'in de büyük bir vatanperver oluşundan kimsenin şüphe etmeğe hakkı var mıdır? Fakat bakınız, Namık Kemal 1867 de (Şark meselesi) başlıklı bir yazı yazıyor. Bu yazısından dolayı Namık Kemal, Âli Paşa gibi hürriyetperver bir Devlet adamı tarafından muharririlikten menediliyor ve Âli Paşa Namık Kemal hakkında; «Devletin zaafını millete söylemeği bir vatanperverlik sayamam» diyor.

Şimdi bu ifadede Âli Paşa gibi uyanık ve Tanzimatın ileri bir Devlet adamından nasıl beklenebilirdi?

Demek ki, bir zihniyet meselesidir. Halbuki bugünkü Cümhuriyet devrinde memleket dertlerinin millet muvacehesinde açıkça konuşulmasını istemiyecek, tenkitlerden hoşlanmıyacak ve tenkit yapanları vatansızlıkla itham edecek aramızda bir idare adamı ve bir Devlet adamı tasavvur etmeğe imkân var mıdır? Ve eğer tenkidi sevmiyen, tenkitten çekinen ve tenkitcileri bir düşman sayan karakterde bir idare adamı olursa, haklı olarak onun Devlet adamlığı vasıflarından şüphe edilemez mi? Çünkü bir Devlet adamı için tenkitten korkmak kâzip bir şöhretin devamını arzu etmekten başka türlü ifade olunabilir mi? Amma matbuatın da müspet ve mâkul ve yapıcı tenkidi bırakıp da şahsiyatla uğraşması katiyen doğru olamaz. Nitekim esefle söyliyebilirim ki, şahsiyatla uğraşan gazetelerimiz bugün de eksik değildir. Ancak bu gibi şantaj yoluna sapan gazeteleri de terbiye etmek hak ve hakikat yoluna gitmek için güzel fikirleri daima birer vecize gibi kafamızda ve kalbimize yer tutmuş olan Atatürk'ün ve İnönü'nün şu sözlerini hatırlatmak isterim. Atatürk matbuat hürriyetini yine matbuat hürriyeti korur, demiştir. İnönü ise; memlekette matbuat hürriyeti olmaksızın halk idaresinin bulunduğunu farzetmek ihtimali yoktur. Matbuat hürriyetinin zararlarını evvelâ arkadaşları olan diğer matbuatı bertaraf etmek mecburiyetindedir. Evvelâ matbuat yekdiğerini kontrol etmelidir. Tenkit hürriyetinin hudutlarını çerçeveliyecek bir

muharririn aklı, irfanı ve vicdanı olmalıdır, demişlerdir.

Arkadaşlarım, bu izah ettiğim sebeplerden dolayı yine ağır hükümleri ihtiva etmesine rağmen bendeniz bu tasarıda Adalet Komisyonunun değiştirişinin müzakere edilmesini arz ve teklif ederim. Çünkü fazla ceza müeyyideleri işlenen suçlarla mütenasip olmadığı takdirde hâkimlerimizi müşkül bir vaziyette bırakabilir. Bunun için Adalet Komisyonunun koyduğu ceza müeyyideleri gerek Hükümet tasarısına ve gerekse cezaları daha şiddetlendirmiş olan İçişleri Komisyonunun değiştirişine nazaran daha pratik ve mutedil ölçüler göstermektedir.

ADNAN MENDERES: (Kütahya) — Çok Muhterem arkadaşlar matbuat kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair olan bu tasarının gerekçesinde «vatandaş hürriyetine saygılı devlet ve millet menfaatlerine hadim bulundukça basının yapıcı bir kuvvet olduğuna, bunun aksine hareketin de yıkıcı bir kuvvet saltanatı doğuracağına şüphe yoktur» denilmektedir. Bu görüş ve telâkkiye dayanarak Matbuat Kanununda esaslı değişiklikler yapılmak istendiğine göre anlaşılıyor ki matbuat, hükümetçe vatandaş hürriyetine saygılı devlet ve millet menfaatlerine hadim sayılmamakta; ve bunun aksine olarak yıkıcı bir kuvvet saltanatı olarak görülmektedir.

Matbuat hürriyetini yok edecek derecede takyit edici tedbirler almağı haklı göstermek için ileri sürülen bu iddianın haksızlığına işaret etmek yerinde olur. Türk matbuatının vatandaş hürriyetine saygılı olmadığı hükmünün nereden ve nasıl çıkarılabildiğini tahmin etmek güçtür. Gerekçede bu çihet izah edilmiş değildir Kaç vatandaşın hürriyeti matbuat tarafından tecavüze uğramıştır da bu tecavüzlerin önlenmesi ve tecziyesi imkânı bulunmamıştır. Ve bunun sebepleri nedir? Gerekçede bunlar etrafiyle izah olunmalıydı. Türkiyede vatandaş hürriyetine tecavüz başıboş mu bırakılmıştır? Eğer böyle ise her hürriyet gibi matbuat hürriyeti de başıboşluk demek olmadığına göre; hürriyete tecavüz derhal memnu fiil sayarak bunlara karşı ceza müeyyideleri koymak zaruri olurdu. Halbuki vatandaş hürriyetine neşir vasıtalariyle yapılan tecavüzler de cezasız bırakılmış değildir. Basın yoluyla işlenen suçlar tarifleri ve cürüm unsurlariyle ceza müeyyideleri kanunlarda yerli yerinde durmaktadır.

Gerekçede vatandaş hürriyet ve haysiyetini ihlâl eden fiil ve hareketleri önlemiye mâtuf müeyyideler konulacağından bahsediliyor. Dikkat edilince görülecektir ki, tasarıda bukabil bir hükme ve müeyyedeye raslanmamaktadır. Gerekçedeki bu sözlerle, acaba 30 uncu maddede teklif olunan değişikliklere mi işaret olunmak isteniyor? Fikri hatıra geliyor. Halbuki 30 uncu maddenin konusu, milletvekillerinden, bakanlardan, resmî heyetler âzalariyle devlet memurlarından birine veya bir kaçına karşı ad zikretmiyerek müphem ve suizannı dâvet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimler neşretmek suretiyle şeref ve haysiyetlerini ihlâl etmek suçudur. Eski ceza tabiriyle kadih suçu. Buna karşı da beş seneye kadar hapis cezası konulmaktadır.

Bu maddede bahsi geçen Bakan, Milletvekili, resmî heyet âzası ve Devlet memurlarının da vatandaş olduklarında şüphe yoktur. Ancak 30 ncu madde bunları vatandaş sıfatiyle değil; haiz oldukları resmî sıfat itibariyle ele almaktadır. Çünkü maddede tarif olunan suç herhangi bir vatandaşa karşı işlenmiş olursa bunun müeeyyidesi nihayet birkaç haftalık hapis cezasını geçmezdi. Binaenaleyh 30 ncu maddeyi de vatandaş hürriyet ve haysiyetini korumağa mâtuf bir hükmü ihtiva ediyor demeğe imkân yoktur. O halde gerekçede ileri sürüldüğü gibi tasarı vatandaş hürriyeti ve haysiyetini ihlâl eden fiil ve hareketleri önlemek maksadiyle sevkedilmiş değildir. Yine gerekçede, basının millet ve Devlet menfaatlerine hâdim bulundukça yapıcı bir kuvvet olduğu ve aksine hareketin de yıkıcı bir kuvvet saltanatı doğuracağı yolundaki mütalâaya avdet edelim.

Hukuki Devlet esasına ve demokratik prensiplere inanan bizler için Devlet ve milletin menfaatı Anayasanın vatandaş için kabul ettiği hak ve hürriyetlerin kendi subjektif görüş ve hükümlerimizle ihlâlinde değildir. Anayasanın sarih mânası ortada iken Devlet ve millet menfaatleri tâbirleri gibi seyyal ve her yana çekilmeğe müsait sübjektif ölçülerle hareket etmeği doğru bulmamaktayız.

Mâlumdur ki, topluluk içinde hiçbir hürriyet hudutsuz değildir. Eğer böyle olsaydı bizzat hürriyet mevcut olmazdı. Binaenaleyh, her

yerde olduğu gibi, memleketimizde de her hürriyet gibi, basın hürriyetinden de bahsolununca kanunla hudutlanmış medenî bir hürriyetin hatıra gelmesi gayet tabiîdir. Ancak, hürriyeti sınırlıyan hükümlerin vazında hâkim olan zihniyet ve prensiplerdir ki, bir memlekette hüküm süren idarenin karekterini tâyin eder. Hürriyete hudut çizmek demek bizzat hürriyeti ortadan kaldırmak demek olamaz. Anayasa vatandaşa fikir hürriyetini tabiî haklarından olarak tanımaktadır. Devlet ve milletin asıl menfaati işte bunun tahakuk ettirilmesindedir. Yoksa vatandaş hak ve hürriyetlerini ortadan kaldıranlar hep vatandaş hak ve hürriyetlerini sağlamak istediklerini ileri sürmüşlerdir. Matbuatın yıkıcı bir kuvvet saltanatı olabileceğinden bahsolunurken bütün dünyada şahıs veya zümre saltanatı kurmak veya idame etmek istiyenlerin bilhassa son on beş, yirmi sene içinde millet ve memleket menfaatlerini ileri sürerek ne parlak külliyat ve edebiyat vücüde getirdikleri aslâ unutulmamalıdır. Milletleri koyun sürüleri halinde ölüme götüren son zamanların tanınmış sergerdeleri bütün kuvvet ve meşruiyetlerini Devlet ve millet menfaatlerine hizmet ediyor olmak iddiasından almışlardır.

Tekrar arzediyorum; millet ve memleket menfaatlerinin icabı, her şeyden önce Anayasanın ruh ve mânasına sadık kalmaktadır. Başka türlü olursa muhtelif görüş zaviyelerine göre değişen umumi ve seyyal tâbirlerin mâna ve hudutlarını herkes kendi bildiği gibi çizer.

Arkadaşlar, Türkiye'de basını Hükümete taraftar ve muhalif olarak iki grupa ayırabiliriz. Bu itibarla basın kül olarak mütalâa olunamaz. Basının devlet ve millet menfaatlarına hâdim olup olmadığı bahsini edenlere sorsam, devlet ve millet menfaatlarına hâdim olmıyan ve yıkıcı bir kuvvet saltanı istidadını gösteren gazeteler hangileridir? Şüphesizki muhalif gazeteleri göstereceklerdir. Yine bu yurtta yaşayan başka milyonlar ve milyonlarca vatandaşa sorsanız bunun aksini söyliyeceklerdir. Açık hakikat şudur ki, vatandaş hürriyetine saygı göstermek millet ve devlet menlaatlarına hâdim olmak gibi tabirler altında Hükümete muhalefet etmekte olan gazeteler bize getirilmek istenmektedir. Bu, ilk defa başa gelen ve görülen hâdise değildir. Matbaa ve gazete icat olunalı matbuat tarihi kanun misalleriyle doludur. Ancak dünyanın öyle bir devrinde yaşıyoruz ki, artık bunlar anlaşılmış, asrın bu mühim yaratıcı kudretinin zararlarının hürriyet rejimi içinde gazetelerin yetişmesi ve çoğaltılmasiyle önlenebileceği medeni âlemce kabul edilmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar; memleketimizde basın ve gazeteler bir türlü gelişememiştir. 20 milyon nüfusu olan koskoca bir memlekette bir günde basılan gazetelerin sayısı tahmin olunabilir ki, 150 bini geçmemektedir. Bu gazetelerden İstanbul'dan gayri yerlerde çıkan bir çokları da maalesef el ilânları büyüklüğünde gayet iptidai şeylerdir. Bu ne için böyledir? Çünkü memleketimizde matbuat maddi, mânevi baskılar altında bulundurula gelmiştir. Hiç matbaası olmıyan vilâyetlerimiz vardır. Birçok yerlerde de pedal makinelerinden ibaret gayet iptidai vasıtalarla çalışılmaktadır. tab'ı âlet ve makineleri için döviz mi verilmedi? Bunlar takasa mı tâbi tutulmadı, nedir bilmiyorum? Tabı âlet makine malzemesi pahalıdır, kâğıt pahalıdır, vergiler ağırdır. Hepsinin üstünde de birçok ağır, gazeteler hakkında birçok ağır idarî ve cezaî hükümler vardır. Daha düne kadar sevilmediği takdirde herhangi bir gazete, Bakanlar Kurulunca sebep göstermiye lüzum olmaksızın, kapatılmak tehlikesine mâruzdu. bu suretle daha düne kadar bütün gazeteler Hükümetle beraber olmak ve tek taraflı konuşmak mecburiyeti altında idiler. Bu haller Basın müessesesini memleketimizde dumura uğrattı. Çünki Matbuat ancak demokratik şartlar altında süratle gelişebilir. Matbuatın gelişmesi için maddi mânevi her yardımı yapmak fikir ve irfan hayatımız bakımından gayet ehemmiyetli bir vazife iken şimdi de bilâkis yeni yeni tehdit edici hükümlerle onun karşısına çıkmaktayız. Vatandaş hürriyetine sayğı parolası altında matbuat hürriyetini tahdide giderken unutuyoruz ki; matbuat hürriyeti sadece bir kaç yüz gazetecinin hürriyeti değildir. Matbuat hürriyeti bütün millet fertlerinin malı olan bir hürriyettir. Matbuat hürriyetinin daraltılması ve kaldırılması halinde milletin bütün fertleri kendi hürriyetlerinden mahrum edilmiş olduklarını hissederler.

Arkdaşlar gerekçede bir de Devlet nufuz ve kudretini hiçe indirmek istidadını gösteren fiil ve hareketleri önlemeğe mâtuf müeyyidelerin konulmasından bahsolunuyor. Biraz aşağıda da Devlet mefhumu içerisine giren müesseseleri ya, lan, tezvir ve iftira gibi halkın itimadının sarsıl-

masına sebebiyet veren fiillerin ceza müeyyideleri altına alındığı ilâve olunuyor.

Derhal cevap vereyim ki, bütün bu suçlar dahi mevcut kanunlarla esaslı ceza müeyyideleri altında bulunmaktadır. Ve bunlar maksadı temine kâfidir. Bunun delili şimdiye kadar Devlet nüfuz ve kudretinin mevcut cezai hükümlerle her türlü sarsıntıdan masun kalabilmiş olmasıdır. Bilâkis bu konuda ıstırabı mucip cihet Devlete mensup hiç bir kimsenin Devlet nüfuzuna dokunur tehdidi ile tenkit ettirilmemesi, âmme murakabesinin bir türlü işleyememesidir. Devlet nüfuz ve kudretini yeniden şiddetli ceza müeyyideleri ile desteklemeğe niçin ihtiyaç hasıl olmuştur? Bu konuda dikkat edilmesi lâzımgelen cihet Devlet nüfuz ve kudreti ile şahıslara izafe edilmek istenilen nüfuz ve kudretin ayırd edilmesidir. Türk milleti, Devleti dima başta tutmak olğunluğunu göstermiş bir millet olduğu içindir ki tarih boyunca Devlet kurmağı ve onu yaşatmağı bilmiş Devletsiz kalıp perişanlığa ve dağınıklığa düşmemiştir. (Sağdan alkışlar).

Arkadaşlarım; gerekçede hareket noktasını teşkil eden fikirleri böylece karşıladıktan sonra şimdi de tasarının çehresine umumi bir göz atalım.

Tasarıda ilk olarak göze çarpan gazete çıkarmak istiyenlerden aranan bazı kayıtların kaldırılmış olmasıdır. Burasını gerekçe şöyle anlatıyor; «Teminat parası, tahsil kaydı, gazete veya mecmua çıkarmak için ruhsatname alınması gibi vatandaş hürriyeti ile telifi kabil olmıyan ve demokrasi prensiplerine muvafık olmıyan kayıtlar kaldırılmıştır.» diyor.

Teminat akçası kaydiyle ruhsatname almak mecburiyeti kanunun aslında yok iken 1938 tarihinde yapılan bir tadil ile kabul olunmuş bulunmaktadır. Bu kayıtlar kalkmakla 1931 de mevcut şekle dönmüş bulunuyoruz. Ancak vatandaş hürriyetini kayıtlamak bakımından tasarının dokuzuncu maddesindeki beyannameye ait hükümleri 16 sene evvelki 1881 sayılı kanundakinden ağırdır. Çünkü 1931 tarihli metinde sadece beyanname vermekle gazete veya mecmua çıkarmağa başlıyabilirdi. Şimdi de öyle görünüyor amma bir fark var. Tasarının 17 nci maddesinde «Beyanname kanunun aradığı malûmatı ihtiva etmediği veya hakikate uygun olmadığı veya sahibiyle yazı işlerini fiilen idare edecek olanlar kanuni vasıf ve şartları haiz bulunmadıkları takdirde beyanname verilmemiş sayılır.» denilmektedir. 18 nci maddede ise beyanname vermeksizin neşredilen gazete veya mecmuanın en büyük mülkiye âmirinin emriyle derhal kapatılacağı ve ayrıca da ceza verileceği hükmü vardır. Şuhale göre beyanname verdinz; en büyük mülkiye âmiri günün birinde gazetenizi kapayor; diyor ki, beyannamemizde yanlışlık veyahut hilâfı hakikat cihetler var. Derdinizi ya anlatırsınız, ya anlatamazsınız. Anlatsanız bile mahkeme karar verinciye kadar gazeteniz kapalı kalacaktır. Zararlar ne olacak? Mülkiye âmirinin bu yolla gazete kapatmak salâhiyetini haiz olmasını asıl vahimleştiren cihet 12 nci maddede gazete çıkaranlarda aranacak vasıflar arasında suişöhret sahibi olmamak kaydının bulunmasıdır. 12 nci maddede gazetede bir çok vasıflar aranıyor; Ceza Kanunundan 20, 30 ve belki de daha fazla madde sayılarak gazete çıkarmak istiyenlerin bu maddelerin hiçbiriyle mahkûm edilmiş bulunmaması isteniyor; ayrıca vatan, millî mücadele, Cumhuriyet ve inkılâp aleyhinde herhangi bir mahkeme veya divandan verilmiş bir mahkûmiyeti bulunmaması, millî mücadelede aleyhte neşriyat yapmaması şart koşuluyor. Bunların hepsine peki fakat artık bu kadar maddeler sayarak hemen hiçbir ceza ile mahkûm olmamış bulunması istendikten sonra suişöhret sahibinden olmaması kaydı nereden geliyor?

Hükümetin hoşuna gitmiyen bir gazeteyi kapatmak için beyannamede hiçbir şey bulamasa kanunun aradığı vasıfların hepisi tamam olsa bile, mülkiye âmiri suişöhret ashabısın diyerek bir gazeteyi kapatabilir. Bunun ölçüsü ve kanunla tarif edilmiş hududu yoktur ve suişöhret kaydı 1931 tarihli metinde dahi mevcut değildir. Böyle kanunla tarif edilmemiş bir vasfın isnadı ile bir vatandaş tabiî haklarından mahrum edilmek gibi tehlikeli bir yola 1909 tarihli Meşrutiyet Matbuat Kanununda da gidilmemiştir.

Bu sebeplerle 1938 tadili ile kabul edilen ve halen yürürlükte olan ruhsatname kaydı, tasarı ile teklif olunana nazaran vatandaşın daha lehindedir. Yürürlükte bulunan hükme göre vatandaş gazete çıkarmak için beyanname verdikten sonra idare âmiri en kısa zamanda tahkikatını yapacak ve vatandaşa ruhsatnameyi verecektir. Kanunun istediği şartlar mevcut olduktan sonra mülkiye âmirinin ruhsatname ver-

memesine imkân yoktur. Bu husus mülkiye âmirinin ihtiyarına bırakılmış değildir. Binaenaleyh bu ruhsatnameye biz, beyannamenin doğruluğuna dair sahibine verilmiş bir tasdikname dahi diyebiliriz.

Şimdi teklif edilen şekle gelince; beyannameyi verdikten sonra vatandaş gazeteyi çıkarabilecek; fakat mülkiye âmiri vatandaşa beyannamesinin hakikate uygun olduğu hakkında bir vesika vermeğe mecbur olmıyacak bu cihet mülkiye âmirinin ihtiyar ve arzusuna kalmıştır. Yaptığı tahkikat sonunda hakikata uymıyan bir cihet varsa söylemek ve tashih ettirmek mecburiyetinde değildir. Bekler; gazeteyi canı istediği bir gün kapatır ve gazete bu suretle mülkiye âmirinin emriyle kapatılmak tehlikesine her zaman mâruz bulunuyor demektir. Buna karşı ruhsatname dediğimiz şekilde vatandaşa verilmiş bir teminat vardır. Mülkiye âmiri tahkikatını yapar ben bir şey göremedim gazeteni çıkarabilirsin der. Ve bir daha bu yönden artık müdahale edemez.

Görülüyor ki vatandaş hüriyeti ile kabili telif olmıyan demokrasi prensiplerine muvafık bulunmıyan kayıtları kaldırdık ifadesiyle sunulan teklif geçmişte elde edilmiş olanlara yeni bir şey ilâve eder mahiyette değildir. Üstelik bir de yukarda arzettiğim gibi vatandaş ve matbuat hürriyeti aleyhine esaslı bir mahzur da taşımaktadır. Tasarıda vatandaş hürriyeti lehine ve demokratik prensiplere uygun olarak kaldırılması teklif edilen kayıtlar işte bu mahiyettedir ve bu kayıtların kaldırılması âdeta matbuat hürriyetini ortadan kaldıracak derecede ağır hüküm ve cezaların kabulü için bir taviz olarak ileri sürülüyor gibidir.

Tasarıda ikinci olarak göze çarpan, gerekçede «Vatandaş, hürriyet ve haysiyetini ihlâl eder, Devlet nüfuz ve kudretini hiçe indirmek istidadını gösteren fiil ve hareketleri önlemeye mâtuf müeyyidelerin konulmasından ibarettir.» sözleri ile işaret olunan 30 ncu maddede yapılan tadillerdir.

Yukarıda bilvesile arzettiğim gibi Bakanlar, Milletvekilleri, resmî heyetler âzaları ve Devlet memurları aleyhinde ad zikretmeksizin müphem ve suizannı davet edecek mahiyette şeref ve haysiyeti ihlâl edecek yazılar hakkında olan bu hükümler vatandaş hak ve hürriyetlerine dair değildir. Esasen bu gibi yazılar mevcut kanunda da suç sayılmış ve 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası ve nakdi ceza ile de müeyyidelendirilmiş idi.

Şimdi Hükümet bu suçlar için bir seneden, beş seneye kadar hapis cezası hükmolunmasını teklif etmektedir. Mevcut cezai bir müeyyidenin şiddetlendirilmesi ancak o müeyyidenin taallûk ettiği suçları önliyememesi ve cemiyet nizamının bu yüzden ihlâle uğraması halinde teklif olunabilir. 30 ncu maddede zikrolunan suçlar o kadar çok işlendi ve kanundaki cezalar tatbik edildiği halde önlenemediği gibi bir durum karşısında mıyız? Hayır. O halde? Yazı, yazarken her vatandaş beş seneye kadar hapsolunmanın dehşeti içinde tenkidin semtine uğramaya, tehlikeli mıntakalardan çok uzaklarda kalmaya mecbur olacaktır. Burada ağır ceza vasfından maksat açıktır; tenkidi korkutarak asgariye indirmek. Şurasını da ilâve etmek lâzımdır ki bu suçların cezası hiçbir zaman bu kadar ağır olmamıştır.

Tasarıda bundan başka göze çarpan mühim cihet, gazetelerin haber kaynaklarına tevcih edilen tehdittir. 34 ncü maddede uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti değiştirilmiş haber verenler ve bunları bilerek neşredenler şayet bu yazılar halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek mahiyette ise 3 aydan bir seneye kadar, şayet Devlete veya Devlet kuvvetlerinden herhangi birine karşı halkın güvenini bozacak mahiyette olursa 1 seneden 5 seneye kadar hapis ve bin liradan aşağı olmamak üzere para cezası hükmolunacak.

Bir kere maddede muhbir ve muhabirler için uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti değiştirilmiş haber vermekle suçun tekevvün etmesinde bu haberlerin asılsız olduğunu bilmelerine hacet görülmemiştir. İşlenen bir harekette kastı cürmi aramağa hacet görmeden bir vatandaşı 5 sene hapis gibi ağır bir cezaya çarptırmak hükmünü koymak ceza hukuku esasları ile ne dereceye kadar telifi kâbildir. Takdirinize bırakıyorum. Hiçbir memleketin mevzuatında bunun eşine rastlanacağını sanmıyorum.

Sonra halkın huzurunu bozarak heyecana düşürmek ve Devlete Devlet kuvvetlerinden herhangi birine karşı halkın güvenini bozacak mahiyette olmak 1 ve 5 senelik cezalarla karşılanan

memnu fiiller için suç unsuru olarak gösterilmektedir. Bunların ne kadar seyyal ve ölçüye gelmez tâbirler olduğu meydandadır. Tabiî 30 ncu maddedeki suç unsurları gibi... Suç unsurlarının böyle seyyal olması ve bunların karşılığında gayet ağır cezalar konulması, ortada başka mâkul sebep gösterilemediğine göre, temamiyle korkutmak ve tenkidi asgariye indirmek maksadına mâtuftur.

1909 tarihli Meşrutiyetin Matbuat Kanununun teklif olunan 34 ncü maddeye tekabül eden 9 ncu maddesi bakınız ne kadar mâkul ve mutedildir.

«Aslı olamayan havadis veya musanna veya muharref veyahut aslı olmaksızın bir kimseye isnat olunmuş evrak neşir ve nakledenler neşriyat ve nakliyatı vâkıaları asayişi âmmeyi ihlâle bâhis olmuş ve bu da suimaksatla vukua gelmiş ise 6 aydan 2 seneye kadar hapis olunurlar ve 5 liradan 100 liraya kadar cezayi nakdiye mahkûm olurlar veyahut bu iki cezadan biri ile düçarı mücazat edilirler.»

Görülüyor ki uydurulmuş ve tahrif edilmiş haberler bahsinde suç unsuru olarak Meşrutiyet Kanunu asayişi âmmenin ihlâl edilmiş olmasını kabul etmekte ve bunda kasdı cürmi aramaktadır. Tâyin olunan ceza ise Hükümet teklifinde olandan çok hafiftir. Âzami had olan beş seneye karşılık iki senedir. Ve hattâ yalnız para cezası ile de iktifa olunabileceği de kabul edilmiştir.

Bunlardan başka tasarı suç sahasını ve suç unsurlarını genişleten ve cezaları şiddetlendiren daha bir çok hükümleri ihtiva etmektedir.

Bu manzarasiyle tasarının, gerekçesinde iddia olunduğu gibi, «vatandaş hürriyetiyle telifi kabil olmayan, demokrasi prensiplerine muvafık bulunmayan kayıtların kaldırılması, vatandaş hürriyet ve haysiyetini ihlâl eden, Devlet nüfuz ve haysiyetini hiçe indirmek istidadını gösteren fiil ve hareketlerle yalan yanlış ve âmme heyecanını tahrik eden ve Devlet kuvvetlerinden birine karşı halkın güveninin sarsılmasına sebebiyet veren fiillerin ceza müeyyideleri altına alınması» maksadiyle hazırlanmış olduğunu ve vazolunan hükümlerin bu maksadın hududunu taşmadığını kabul etmeye imkân yoktur.

Diğer taraftan bu tasarının yürürlükte bulunan kanunu bir kat daha şiddetlendirdiği de inkâr kabul etmez bir hakikattir. Halbuki yürürlükte olan Matbuat Kanunu esasen ağır hükümler taşımakta en ileri kanunlardandır. Bunun böyle olduğu evvelce de kabul edildiği içindir ki, Matbuat Kanununun daha demokratik bir hale getirilmesi yönünedn iktidar partisince de temayüller gösterilmişti. Hattâ 50 nci maddenin kaldırılması bu temayüllerin delillerindendir.

Bu 50 nci maddenin kaldırılması, seçimlerin tek dereceli yapılmasının kabulü, Cemiyetler Kanununda eksik dahi olsa demokratik ruhla bazı tadillerin yapılmış olması ve daha başka vakıa ve deliller hep birlik mütalâa edilince iktidar partisinin gayet imsakli ve ihtiyatlı dahi olsa demokrasiye doğru yöneldiği zehabını vermekte idi. Şimdi ise bu iyi niyetlerin terkedildiği kanaatını verecek bir durum karşısındayız. Hükümet programında karışık ve umumi tâbirlerle ifade edilmiş olan Recep Peker Kabinesinin hürriyet telâkkisinin ne mânada anlaşılması icabedeceğini şimdi bu tasarı ile daha iyi anlamak mümkün oluyor.

Muhterem arkadaşlar;

Bir yıla yakın var ki, memleket, demokrasiye doğru gidiliyor olmanın heyecanını yaşamaktadır. Seçimlerden sonra Meclisin iki partiden ve müstakillerden teşekkül etmesi, üzerinde ısrarla durduğumuz seçimlerde yapılan hile ve fesat ve tazyiklere rağmen, demokrasiye doğru gidileceği ümidini hattâ kuvvetlendirecek bir vakıa sayılabilirdi. Muhalefete rey verilmesi şüphe yok ki demokrasiye olan derin iştiyakın ifadesi idi.. Demokrat Partinin başlıca vazifesi beliren bu inkişafı kuvvetlendirmek ve hızlandırmak olmak icabederdi. Halkın hepimizden bilhassa Demokratlardan beklediği de bu idi. Halbiki Matbuat Kanunu tasarısı ile bir geri adım atılıyor. Bu geri adımın daha başka geri adımların desteklediğini yapacağından haklı olarak endişeliyiz. Demokrat Parti Milletvekilleri Meclise her halde geri adımlara şahitlik etmek için gelmemiş (Sağdan sürekli alkışlar) olduklarını en kuvvetli bir iman halinde biliyorlar. Elemle söyliyeyim ki, Demokrat Parti bu geri adım karşısında vazifesinin ne olabileceğini düşünmektedir.

Bir Meclis seçmek ve hattâ bu mecliste bir miktar muhalif milletvekili bulundurmakla demokratik bir idare teessüs etmiş olmaz. Demokrasi teminatlar rejimidir. Anayasanın vatandaşlara verdiği hak ve hürriyetler teminat altında bulunmadıkça memlekette demokrasiden ve hak ve hürriyetten bahsetmeğe imkân yoktur. Vatandaş hak ve hürriyetlerinden olmak-

la beraber diğer vatandaş hak ve hürriyetine teminat teşkil eden matbuat hürriyetine yöneltilen bu tasarının geri alınmasını arz ve teklif etmek mecburiyetindeyiz. (Sağdan alkışlar).

OSMAN NURİ KÖNİ (İstanbul) - Arkadaşlar; biz Hükümetten demokrat bir kanun teklifi bekliyorduk. Çünkü Hükümet programında demokrasinin en üstün siyasi akide olarak kökleştireceği azminden bahsediliyordu. Halbuki huzuru âlinize gelen ve matbuata taallûk eden tasarıda mülkiye âmirlerine hudutsuz salâhiyet verilmiştir. Gazetelerin ve mecmuaların nasıl çıkarılacağı hakkındaki kısım ruhsat ve teminat gibi bazı kayıtların zahiren kaldırılmış hissini vermekte isede yeni tasarının ruhuna nüfuz edildikte bilâkis bazı takyit ve tahditlerin çoğaltıldığı tahakkuk etmektedir. Meselâ beyanname hakkındaki kayıtlar ve suişöhret keyfiyeti ve başka hükümler idare âmirlerine gazeteyi kapatmak salâhiyetini vermekte ve gazeteleri tehdit altında bulundurmaktadır. Dikkatli okunursa bunun böyle olduğu anlaşılıyor. Cazip ve tatlı gibi görünen hükümlerin serap mahiyetinde olduğu ve şiddetli bulunduğu meydana çıkar. Demokrasi prensipleri ile ve Hükümetin programı ile telif imkânı olmadığı sabit olur.

Yine buna teferru eden ikinci kısımdaki yeni şiddetli cezai hükümler ve yeni suç ihdasları matbuat serbestisini tamamiyle baltalayıcı mahiyettedir. Müeyyide ve yeni hükümler adını taşıyan bu değişiklikler demokrasinin temelini sarsacak ve hür cereyanları felce uğratacak esasları muhtevidir. Gösterilen sebepler zayıftır. tatmin edici değildir. Görülen taraflar hakkında istatistik yoktur. Gazetelerin yaptıkları fenalık nedir ve gazetelerin neşriyatından ne gibi zararlar hâsıl olmuştur. Bu tasarıda tebarüz ettirilmelidir. Evet bazı gazetelerin belki bazı kusur ve taşkınlıkları olur. Çünkü onları da çıkaran insanlardır. İnsanlar hatasız olamaz. Fakat umumiyet itibariyle memlekete yaptırkları hizmetin yanında hiç mesabesinde kalır. Esasen mer'i kanunlardaki hükümler bu mahzurları düşünmüş teminat altına almıştır. Mahkeme kapıları açıktır. Adalet yolu malûm ve muayyendir, istiyenler gidebilir, hatalar ve kusurlar kanunen kabili tamirdir. Kanun tadillerinde büyük zararlara bakılıyor. Meydanda böyle birşey yoktur. Son demokrasi dâvasındanberi ve hattâ evvelce geçen zaman içinde gazetelerin memlekte yaptığı hizmet iftihara değer mahiyettedir. Türk gazetelerinin yurda yaptığı büyük hizmetlerden dolayı duyduğum minneti bu kürsüden ifade etmeği ve kendilerine teşekürü bir vicdan borcu, bir millî borç sayarım ve teşekkürümü tekrar ederim. Gazetecileri takdis etmeliyiz; zira tenkit ve münakaşa hürriyetinin devamı memlekete büyük faydalar sağlamaktadır.

Zaten tahrik ve bozguncular için kanunda yeter derecede cezai müeyyideler vardır. Namus, şeref ve haysiyet mefhumları da tehlikede değildir. Çünkü Türk gazetecileri namus ve şeref düşmanı değillerdir. Namus ve fazilete âşık ve bağlı insanlardır. Vücutları ile iftihar duyulan şahsiyetlerdir. Gece ve gündüz çalışırlar, didinirler ekseriya uyumazlar da. Sırasında her türlü fedakârlığa ve mahrumiyete katlanırlar. Çoğunun nasıbi, dünyalığı maddeten hiç sayılacak derecededir. Onların en büyük dileği ve arzusu milletin itimadını ve muhabbetini kazanmaktır. Bu mazhariyet gazeteciler için en büyük mükâfattır. Bundan zevk alırlar. Gazeteciliğin mevzuunda milleti irşat, memlekete hizmet ve ledelhace Hükümeti tenvir ve yardım ve haksızlıkları meydana çıkarmak ve buna benzer çeşitli neşriyat dâhildir. Hattâ gazeteleri dördüncü kuvvet sayan hukuku esasiye müellifleri de vardır. Bu nazariye de yerindedir ve bütün cihanda bu fikir kabul edilmiş ve gazetecilere lâyik oldukları mevkiler temin olunmuştur.

Biliyorsunuz ki, demokrasinin temellerinden birisi tenkit ve münakaşa hürriyetidir. Bu en ziyade gazetelerle yapılır. Bu hürriyete tecavüz demokrasiye yapılmış demektir. Bu kuvveti baltalamak demokrasiyi felce uğratmak demektir. Ayni zamanda millet manevi gıdasını ve feyzini gazetelerden alır. Gazeteleri tahdit ve takyit etmek milletin zararına bir gidiş olur. Bir misal; malûmu âliniz Yargıtayda tevhidi içtihat heyeti vardır, toplanır, kararlar verir. Bir karar hakkında gazetenin birisi ileri geri bazı şeyler yazmıştır. Bu yazıdan dolayı takibat icrası cihetine gidelim mi, gitmiyelim mi diye, Yargıtay Birinci Başkanı üyelerin fikirlerine müracaat etti. Ekseriyetle takibat yapılması tensip kılındı, maksat hâsıl oldu.

Diğer bir misal, Şükrü Saracoğlu Hükümetinin son zamanında matbuat serbestisi olanca hızıyle devam ediyor ve neşriyat geniş bir şe-

kilde yapılıyordu. Bu neşriyattan o Hükümet ne zarar gördü? Hiç...

Diğer bir misal: 44 sene evvel Fransa, Fransayı siyaseten saran bir mesele oldu. Yüzbaşı Dreyfus dâvası; Direyfus'e siyasi suç isnat olunuyordu. Mahkeme hararetli cereyan ediyordu. Evvelâ Dreyfüs mahkûm oldu. Başta Avukat Metr Laburi olduğu halde bir kısım Fransız matbuatı kıyametler kopardılar. Dreyfüs'ü müdafaaya başladılar. Muhakemesi iade edildi. Dreyfüs beraet etti. Fransa'nın namusu siyasisi kurtuldu. İşte bu kurtuluş matbuatın serbestisi sayesinde olmuştur.

Recep Peker Hükümeti de o soğuk kanlılığı göstermeli idi. Karar ve icraatında cesur olmalı, matbuat hürriyetine dokunmamalı idi. Bu tasarı ile değil, demokrasiye uygun geniş kanunlar tasarısı ile buraya gelmeli idi. Hükümet gazeteleri neşriyatında, tenkitlerden ve münakaşalardan istifade etmesini bilmelidir. Metanet sahibi olduğunu göstermelidir. Gazetelerden korkmamalıdır. Programında demokrasiyi bir umde olarak kabul eden Hükümet böyle bir tasarı teklif etmemelidir. Teklif ederse demokrat unvanını kaybeder. Bu tasarıyı kabul etmek demokrasiye veda demektir. Demokrasiyi Meclis kapısından teşyi etmek demektir. Binaenaleyh, bu kanun teklfinin kabul edilmemesi sureti ile demokrasi prensiplerinin korunmasını dilerim.

BAŞKAN — Açık oya iştirak etmeyen var mı? Oy toplama işine son verilmiştir.

Söz Ali Rıza Esen'indir.

ALİ RIZA ESEN (Siirt) — Sayın arkadaşlar, evvelâ şunu belirtmek isterim ki, Türk milletinin ruhunda bir celâdet vardır. Celâdeti olan bu millet hiçbir zaman baskıya gelemez ve söz hürriyetine de saygı besler. Bunu şu suretle işaret ettikten sonra bu tasarının metni hakkında bir kaç noktayı açıklamak isterim.

Arkadşlar, bu tasarı, hürriyeti kendi menfaatleri hesabına elinde tutmak isteyenlerin elinden almak için hazırlanmış bir tasarıdır.

Arkadaşlar, halkı heyecana düşürmek, düşünebilir misiniz ki, halkı heyecana düşürme sırf kendi menfaatını temin için yalan ve dolan yazmak hürriyetidir. Siz buna hürriyet diyebilir misiniz?

Arkadaşlar, hürriyet demek halkın duygularını tahrik ederek ve aynı zamanda bu gazete sürümü için şunun bunun haysiyet ve şerefini tecavüz etmeğe hürriyet denir mi arkadaşlar? Hâkimiyeti millete dayanan Büyük Millet Meclisinin üyeleri, bunlardan ayrılan Bakanlar Kurulunun şerefini, haysiyetini düşünecek şekilde küfretmeğe hürriyet mi denir, soruyorum size demokrat arkadaşlar? Basın hürriyeti, namına şeref ticaretine vesile olamaz. Bunun için yapılıyor bu tasarı arkadaşlar. Halkın gazete hürriyeti şu memlekette bulunan halkın memleket menafiini istismar ederek cebine 5 - 10 kuruş koymak değildir. Buna vurgunculuk derler, vurgunculuk mezmum bir ahlâktır. Bunun için kanun vardır, işte şu tasarı da bu kanun için konulmuştur.

Arkadaşlar; bunu işaret ettikten sonra şunu demek isterim ki şu arkadaşların (basın hürriyeti tahdit ediliyor falan gibi lâfları yerinde değildir. Biz demokrasiye doğru gitmek, onu inkişaf ettirmek filizlendirmek, memleketi saadete ulaştırmağa çalışıyoruz. Böyle kötü düşünceler hiçbirimizin hatırına gelmemelidir, hepimizin kalbinde memleket sevgisi vardır. Bu kanun memleketi anarşiden korumak için yapılmaktadır. İçinizde Balkan Harbini hatırlıyan benim gibi yaşlı arkadaşlar vardır. İşte bu kanun memleketi o günkü hale düşürmemek için yapılıyor. Arkadaşlar; bu yazılar memleketi ayaklandırabilir, memleketi anarşiye sokar. Memleketin yüksek menfaati için bunu açıklamağa lüzum görmüyorum. Esasen bu mühim noktayı hiç bilmiyen yoktur.

Sayın arkadaşlar; Recep Peker kabinesi, kanaat, fikir ve düşünce üzerine yazılan, herşeyi tenkidi hüsnü suretle karşılar. O kadar tenkitleri seve seve kabul eden bir Hükümettir. Zaten demokrat idarenin de temeli budur. Tenkitsiz, mürakabesiz demokrat hayatı olmaz. Yeter ki bu tenkit küfre ve sövmeye kadar gitmesin, tahkir olmasın istediğimiz budur. Ferdi şikâyet de olabilir. Fakat bunların bir aslı, bir esası, bir faktörü olmalıdır. Beraet asıldır. Şüphe yok ki her ferdin hürriyeti vardır. Ancak, bütün bu faktörler temin edildikten sonradır ki şu şudur denilebilsin. Aksi halde memleket için de, fert için de tehlikelidir.

Arkadaşlar; bu Kamutayda ve asıl Türkiye efkârı umumiyesine açıklamak istediğim bir nokta vardır: O da bu parti kuruluşu meselesidir. Gazetelerde de yazıldı, denildi ki, bu,

haricin tesiri ile olmuştur, müttefiklerin tavsiyesi iledir. Böyle bir şey yok arkadaşlar. Bu sırf İnönü'nün yüksek ruhundan doğmuş bir düşüncedir. Atatürk zamanında tecrübe edildi. Aynı zamanda bu düşünceyi Sanfransisko'ya giden matbuat heyetinin reisine de, icabederse, lisani münasip ile söylemesini de İnönü söylemiştir. Bu böyledir. Bir Devlet Reisi, bir teşekkülü arzu ederse, bu, onun gönlünden koparsa bunun dağılmasından ve bu şekildeki sözlerden hüzün duyar. Acı duyar. Memleket menfaatini hepimizin kavraması ve beraber düşünmemiz icabeder. Memleket topluluk ister. Bilmem, baskı imiş, şu imiş, bu memleket çocuklarının, Türk çocuklarının kafasında böyle bir şey yoktur.

Tarihi tetkik ederseniz böyle birşey yoktur. Bundan sonra arkadaşlar akidei siyasiyelerini bildirirler ve bir şey meydana gelir. Hükümetin programında da bir ayrılık yoktur.

BAŞKAN — Konuya dönünüz, Matbuat Kanununu müzakere ediyoruz, konu dâhilinde söyleyiniz. (Gülüşmeler)

ALİ RIZA ESEN (Devamla) — Adnan Adıvar arkadaşımız, bu tahdidat, tezviratı önliyebilir dediler. Aynı zamanda şayialar hakkında kulaktan kulağa giden fısıltılar hakkında bir tedbir düşünülmesi lâzımdır. Benim bu nokta üzerinde Sayın Recep Peker'den bir ricam var, hakikaten bu tezviratı önlemekle beraber bu kulaktan kulağa giden fısıltıları ve aynızamanda bunların Devletin bünyesine dahi zararlı olan propagandaları kollamak için bir teşkilât yapılmasına çok zaruret vardır.

Geniş ölçüde bir propaganda teşkilâtı yaparak ve bunun içine kuvvetli elemanlar koyarak bu memleketin çoçuklarından aslâ doğmıyacak olan sözlerin yayılmasına mâni olunmalıdır.

İkinci bir nokta daha arzedeceğim: Basın ve yayın teşkilâtımızda her Devlette olduğu gibi, bültenler yapmalıdır. Her gazetenin, her gün yazdığının bir hulâsasını matbuat idaresi tarafından hazırlanarak Bakanlar Kuruluna, Milletvekillerine verilmelidir. Bu bültenler verilmekle hergün için o gazetelerin yazmış olduğu havadislerden haberdar olan arkadaşlar kendilerini enterese edecek yazıları öğrenirler, ona göre hareket ederler.

Basın ve Yayınımızın esaslı bir teşkilâta bağlanmasını rica ederim,.

Üçüncüsü de; Hükümet bir taraftan yersiz havadisleri tahdit ederken öteyandan basın ve yayın işini kuvvetlendirecek gazetelerin havadis toplamasına genişlik ve imkân vermelidir. Hükümet bu işi daha ziyade kendi vasıta ve elemanlariyle yapmalı ve matbuata vermelidir.

Bu tasarının kabulünü teklif ve rica ederek mâruzatıma son verirken maddelerin müzakresi sırasında ayrıca gerekirse bildiklerimi söyliyeceğimi arzederim.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar; Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki tasarı, bu kürsüde benden evvel söz söylemiş bazı sayın arkadaşların sevkettiği mecra ile bir hürriyet ve demokrasi rejimi münakaşası halini almış bulunmaktadır. Yalnız çok arzu olunurduki, mevzu bu konuya sokulduğunda demokrasiyi ilk defa bu memlekette bizler icadediyormuşuz gibi konuşulmamış olsun.

Demokrasi modern âlemde, muasır âlemde, enaz 150 senedenberi vardır. ve 150 senedenberi tatbik edilmektedir. Demokrasi bir hukuk ve siyaset sistemi olarak bugün müesses kaidelere, düsturlara maliktir. Günün birinde herhangi bir memlekette herhangi bir rejim: Ben Demokratım, iddiasında bulunursa o rejimin dünyanın diğer demokrasilerinde tatbikte bulunan düsturlara, kaidelere riayet edip etmediğine bakılır ve eğer bu düsturlara, bu kaidelere riayet ediliyorsa o memlekette demokrasi vardır.

Muhterem arkadaşlar, bendeniz bu vâdide biraz fikir yormuş bir arkadaşınız olarak söylüyorum ki, bizim bir seneden beri vâsıl olduğumuz bu merhale gerçek bir demokrasi sistemini bu memlekette yaratmıştır, tesis etmiştir. Bugün kabul edeceğiniz bu tasarı bu demokratik esasata, liberal sisteme en küçük bir gölge getirmemektedir. Bendeniz bu iddiamı mücerret sözler halinde bırakacak değilim. Sizlere garp demokrasilerinden, Fransa'dan, İngiltere'den ve onlardan mülhem olan diğer memleketlerden misaller getirerek sözlerimi ispat edeceğim.

Her şeyden evvel şu noktayı belirtmek isterim, hürriyet hiç bir yerde hudutsuz değildir. hürriyet demek cezasızlık, sorumsuzluk, dokunmamazlık demek değildir. Bilhassa bu mefhumu 150 senedir tatbik etmiş olan memleketler bunu böyle anlamaktadırlar. Arkadaşlar, onların

vazii kanunları, onların hukukçuları, onların profesörleri yazdıkları yazılarda, kitaplarda, hürriyetin, cemiyetin selâmeti için behemehal sınırlanması lâzım geldiğini tekrar edegelmektedirler. Her şeyden önce; hürriyetin var olabilmesi için şu esas düsturu kafalarımızın içine yerleştirmeliyiz. Hürriyet demek, mesuliyet demektir. Mesuliyetten kaçan hürriyete bağlı bir adam değildir. Mesuliyetten kaçan hürriyeti uzun müddet mülâhaza edemez. (Bravo sesleri).

Matbuat hürdür... Evet matbuat hürdür! Fakat fertler de hürdür, cemiyet te hürdür! Vazii kanunun vazifesi bu üç hürriyet arasında muvazene tesis etmektir. Muvazene birisi aleyhine bozulduğu zaman o cemiyet felâkete gidiyor demektir arkadaşlar, bunu iyi bilmeliyiz. Biraz tarih okumuş olanlar yüzlerce misal bulabilirlar.

İkinci düstur: Bir memlekette basın hürriyeti vardır, diğer hürriyetler yoktur. Böyle bir şey tasavvur olunamaz arkadaşlar. Bir memlekette Ekonomik hürriyet vardır diğerleri yoktur. Buna da imkân yoktur arkadaşlar.

Hürriyet birdir, tekdir. Eğer bir memlekette ekonomi hürriyeti, mukavele hürriyeti, sermaye hürriyeti, çalışma hürriyeti, ticaret hürriyeti, ziraat hürriyeti yoksa, bilmeliyzi ki o memlekette matbuat hürriyeti de olamaz. Bunların hepsi birbirine bağlıdır. Binaenaleyh her siyasi telâkkinin bir temel duygusu vardır. Bir rejim ya esasında liberaldir, binaenaleyh orada hürriyeti bütün sahalarda bulacağız.

Bir rejim esasında totaliterdir orada hürriyetlerden hiçbirini aramamalıyız, çünkü bu arama emeğimiz beyhudedir. Biz bir senedir intikal etmiş olduğumuz bu yeni safhada liberal sistemi kabul etmiş bulunuyoruz. Bu arzettiğim sistemin esası, temeli, insan olarak ferde verilen kıymettir. Hürriyet te değerini buradan almaktadır. Bir cemiyet ki; orada ferde kıymet verilmez, ferdin orada haysiyeti, şerefi hergün birkaç macaracının tecavüzüne uğrar, o cemiyette hürriyet yaşamaz arkadaşlar (Soldan alkışlar). Cemiyetin insan için, insanları refah ve saadet içinde yaşatmak için varolduğunu kabul eden rejimlerin hepsinde, hürriyete zaruri tahditler konması usulü kabul edilmiştir. Bunu biz bu kanunla, veya bundan evvelki kanunla icadetmiş değiliz. Bu noktada şunu arzetmek isterim arkadaşlar. Sık sık gazetelerde veya bu kürsüde, ekseriyet partisinin arzularından bahsediliyor. Bendeniz şahsen o hukuk telâkkisine inanan insanlardanım ki, esasında yanlış olan bir fikre bin kişinin içinden 999 doğru dese, yine o fikir yanlıştır.

Demokrasi demek behemehal çokluğun azlığa tahakküm etmesi demek değildir. Ve bizim içine girdiğimiz bu sistemde, benim ve partimizdeki arkadaşlarımın böyle bir niyeti asla yoktur. Hükümet ve iktidar bu niyetteki insanların elinde olursa o sistemin adı demokrasi olmaz.

A. MENDERES (Kütahya) — Bravo...

NİHAT ERİM (Devamla) — Biz unutmuyoruz ki, Nasyonal sosyalizmi iktidara getirmiş olan, milyonların oyudur. Fakat buna rağmen o sistem, totaliter sistemden başka birşey olamamıştır. Binaenaleyh, demokrasi bir çokluk sistemidir. Belki zahirî görünüşü ile evet. Fakat bir memlekette, demokrasi vardır demek için muayyen bazı prensiplere çokluğun da riayet etmiş olması lâzımdır. Bugün bu Meclis ve Hükümet bir itham altındadır. Tasarı Meclise sunulduğu günden beri bu ittiham en şiddetli şeklini almıştır. Matbuatta bazı gazeteler mütemadiyen «Hürriyet elden gidiyor, demokrasi elden gidiyor» feryadını koparmaktadırlar. Benim için, bu kürsüden de aynı sözü eşitmek çok acı oldu. Sayın Adnan Menderes arkadaşım, tasarının, bir yıldanberi atılmış olan adımları geri almak gibi bir mahiyeti olduğunu bu kürsüden ifade buyurdular. Bu ifadeyi teyid etmek için ise tasarıda, yalan neşriyat hakkında, yahut Büyük Millet Meclisi âzası ve Bakanlar Kurulu âzası hakkında tecavüzkârane haysiyet kırıcı neşriyat için konmuş olan suçları mesnet olarak aldılar.

Demin benim sayın ve değerli arkadaşım İstanbul Milletvekili Cihat Baban yanlışlıkla Berthélemy dediler. Onun adı Barthélemy'dir ve benim hocamdır. Bu zatın bazı sözlerini naklettiler. Yalnız isterdim ki, Barthélemy'nin sözlerini fikri tamamlayacak birçok şekilde ve tam olarak Heyeti Umumiyeye arzetsinler.

Barthélemy fikrini şu cümlelerle tamamlamaktadır: (Hürriyet, herşeyi söylemek ve herşeyi yapmak değildir. Başkalarının haklarını Devletin ve cemiyetin haklarını da hesaba katmak gerektir. Âmme intizamını da unutmamalıdır. Devlet bir sanayi şubesini tanzim ettiği gibi hürriyeti de tanzim edebilir. Herhalde bir siyasi sanayi olan basını da tanzim eder. (Soldan bravo sesleri alkışlar).

KEMAL CENAP BERKSOY (Yozgad) — Hocalarından bunları öğrenmemişler!...

NİHAT ERİM (Devamla) — Bu nizamnameleri Hükümet ve idare yapmaz ve yapmamalıdır da. Teşrii kudret yapar, Büyük Meclis yapar. Yani milletin mümessili, hükümranlığm fiilî sahibi yapar.

Arkadaşlar; bendeniz huzurunuzda teferruata girecek değilim. Daima prensipler üzerinde kalmak istiyorum ve şimdi size arzedeceğim sözler benim karihamdan, benim muhayyelemden çıkmış sözler değildir. Meşhur bir söz vardır; dünya üzerinde yeni hiçbir şey yoktur, herşey evvelden söylenmiş veya görülmüştür. Bendeniz batı demokrasilerinde kurulmuş bir zihniyetin benim fikir gıdamı aldığım entellektüel muhitin ifadelerini huzurunuzda tekrar edeceğim. Bunlar, bizim şu anda yaşadığımız ve geçirdiğimiz sağa, sola bocalama temayüllerimi bizden evvel geçirmiş olan milletlerin sonunda üzerinde durdukları ifadeler ve temayüllerdir.

Evvelâ matbuat hürriyetini tarif edelim, madem ki, çok bahsediliyor, işe ondan başlayalım. Bu suretle sarih konuşmuş oluruz.

Matbuat hürriyetinin Batı demokrasi âleminin ve hukuk âleminin en ileri hürriyetperver üstadlarından biri olan Léon Duguit tarafından nasıl tarif edildiğini görelim: (Matbuat hürriyeti, bir kimsenin fikir ve kanaatlerini hiçbir mukaddem sansür ve müsaadeye tâbi olmaksızın, fiillerinin cezai ve hukuki mesuliyetleri bâki kalmak şartiyle, kitap, broşür, gazete, mecmua yahut afiş... kısaca herhangi şekilde olursa olsun ifade ve neşretmek hakkıdır.)

Yine Garbın tanınmış fikir adamlarından Blackstone'nun tarifi: (Matbuat hürriyeti, neşriyata mukaddem tahdidat koymamak ve neşriyat vukuunda cezai takibattan istisna etmemeğe müncer olur.)

Şimdi bu tarife göre bizim memleketimizde bu getirilen tasarı ile son şeklini alan Matbuat Kanununun, matbuat rejiminin bir hürriyet rejimi olup olmadığı noktasından tetkik edelim.

Birinci şart; gazete çıkarmanın veyahut her türlü neşriyatta bulunmanın mütekaddem müsaadeye tâbi olmaması şartıdır. Evvelce meri olan kanunda mütekaddim müsaade sistemi yoktu. Fakat kefalet akçesi sistemi vardı ve beş bin lirayı yatırabilen vatandaşa siyasi gazete çıkarma hakkını bahşediyordu. Bu tasarıda bu kaldırılmakta, idari makama sadece bir beyanname vermekle gazete çıkarmak esası kabul edilmektedir. Şu halde matbuat hürriyetinin ilk ve vaz geçilmez şartı bu tasarı ile tam ve kâmil bir şekilde yerine getirilmiş bulunulmaktadır.

Matbuat hürriyetinin ikinci şartı; düşünceyi yaymaya yarayacak vasıtaların Devletin inhisarı altında bulunmamasıdır. Matbaa makinesi, kâgıdın, mürekkebin. Diğer bir şart, bayiliğin serbest olmasıdır. Diğer bir şart ta, ulaştırma vasıtalarından bütün matbuatın müsavi surette istifade etmesidir. Mühim şartlardan biri de, kanunun önceden tarif ve tesbit ettiği suçlar dışında, hiçbir fiilden dolayı idari makamlara karşı sorumlu olmamaktır.

Arkadaşlar, bu noktalardan hangisi bu tasarıda ihmal edilmiştir? Bunları kayıtlayıcı hükümler bu tasarıya konmuş mudur? Bunların hiçbiri bu tasarıda yoktur. Bu apaçık durumu göre göre insanın vicdanı nasıl müsaade ederde demokrasiyi kayıtlayıcı, matbuat hürriyetini geri alan bir tasarıdır der? Benim aklım ve havsalam bunu almamaktadır (Soldan alkışlar). Yine aynı memleketlerde, aynı ilim adamları matbuat hürriyetinin sınırlarını şu suretle çiziyorlar:

1) Cemiyete ve fertlere zarar vermemek, cinayete, yağmaya, hırsızlığa teşvik etmemek, müstehcen neşriyat yapmamak, vatandaşlara hakarette bulunmamak, onlara sövmemek.

Bu lâzımdır. Çünki fertlerin haysiyetlerini tıpkı mallarını olduğu gibi korumak Devletin esas vazifelerindendir (Soldan bravo sesleri). Nasıl tarlamızı, meskenimizi korumak Hükümetin vazifesi ise haysiyetimizi korumak Devletin belki ondan daha üstün bir vazifesidir.

İkincisi, Sayın Cihat Baban arkadaşımız cevap hakkında bir noktaya dokundular.

Arkadaşlar, Cihat Baban arkadaşımız cevap hakkının dünya hukuk telâkkileriyle bizim tasarının bir garabet teşkil ettiğini söylediler. Bendeniz huzurunuzda mdde ile arzedeyim. Fransız Matbuat Kanununun 12 ve 13 ncü maddeleri, tıpkı bizim bu tasarıda tesbit ettiğimiz şekilde vatandaşlara cevap hakkını tanımıştır. Hattâ bendeniz sıra madelere geldiği zaman arzetmek istiyorum, İçişleri Komisyonunda resmî tekzipler meselesi görüşülürken kanununda mevcut olan bir hükmün bizim kanuna alınmasının nasılsa unutulduğunu gördük. Fransız Kanunu diyorki; bir memura, bir makama mütaallik bir ha-

berin tashihi istendiği takdirde bu haberin tekzibi gazetenin başsütununa, başmakale sütununa konacaktır. Bizim İçişleri Komisyonundaki arkadaşlar pek o kadar ileri gitmedi, birinci sayfaya koymaya karar verdiler. Fransa demokrat bir memleket değil midir? 150 senedenberi demokrasiyi tatbik ediyor. Fransa'nın başına neler geldiğini biz gördük arkadaşlar! 1936 - 1939 senelerinde ben oradaydım, sokaklarda « Başbakan sehbaya » diye bağırıyorlardı. Fransa'da ordunun terhis edilmesi lâzımgeldiğini mâlûm kaynaklardan para alan gazeteler feryat içinde, figan içinde bağırdılar durdular. Burnunun dibinde komşusu tepeden tırnağa kadar silâhlanırken Fransa bugünleri münakaşa içinde geçirdi. İşte o kanundur ki, (1881 tarihli kanundur ki) bizim bu kanundaki hükümlerimize tıpı tıpına tetabuk etmektedir ve Fransızlar 1881 Kanununun âmme nizamını korumak hususunda eksik olduğunu görerek, hürriyetperver olduğunda, Demokrat olduğunda herhalde hiç kimsenin şüphe etmiyeceği Leon Bulum'un Başvekilliği zamanında bir tasarı hazırladılar. Bu tasarı Fransız Millet Meclisinden geçti, hattâ Millet Meclisi Hükümetin bu tasarısını daha da şiddetlendirdi. Bilhassa maddesi geldiği zaman arzedeceğim, yalan haber hususunda bizim şimdiki tasarıdaki yalan haber kaydi Fransa'nın 1936 tasarısına göre hafiftir. Bizde yalan haberin âmme intizamını bozmuş olması şarttır. Fransa'da 1936 da teklif edilen Mebusan Meclisinden geçen bu hükümlerde âmme intizamını bozmuş olmak şart bile değildir. Âmme intizamını « bozar mahiyette » olması kâfidir ve hattâ diğer bir kayde göre, memleketin milletlerarası münasebetlerine kokunan yalan haberin neşri suçtur. Fransa'da o tarihte yine arzettiğim gibi gazetelerden biri, Fransa müstemlekeleri İngiltere'ye satıyor diye bir haber neşretmişti. Kıyamet koptu. Bundan maksat malûmdu. İngiltere ile Fransanın arasını açmak, Fransız halkını İngiltere'den soğutmak ve dolayısiyle Fransayı yalnız bırakmaktı. Eldeki hükümler bunu karşılıyamadığı için o projeye, memleketin milletlerarası münasebetlerine dokunan kaydı ilâve edilmiştir. Demek ki, muayyen esaslar, muayyen prensipler mahfuz tutup günün icaplarına, âmme menfaatlarına cemiyetin o andaki rahatsızlıklarına kanunları adapte etmek, uydurmak lâzımdır.

FAYİK ÖZTRAK (Tekirdağ) — Güzel...

NİHAT ERİM (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; mâruzatımı fazla uzatarak sizleri yormak istemiyorum. Yalnız müsaadenizle şunu arzedeceğim. Bugün meri olan Matbuat Kanunumuzda ve bu tasarı ile eklenecek olan yeni hükümlerle beraber suç sayılmış olan fiilleri kısaca arzedeceğim. Bakınız bunlar içinde, fikir hürriyetini tahdit edici mahiyette hüküm ne kadar dır ki, onların üzerinde de ayrıca duracağım.

Evvelâ, Ceza Kanununda da mevcut olup, neşriyat dolayısı ile cezası ağırlaştırılmış olan fiiller var.

1. Suça tahrik. Ceza Kanununda da var, Matbuat Kanununda da.
2. Cürümlerin medhü sena,
3. Şantaj,
4. Müstehçen neşriyat.

Bunlar Ceza Kanununda da var.

Şimdi Matbuat Kanunumuzun ihdas ettiği suçlar; bir ferdin hususi hayatını ifşa etmek, gazete vasıtasiyle olursa bunu suç saymıştır, hafif bir cezası vardır. Talih ve kura oyunları tertip etmek, Gazete sürümünü artırmak için birtakım oyunlar tertip ediliyor.

Bunun önüne geçmiş. Haydutluk, hırsızlık veya cinayetleri teşvik edici mahiyetteki suçlar, yalan neşriyatta bulunmak.... Şunu arzedeyim ki, yalan neşriyatta bulunmak suçunun bu bizdeki 33, 34 ncü maddenin karşılığı, belki merak edenler bulunur, Fransa'nın 1881 sayılı Matbuat Kanununun 27 nci maddesidir. 1936 değişiklikiğinde daha ağır hükümler konmuştur. Fakat navet dolayısiyle o kanun daha Meclisten çıkmadan, harb çıkmıştır. Harbde de zaten sansür konmuştur. O kayıtlandırıcı hükümlerden bir kısmı bugün hâlâ Fransa'da ortadan kalkmamıştır. Mer'i olanlar vardır. Bugün Fransa matbuatı normal vaziyete avdet etmemiştir. Ne gibi bir tehlikeye mâruzdur. Almanya'nın bir daha taarruz edecek hali mi kalmıştır? Bizde ise dış vaziyetimizi bir düşünün, karşılaştığımız tehlikeleri bir düşünün. Bu vaziyette Sıkıyönetim kalksın, matbuata alabildiğine serbestiyet verilsin... Bunun sonu ne olaack? Sonra ne olacaktır arkadaşlar?

Yine Matbuat Kanunumuzun suç saydığı padişahçılık; hilâfetçilik, komünistlik, anarşistliğe tahrik; işte fikir babında tahdit edici hü-

küm budur arkadaşlar. Ayrıca, aile müessesesi aleyhine neşriyat suçtur, millî hisleri rencide etmek suçtur, Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu âzalarının haysiyet ve şerefine tecavüz suçtur. Neşri yasak olan şeyleri neşretmek suçtur. Sayın Cihad Baban; nerede görülmüştür bu kadar hürriyete aykırı hükümler diyor. Arzedeyim: İngiltere'de bu işe mahsus bir kanun vardır «Contempt of Court» Kanunu. Dâvanın görülmesine başlanmasından bitmesine kadar İngiliz gazeteleri kıpırdıyamaz, bu hususta bir şey yazamaz.

Bir misal arzedeyim: Bir Fransız Fransa'da katil suçundan müebbet küreğe mahkûm oluyor ve Guyan'a sürülüyor. Oradan İngiltere'ye kaçıyor. O sırada İngiltere'de bir haydutluk vukubuluyor. Zanlılar arasında bu da yakalanıyor. Dâvası görülürken bir gazete, bu adamın suçlu olması muhtemeldir, çünkü daha evvel Fransa'da falan işten dolayı müebbet küreğe mahkûm edilmiştir diye yazıyor. Adam gazete aleyhinde dâva açıyor ve 1500 lira cezaya mahkûm oluyor. İngiltere'de mahkeme görülürken gazeteler bu kadar da karışamazlar, çünkü kanun vardır. Fransa'da buna benzer kayıtlar vardır. Ondan mülhem olan başka kanunlar da. Asıl hukuk budur.. Hattâ Devletlerarası hukukunun kaynakları sayılırken andlaşma teamül arkasından medeni milletlerce kabul edilmiş hukukun umumi kaideleri gelir. Biz hukuk dediğimiz zaman, medeni milletlerce umumiyetle kabul edilmiş kaideler dışında bir kaide mi arıyacağız? Bizim kanununumuzda mahkeme cereyan ederken onun cereyanına hâlel vermemek için konmuş olan kayıtların oralarda da vardır. Hattâ biz geç kalmışız, bunu başka yerlerde bizden çok evvel tatbik etmişler ve şunu arzedeyim ki, bu kaideleri tatbik ettikten sonra selâmeti bulmuşlardır. İşte bizde neşri memnu olan şeyleri neşretmek bizim Matbuat Kanunumuzda evvelce mevcuttu ve bugün tasarıya konmuş olan suçlar meyanında da vardır.

Şimdi fikir hürriyetini kayıtlıyacak hüküm, padişahcılık, hilâfetçilik, komünistlik ve anarşistliği tahrik suçunu alalım. Hemen ifade edeyim ki, Fransa'da General Boulanger hareketinden sonra anarşitlik almış yürümüştür. 1894 senesinde çıkarılan bir kanunla gayet şiddetli hükümler koymuşlardır. Bizim memleketimizde padişahcılık, halifecilik, komünistliğin ne demek olduğunu burada izahtan müstağni görüyorum. Eğer muhalifler bu hususta ayrı bir fikir sahibi iseler ve bu kaydın kalkmasını istiyorlarsa bu kürsüden münakaşasını yaparız. Bendeniz şahsen hiçbir fikrin kayıtlanmasına taraftar değilim. Sırası gelince padişahlık için, halifecilik için neşriyata müsaade edeceğiz, belki sırası gelecek komünistlik için neşriyata müsaade edeceğiz. (Sağdan sadede sesleri). Eğer mâlum olan tehlike ortadan kalkmış olsa fikir olarak, iktisadi doktrin olarak hiçbir fikri, telâkkiyi engellemeği düşünmeyiz. Çünkü inandığımız fikirleri her itiraz, her iddia karşısında müdafaa etmek kudretini kendimizde görmekteyiz. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

Arkadaşlar; sizleri fazla yormak istemem; sözlerimi şu suretle tamamlıyacağım. Hürriyetin esası kanunun hâkim olmasıdır. En şiddetli kanunlar bile en hafif keyfi idarelerden daha tatminkârdır. Hürriyet kayıtlanmadığı zaman idare Hükümetin elinden çıkar ve birkaç sorumsuzun keyfine tâbi kalırız. Bir senedir bazı gazetelerin vatandaş şerefine, Millî Meclisi haysiyetine, bu memleketin mukadderatı olarak tanıdığı ne varsa onlara karşı yaptıkları hücumları görerek ellerini vicdanlarına koysunlar, uzun, uzun düşünsünler ve ondan sonra bu kürsüye çıksınlar (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

ABDURRAHMAN MÜNİP BERKAN (İstanbul) — Efendim bu kürsüde takip edilen dâva biraz uzatılmış, teşmil edilmiştir, asıl mevzubahs edilmesi lâzımgelen meselenin haricine çıkılmıştır.

Müsaade ederseniz yalnız teklif edilmiş olan tasarının hududu dâhilinde söz söyliyeceğim.

Yalnız söze başlamadan evvel şurasını ilâve edeyim ki, gönderilmiş olan tasarı, gerçi mevcut Matbuat Kanununun bazı maddelerinin tadiline dairdir amma, ben, o Matbuat Kanununun da esasen tadili lüzumuna kail olanlardanım. Binaenaleyh tadile mütaallik olan kısımları hakkında mütalâa beyan etmekle, asıl Matbuat Kanununu tasvip etmişim gibi bir zehap hâsıl olmasın. (Yok yok sesleri).

Şimdi tadilâta gelelim: Hükümetin gerekçesini tetkik ederken, Adalet Komisyonunda bu meselenin müzakeresi sırasında Sayın Adalet Bakanının izahlarını dinlerken, hep ümit ettim ki, bu verilmiş olan tasarı, kendi ifadeleri veç-

hile, katiyen yeni bir hürriyet tahdidi hükmünü tazammun etmiyecek, meriyette olan Matbuat Kanunu hükümlerine nazaran ileri bir adım teşkil edecek. Bu noktai nazardan kanun hükümlerini inceledim. Baştan bir iki noktayı, gerekçede söyledikleri, komisyonda izah ettikleri gibi buldum. Meselâ teminat kaydını kaldırdılar, tahsil kaydını kaldırdılar, kanun kaldırıyor. Bundan sonra gazetecilik edebilecek olan kimselerin adedi çoğalmış oluyor. Bu noktai nazardan getirilmiş olan tasarıdaki bu hükümler tasvibe şâyan hükümlerdir.

CEMİL SAİD BARLAS (Gazianteb) — Eksik olma.

ABDURRAHMAN MÜNİP BERKAN (Devamla) — Sizin eksik olma demenizle buradaki mütalâamın silsilesini bozacağımı zannetmeyiniz.

Sonra dediler ki, ruhsatname kaydını kaldırdık, bunun yerine beyanname usulünü ikame ettik. Yeknazarda bana cazip göründü amma tasarıyı tetkik ederken bu cazibenin tesirinden kurtuldum.

Çünkü beyanname usulünün esası nedir? Beyannameyi verdiğinizi mütaakıp hemen gazeteyi çıkarabilmek salâhiyetini haiz olmaktır. Filhakika kanun bu esası tanıyor. Fakat beyannamenin muhteviyatı var. Beyannamede yazılması lâzımgelen şeyler var. Beyannameyi verecek kimsenin haiz olması lâzımgelen şartlar var. Eğer beyanname muhteviyatı eksik ise, yahut beyanname muhteviyatının hakikate muhalif olduğu anlaşılırsa, yahut beyannameyi veren kimsenin lâzımolan şartları haiz olmadığı tahakkuk ederse ne olacak? Bunu düşünmek lâzımdır.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Gazete kapanacak...

ABDURRAHMAN MÜNİP BERKAN (Devamla) — Kanun bunu, düşünmüş ne demş? Kanun demiş ki, bu suretle beyanname verilmemiş addolunur. Beyannamenin verilmemiş addolunmasının hükmünü de yine kanun tâyin etmiş de demiştir ki, bu suretle beyanname verilmemiş addolunması sebebiyle, beyannamenin verilmiş olduğu mahaldeki İdare âmiri tarafından gazete kapatılabilecek.

Demek ki, yalnız beyanname muhteviyatının eksik olması, beyanname muhteviyatının hakikate muvafık olmadığı yolunda bir zehabın hâsıl olması....

Dr. KEMAL CENAP BERKSOY (Yozgad) — Mecelle zihniyetiyle ...

ABDURRAHMAN MÜNİP BERKAN (Devamla) — Zehabın hâsıl olması, beyannameyi veren kimse için, kanunda zikredilmiş olan şartların kendisinde bulunmadığına dair idare âmirince bir kanaat hâsıl olması, idare âmirine, beyannameyi vermiş olan kimsenin gazetesini kapatmağa salâhiyet veriyor, kapatacaktır. Ne vakit? Müddeti yok, üç gün, beş gün, bir ay, bir sene sonra. İşte şimdi beyanname usulü ile bu şartlar ihdas edilince buna katiyen taraftar olamıyorum. Bir gazete kapatmak salâhiyetini bir valiye, bir kaymakama, hattâ, bu tasarı kabul edilirse bir bucak müdürüne veremiyorum. Hiç olmazsa, Komisyonda dediğim gibi, bu gibi ahvalde ne olur?

Mademki, vaktiyle 50 nci madde kalktı, gazete kapatmak salâhiyetini Bakanlar Kurulundan aldık, mahkemeye verdik, yine bu salâhiyeti mahkemeye veriniz. Bunu dahi kabul ettiremedim.

Bu esas dâhilinde beyanname usulü iyi bir usul değildir. Eğer esas bu değiştirilir, mahkemeye verilirse tasvip edilebilir. İşte kanunun başında hoş gibi görünen beyanname usulü hakkındaki kanaatim bu suretle beni evvelki cazibeden kurtararak başka bir mecraya sevketti.

Şimdi gelelim diğer hükümlere; bu kanunla gazeteler birçok haklardan mahrum ediliyorlar, kanaatini hâsıl ettim. Bunlarm bir kısmını benden evvel bazı arkadaşlar izah ettiler. Onun için ben tafsil etmeksizin hulâsatan zikredip geçeceğim.

Bir defa gazeteler için muhabir tedarik etmek hemen hemen imkânsız bir hale eglmiştir. Neden? Çünkü bu tasarıda, muhabirin, muhbirin nasılsa öğrendiği bir haber, ağer uydurulmuşsa ve bu muhbir veya muhabir bu suretle atlatılmışsa, bu haberin yalan bir haber olduğunu öğrenememişse, bu takdirde kendisi bunun uydurulduğunu bilmese dahi kendisine kasti cürmi olmasa dahi mesuldür diyor kanun. Böyle kendisine kasti cürmi izafe edilmiyen ve haberin yalan bir haber olduğunu öğrenemiyen bir muhabiri kanun mesul ederse artık o muhbir ve muhabir bir haberi alıpta neşredebilmek için ne yapmalıdır? (Soldan bir ses : Namuslu olmalı). Burada, istediği kadar namuslu olsun, herkes atlatılabilir, bir haberin doğru veya ya-

lan olduğunu derhal sezmek mümkün olmıyabilir. Bu takdirde siz, siz değil, Hükümetin ...

NAZIM POROY (Tokad) — Biz, biz..

ABDURRAHMAN MÜNİP BERKAN (Devamla) — Orası sonra anlaşılacak. Hükümetin teklif etmiş olduğu tasarı, gazeteyi haberalma membalarından mahrum ediyor. görünüyor.

Dr. KEMAL CENAP BERKSOY (Yozgad) — Namuslu adamlardan alsınlar.

ABDÜRRAHMAN MÜNİP BERKAN (Devamla) — Tasarıyı bu noktai nazardan da muvafık göremiyorum. Muhabir resmî bir makama müracaat etsin, ondan haber alsın ve o haberi de gazetesinde neşretsin.

Bakınız efendim, tasarının bu noktasında büyük bir tehlike vardır, Muhabir kendisine vâkı olan beyanları aynen yazmazsa, çünkü bazan aynen yazmak imkânı olmaz, beyanlar çok uzun olur, onu hülâsaten yazmak lüzumu hasıl olur; ihtimalki onu telhis ederken o beyanatın mahiyeti değişmiş olur. Ve onun bir kısmını sükûtla geçmesi tahrik addolunabilir ve böyle bir tehlikeye mâruz kalabilir. Bu suretle muhbir veya muhabir esas itibariyle kasdi cürmi kendisine izafe edilmeksizin mesul edilmek istenen bir kimse demektir ki, bu suretle muhbir ve muhabirlik çok güç, yapılamıyacak bir meslek haline girer, gazeteyi muhbir ve muhabirden mahrum etmek olur. Bu noktayı nazardan tasarıda şayanı tasvip olmıyan bir kısım gördüm. Yine bu tasarıda bir hükme tesadüf ettim. Yani bunlar başka yerde yok, evvelki kanunda yok. Bir remizle yahut takma bir adla, alelâde imzasız olarak neşriyatta bulunmak. Evvelki kanunda diyordu ki; böyle bir kimsenin mesul olması için onun yazısı altında kendisinin imzası bulunması lâzımdır, imza bulunmazsa mesul değildir, mesul olan gazete sahibi veya fiilen gazeteyi idare eden kimsedir.

Yeni tasarı ne diyor? Hayır. Remizle neşriyatta bulunan, hattâ takma imzası bile olsa mesuldür. Mesul olduğu için değil yalnız savcı, hattâ vali, idare âmiri bu yazıyı yazan kimdir diye bunu tahkik edip öğrenmek salâhiyetini haizdir. Kimden öğrenecek? Gazeteciden soracak. Gazeteci mecburdur söylemeğe. Söylemezse ceza vardır. Hedef nedir? Hedef takma isimle, yazı yazılmasın, namı müstearla yazı yazılmasın, remizle yazı yazılmasın. Halbuki buna zaruret vardır. Bazıları vardır ki böyle yazı yazmak ıstırarındadır. Böyle yazı yazmak ihtiyacı bütün dünyada kabul edilmiş bir esastır. Bunda yalnız bir istisna olabilir. Takma adla yazılan bir yazı askerî sırları ifşa edecek bir yazı ise, iç ve dış emniyeti ihlâl edecek bir yazı ise o vakit bu yazıyı kim yazdı diye araştırmakta bir mâna bulunabilir. Fakat mahiyeti itibariyle hakiki hiçbir cürüm teşkil etmiyen ve alâlade bir yazıyı yazan kimdir diye vali tarafından tahkik mevzuu oluyor ve öğrenilmek isteniyor. Buna cevap vermezse gazete ağır cezalarla mesul olur diyor. Bu tasarıyı bu cihetten kabul etmek istemiyorum. Çünkü burada takma adla yazı yazma hürriyetinin tahdidi görülüyor.

Sonra bazı noktalara bazı arkadaşlar temas ettiği için uzatmıyacağım. Yalnız son olarak bir tek şey söyliyeceğim.

Bu tasarıda zaten evelki kanun hükmünce de cürüm sayılan, suç addolunan ceza tatbikına teşmil edilmiş bir takım fiiller vardır. Fakat bu fiillerin cezaların evvelkine nispetle kiyas edilmiyecek kadar ağırlaştırılmıştır. Evet bazen bir suç hakkında kanunda yazılmış olan cezanın ağırlaştırılmasına lüzum hissedilebilir, ne vakit? Ne vakit ki o suç memlekette bir defa işlenir, beş defa işlenir, on defa işlenir, kırk defa işlenir, cezaları verilir fakat bu cezalara rağmen o memlekette o suçu işliyenler o suça irtikâba yine devam ederler. Demek ki bu suç için tâyin edilmiş olan ceza hafiftir. O suçun tekerrürüne mâni olamıyacak kadar zayıf ve hafif olduğu taayyün etmiştir. Böyle bir vaziyette cezanın ağırlaştırılmasını anlarım. Fakat buradaki cezaların ağırlaştırılmasını anlıyamadım. Soruyorum niçin, mâlûm cezalar ağırlaştırılmıştır?. Hâlâ buna kanaat verecek bir cevap alamadım. Ve cevap alamadığım içindir ki bu cezaların ağırlaştırılması sebebini tekrar soruyorum?

Bu, gazeteciler üzerinde o kadar ağır bir tesir arzediyor ki; hattâ tenkit salâhiyetini bile tahdit edecek bir mahiyet gösteriyor.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, tasarının ceza hükümlerine taallûk eden maddeleri hakında Adalet Komisyonu adına bazı izahlarda bulunmak zarureti hâsıl olmuştur. Tasarının bu maddelerine taallûk eden hükümlerin basın hürriyetini ortadan kaldırdığı, vatandaş hüriyetine saygı parolası altında gaze-

tecilere diz çöktürmek maksadının takip edildiği, tasarının kabulünün demokrasiye veda etmek ve demokrasiyi hiçe indirmek olduğu iddiaları öne sürüldü. Bu ağır iddialar hakikate ne derece uyuyor. Arkadaşlarımın bu hususta ki beyanlarına sadık kalmak için kendi cümlelerini not ettim. Bu iddialar karşısında, bir de, tasarının matbuat hürriyetini hiçbir veçhile kayıtlamadığı, söz ve yazı hürriyetini baskı altına almadığı, bu hususta ki hükümlerin basın hürriyeti mefhumu ile kabili müdafaa olduğu iddiası da vardır. Bu son iddia Büyük Meclisin komisyonlarının gerekçesinde resmî şekilde geçmiş bir iddiadır.

Arkadaşlar; bu iddialardan hangisi doğrudur? Bunu tâyin etmek gayet kolay ve basit bir keyfiyettir. Bir defa bir tasarının matbuat hürriyetini kayıtlayıp kayıtlamadığı, söz ve tenkit hürriyetini baskı altına alıp almadığı hangi ölçülerle tâyin edilir. Bu ölçüleri ortaya koyup tasarıyı bu ölçüler önünde tetkika tâbi tutarsak hakikatler olduğu gibi meydana çıkar. Matbuat hürriyetinin imha edilip edilmediği, gazetecilere diz çöktürmek istenip istenmediği kendiliğinden anlaşılır.

Muhterem arkadaşlar; bir tasarının matbuat hürriyetini kayıtlayıcı bir mahiyet taşıyabilmesi için, ya yeni matbuat suçları ihdas eylemesi veyahutta mevcut matbuat suçlarının unsurlarını veya cezalarını ağırlaştırarak veya değiştirerek matbuat hürriyetini izale edici veya tenkis edici bir mahiyet lâzımdır. Herşeyden önce bir hususu vuzuhla beyanda ve bu bakımdan arkadaşlarımızla aramızda bir fark bulunmadığını belirtmekte fayda vardır. Basın, hiç şüphesiz, gerçek hüviyeti ile demokratik müesseselerin normal işlemesini sağlıyan bir ilerleme vasıtası ve hür milletlerin zaruri bir yaşama şartıdır. Bu hususta Yüksek Mecliste hiç kimsenin diğerlerine demokrasi dersi vermeğe veya bir kısım arkadaşların hürriyet taraftarlığını nefislerine hasretmeğe hak ve salâhiyeti yoktur. Basın hürriyetini tasarının hükümleri dairesinde mütalâa edecek her maddeyi ayrı ayrı bu bakımdan tahlile tâbi tutmak bizi hakikata daha kolaylıkla isal eder.

Arkadaşlar; tasarının cezai maddeleri hangileridir ve ne gibi suçları müeyyide altına almıştır? Bunları şöyle bir gözden geçirecek olursak tasarının hakikî hüviyeti ozaman meydana çıkmış olur.

(30) ncu maddeden başlıyorum. Çünkü 30 ncu maddeden evvelki maddeler 9, 12, 15 ve 27 nci maddeler ruhsat sisteminin, para teminatının, tahsil kaydının kaldırılmasına taallûk eden hükümlerdir. Bu hükümlerde kanaatimce arkadaşlarımın teklif ettikleri veçhile bazı tadilât cihetine gidilmesi yerinde olur. Meselâ bendeniz de şahsen 27 nci maddedeki İçişleri Komisyonunun ilâve ettiği 24 saat kaydının kaldırılmasına taraftarım. Ruhsatname sistemi kanundan kaldırılınca 12 nci maddedeki suişöhret kaydına lüzum görülmiyebilir. Bunlar teferruata taallûk eden bir takım tekliflerdir. Kabulü halinde tasarı tekemmül etmiş olur.

Şimdi ceza maddelerine geçiyorum, 30 ncu madde, birinci fıkrası bugün meri olan hükmün bir tekrarından ibarettir. Yeni metinde hiçbir fark yaratılmamıştır. 30 ncu maddenin mutaakıp fıkralarının şümulüne giren fiillerin hepsi bugünkü mevzuatımızda suç sayılan fiillerdendir. Suç unsurlarına hiçbir yeni unsur ilâve edilmemiştir. Sadece cezalarda bir fark yaratılmıştır. Cezalarda yaratılan bu fark matbuat hürriyetini kayıtlayıcı bir mahiyet taşımamaktadır. Çünkü Ceza Kanunumuzun sistemine göre ihdas edilmiş olan bir farktır. Hakaret ve tezyife uğrıyan, şerefi ihlâl edilen şahısların mensup oldukları müessesenin mahiyetine göre cezalarda bir fark yaratılmasından ibarettir. Ceza Kanunumuzun 266 ncı maddesi bu farkı ihdas etmiştir. ve modern ceza hukuku esaslarına uygundur. Binaenaleyh burada matbuat hürriyetini kayıtlayıcı bir ceza teşdidi karşısında bulunmamaktayız. Bu husus açık ve vazıhtır.

Arkadaşlar; ceza unsurlarını gösteren hükümlere maddenin esasına geçiyorum. 30 ncu maddede ne gibi fiiller ceza müeyyidesi altına alınmış, tenkit hürriyeti, söz hürriyetini kayıtlanmış mıdır? Fıkrayı okumak kâfidir. «Türk Ceza Kanununun 159, 266 ve 268 nci maddeleri hükümleri dışında sıfatlarından veya memuriyetlerinin veya vazifelerinin ifasından dolayı Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu veya resmî heyetler üyelerinden veya Devlet memurlarından...) Bir defa bu unsuru ele alalım. Demek ki arkadaşlar, hakarete, tecavüze mâruz kalan, Anayasanın Devletin temeli saydığı müesseselerin teşrîî kuvvet, icrai kuvvetin, ve kaza

kuvvetinin mensuplarıdır. Bunlara karşı tenkit yapılamaz mı? Söz hürriyeti kaldırılmış mıdır? Mütaakıp fıkrayı okursak bunu da kolaylıkla anlarız: ilk unsur: bu kimselerin ismi zikredilmiyecektir. Eğer bir Bakanın veya herhangi bir memurun ismi veya icraatı zikredilerek bir tenkitte bulunmuşsa bu madde ile hiçbir alâkası yoktur. Şimdi ikinci unsura geçiyorum: bir veya bir kaçının veya hepsinin müphem ve suizannı dâvet edecek şekilde mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerini ihlâl etmek...) Rica ederim arkadaşlar, Devletin temelini teşkil eden bir müessese mensuplarına ve bilûmum memurlara isim zikretmiyerek madde zikretmiyerek tecavüz etmek, şeref ve haysiyetlerini ihlâl etmek basın hürriyeti, söz ve tenkit hürriyeti ile müdafaa edebilir mi? Bu bir suç değil midir? (Elbette sesleri).

EKREM ORAN (İzmir) — Bir hürriyet midir?

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Bu tecavüzün, bu isnadın bu iftiranın tenkit hürriyeti ile, söz hürriyeti ile ne alâkası vardır. Bunlar müeyyide altına alınınca Demokrasiye neden dolayı veda edelim.

Arkadaşların bazıları dünyanın hiçbir yerinde buna benzer hükümler yoktur. dediler. Bendeniz dünyanın en liberal en demokratik sayılan memleketlerinde dahi bu neviden hükümler olduğunu metinlere dayanarak arzedeceğim;

İngiltere'de, hakaret hükmî şahıslara veya resmî sıfatı taşıyan kimselere tevcih edilmiş olan ağır ceza müeyyideleri altına alınmıştır. Metnini İngilizce aslını muhterem dostum Adnan Adıvar'a biraz evvel takdim etmiştim. Bu gibi suçlara terettüp eden cezalar, değişiktir. Bazı hallerde cezanın müntehası tâyin edilmemiştir. Hâkimlerin takdiri gayet geniştir.

Fransa'da Ceza kanununda hakaret suçları için fasıllar vardır, avuç avuç hükümler, maddeler vardır. Balçika'da, İsveç'te her yerde vardır arkadaşlar. Metinler yanımdadır arzu ederlerse madde numaralarını arzedeyim. Bir cemiyet tasavvur edilebilir mi ki, maddi kıymetleri koruduğu halde, mânevi kıymetleri korumasın? Şeref; haysiyet ve itibar mefhumlarına kıymet vermesin? Böyle bir cemiyet payidar olabilir mi?

Binaenaleyh, bendeniz iddiayı tamamen zıddına çevirerek, sayın arkadaşlarıma derim ki, dünyanın hiçbir memleketinde bu gibi şeref ve haysiyete vâkı olan tecavüzleri cezalandırmamak gibi bir esas yoktur ve olamaz. Varsa lûtfedip bir memleket adı zikretsinler.

FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Kim söyledi? Böyle bir iddia yoktur.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Defalarca söylendi zabıtlar meydandadır. Her nehal ise.

Arkadaşlar, görülüyor ki, bu maddenin matbuat hürriyeti ile söz ve tenkit hürriyeti ile hiç bir alâkası yoktur. Varsa arkadaşlarım kalksınlar, hangi unsurlar söz ve tenkit hürriyetini izale edicidir, veya kayıtlayıcıdır. Bu kürsüden söylesinler, cevap verelim, izah edelim.

Hakikat şudur ki arkadaşlar bu hükümlerin ne tenkitle, ne söz hürriyetiyle hiçbir alâkası yoktur. Sadece tecavüzü, isnadı ve iftirayı cezalandırmaktadır. (Soldan bravo sesleri alkışlar).

Şeref ve haysiyeti ihlâl eden fiilleri müeyyide altına alınmaktan daha meşru, daha haklı bir hüküm tasavvur olunabilir mi arkadaşlar? Bu müdafaa edilir bir tez değildir.

Geçelim mütaakıp maddeye: Bu 34 ncü madde dahi yine dünyanın hiçbir tarafında mevcut olmayan bir hüküm olarak vasıflandırılmıştır. Şu husus bir çok arkadaşlar meyanında Sayın Adnan Menderes arkadaşım tarafından da ifade buyurulmuştur.

Arkadaşlar, bir defa şu ciheti tebarüz ettirmek zarureti vardır. Bu madde yalan neşriyatı, uydurma haberlerin neşrini menetmiş değildir. İsteyen gazete istediği kadar yalan neşriyat yazabilir. Bu nevi neşriyat ceza müeyyidesi altına alınmamıştır. Alınmalımıydı? Hayır alınmamalıdır; çünki yalan ahlâki bir suçtur, cezaya tâbi değildir. Kaldı ki, bir gazete istiyerek, istemiyerek sutunlarında yalan veya yanlış haberlere yer verebilir. Gazeteler kısa bir zaman zarfında intişar eder. Bütün haberleri kontrol edemezler. En dürüst hattı hareket takip eden bir gazete dâhi istiyerek veya istemiyerek yanlış havadisleri sütunlarına geçirebilir. Bu nevi neşriyat cezalandırılmamalıdır ve cezalandırılmamıştırda. Tasarıda yalan haber daha doğrusu uydurma haber, cemiyetin nizamını ihlâl ettiği takdirde cezaya çarptırılmıştır. Arkadaşım bunlara seyyal mefhumlar dediler. Bendeniz Cemiyet nizamının pekte seyyal bir mefhum olduğu kanaatinde değilim. Cemiyet nizamı müspet bir mefhumdur, varlığı da yokluğu da kolayca hissolunur.

Hangi nevi yalan cezalandırılmıştır? Birinci

fıkrayı okuyalım, öyle bir yalan ki, hem halkın huzurunu bozacak ve hem de halkı telâş ve heyecana düşürecek.

ADNAN MENDERES (Kütahya) — Telâş yok...

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Evet fıkrada telâş kelimesi yoktur. Fakat telâş heyecan mefhumu içine dâhil bir mefhumdur. O itibarla arzettim.

Arkadaşlar; halkı heyecana düşürmek ne demektir. Halkı heyecana düşürmek, cemiyette teessüs etmesi lâzımgelen nizam fikrini ihlâl edici değil midir?

HASAN FEHMİ ATAÇ (Gümüşane) — Onu yapmasa nasıl para kazanacak?

ADALET Ko. SÖZCÜSÜ ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Halkı heyecana düşürmüş olma halleri hangi hallerdir. Şöyle bir tahlil edelim. İçtimai münasebetler üzerine, iktisadi münasebetler üzerinde, veya asayiş üzerine müessir olan hallerdir. Hiç bir yerde yok dediler. İşte bendeniz kendilerine 1881 tarihli Fransız Matbuat Kanununun (19) ncu maddesini okuyorum. Bu kanun 27 Temmuz 1846 tarihli kanunla, 4 ncü maddesi tadil edilmiştir. Tasarıdaki unsurların aynı bu kanunda mevcuttur. Emrederlerse fransızca aslını okurum. Hattâ ceza tasarıda bir bakımdan fransız aslından daha hafiftir.

ADNAN MENDERES (Kütahya) — Aslını Okuyunuz, öğrenelim?

ADALET Ko. SÖZCÜSÜ ŞİNASİ DEVRİN — Aynen okuyorum.

La loi du 27 juillet 1840 article

4 : «la publication ou reproduction, faite de mauvavise foi, de nouvelles fausses, de pièes fabriqées falsificée... lorsque ces nouvelles ou pièces seront de nature à troubler la paix publique».

ADNAN MENDERES (Kütahya) — Lûtfen kelimeleri anlıyalım.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Metni aynen mi istiyorsunuz. Metni takdim edeyim mi?

ADNAN MENDERES (Kütahya) — De mauvaise foi...

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Evet onu da izah edeceğim metne devam ediyorum.

FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — À troubler nedir?

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — De nature à troubler la paix publique. Halkın sükûnunu ihlâl edici mahiyette demektir.

FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Lûtfen metni verir misiniz?

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Buyurunuz, bizzat okuyunuz. (Soldan münakaşa yapmıyalım sesleri).

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR (Erzincan) — Onlar anlamak istemiyor, siz lûtfen bize anlatınız.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — Varakı mihri vefayı kim okur, kim dinler azizim.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Millet huzurunda matbuat hürriyeti ihlâl ediliyor, demokrasiye veda ediliyor dendikten sonra bunların cevapsız kalmaması, her madde üzerinde ayrı tetkikler yapılması ve hangi hükmün hürriyeti takyit eylediği veya neden dolayı eylemediği muhakkak surette ve vuzuhla belirtilmelidir. (Bravo sesleri, alkışlar). Dünyanın en liberal kanunlarından biri olan İsveç kanununun (3) ncü maddesinin 8 nci paragrafı yalan haberleri neticeleri bakımından ceza müeyyidesi altına almıştır.

Şimdi arkadaşlar görülüyor ki, bu hüküm de Adnan Menderes arkadaşım iddia ettikleri gibi hiçbir memlekette mevcut olmıyan bir hüküm değildir. Bilâkis şimdi saydığım medeni memleketlerde mevcut olan hükümler cümlesindendir. Buna rağmen o memleketler hiçbir vakit demokrasiye kilit vurup veda etmemişlerdir. Demek oluyor ki, bu hükümlerin mevcut olduğu yerlerde ne demokrasi ne de hürriyet kayıtlanmış olmuyor.

Binaenaleyh arkadaşlar bu fıkraya matuf olan itirazlar da katiyen yerinde olmıyan itirazlardır.

2 nci fıkraya gelince (B) fıkrasında Devlet kuvvetlerinden herhangi birine veya bir kaçına halkın güvenini gidermek unsurunu görüyoruz. İşte bu da cemiyetin nizamına müessir olacak bir suç mahiyetindedir. Nizamı temin edecek icabında bunu silâhla müdafaa edecek kuvvetler halkın güveni izale edilmiş olursa bozulan nizamı kim iade edecektir.

Fuad Köprülü arkadaşım kitabı vermek lûtfunda bulunursa ona da taallûk eden metinlerin de aslılarını burada okurum.

FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — 1925 Meşrutiyet Kanunundan aynı madde tercüme edilmiş-

tir. İnşallah aynı kanuna rücu ederiz.

BAŞKAN — Söz almadan söylemeyiniz.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Konuştuğumuz mevzuun 1325 kanunu ile bir alâkası yoktur. Maksadım bu hükümlerin yabancı memleketlerde de mevcut olduğunu göstermektir. Zannederim ki, kendileri de buna kani olmuşlardır. Kitabı okuduktan sonra hiç itiraz serdetmediler.

Binaenaleyh medeni memleketlerde bu neviden hükümler yoktur sözü tamamiyile mesnetsiz bir sözdür.

Meşrutiyet Kanunundan bahis buyurdular. Fakat bu hükümlerin yanıbaşında yaşayan tahdişi ezhanı mucip neşriyattan dolayı gazete kapamak yetkisinden bahis buyuurmadılar. Zihinleri tırmalıyan neşriyat sebebiyle gazeteleri bilâmüddet kapatmak salâhiyeti bilmem hangi hükümle kıyaslanabilir.

Şimdi, sırasiyle devam ediyorum: resmî Meclislerin neşri caiz olan müzakerelerindeki zabıtlarda yapılacak tahrif noktasında hiçbir arkadaşım matbuat hürriyetini bozar bir mahiyet görmediler, burada tam mutabakat vardır. Bir de Cihad Baban arkadaşımız Resmî meclislerde şahsına târiz veya tecavüz edilen kimsenin bu târiz ve tecavüze cevap teşkil eden zabtın aynen neşredilmesinin bazan uzun neşriyata imkân vereceği mütalâasını ileri sürdüler. Fakat hükmün esasına muhalefet göstermediler. Binaenaleyh prensibe muhalif değillerdir, cevabını şu veya bu şekilde olması fikrini öne sürdüler ki Yüksek Meclis bunu kabul eder veya etmez, bu Meclisin bileceği bir husustur. Nitekim bendeniz de verilecek cevapların tahdide tâbi tutulması noktai azarını encümende müdafaa ettim fakat arkadaşlar kendi noktai nazarlarını daha uygun buldular, ekseriyetin görüşünü bir arkadaşımız maddesi geldiği zaman izah buyuracaklardır.

İşte arkadaşlar ceza hükümlerinin itiraza uğrıyanlarını gözden geçirdik. Hangi ceza hükmü hürriyeti, kaldırıyor, hangisi tenkidi kayıtlıyormuş, lûtfen ifade ederler mi?

ADNAN MENDERES (Kütahya) — Beş seneye kadar olan hüküm.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Beş seneye kadar olan hiçbir hükmü yoktur. Cezalar Adalet Komisyonunda Hükümetle tam bir mutabakat halinde indirilmiştir. Adalet Komisyonu metinlerinin oya arzedilmesini rica edeceğiz.

Gerçi İçişleri Komisyonumuz kendilerince çok esaslı mucip sebeplere dayanarak cezaları teşdit etmişlerdir. Fakat biz Adalet Komisyonunun hafifletici metinlerinin reye konulmasını teklif ve rica edeceğiz. Binaenaleyh cezalarda da ileri sürdükleri derecede bir şiddet yoktur.

İşte arkadaşlar, her maddeyi ele alarak ve bütün unsurları birer, birer tahlil ederek ve aynı zamanda en demokratik memleketlerden de misaller getirerek ispat etmeğe çalıştım ki bu tasarı dedikleri gibi matbuat hürriyetini, söz hürriyetini, tenkit hürriyetini kayıtlıyan bir hüküm taşımamaktadır. Taşısa idi. hepimiz bundan üzüntü duyardık.

Arkadaşlar bir de şu noktaya işaret etmek isterim ki, arkadaşlarımm, şahısları tahkir, tezyif iftira ve isnada mâtuf fiillerin cezalarını artırmak hususundaki beyanlarına ben de iştirak ederim. Hükümette tasarının komisyonda müzakeresi sırasmda bu husus üzerinde ehemmiyetle durulduğunu ifade eylemiştir. Bunlar Ceza Kanununun esaslı bir tetkika tâbi tutulduğu zaman birer birer ele alınacak, belki bu tasarıdakilerdir daha üstün müeyyideler bağlanacaktır. Tetkik mevzuu maddelerin, tadil sebebine gelince : 30 ncu maddeyi alıyorum; 30 ncu madde bugünkü metninde Türk Ceza Kanununun 159 ncu maddesi sarahatı haricinde kendilerine mevdu vazifenin ifasmdan dolayı Büyük Millet Meclisi âzasından İcra Vekilleri Heyetinden veya resmî heyetlerle Devlet memurlarından biri veya birkaçı hakkında isim ve madde göstermiyerek ibaresinde hepsi kelimesinin bulunmamasmdan dolayı, yukarıda zikredilen meclis ve heyetlere mensup olanlarm hepsinin mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerini ihlâl, suç sayılmamak gibi bir uygulamaya yol açmış.

Bu maddede yapılan tadil «hepsi» kelimesinin ilâvesi ve bir de cezaların 266 ncı maddeye uygun bir şekilde derecelendirmekten ibarettir. Şimdi arkadaşlar; bir heyeti meselâ 450 kişiden müteşekkil Büyük Millet Meclisi âzasından, birkaçına veya 449 una tecavüz etmek, onların haysiyet ve şerefini ihlâl suç olur da tamamına tecavüz etmek, hepsinin haysiyet ve şerefini ihlâl edici neşriyat suç sayılmaz olur mu? Bu hukukan, kabili müdafaa bir esas değildir. Fakat metin böyle bir telâkkiye yol açınca onu düzetlmek; vâzıı kanuna düşen bir vazife olur. İşte bu maddenin esaslı tadil sebebi budur. Arkadaşlar, bilhassa yalan neşriyat hususunda ar-

kadaşlarımızın zihinlerinde bazı tereddütler uyandığını görüyoruz. Yabancı mevzuatta buna taallûk eden maddeleri okudum. Menderes bunları ayrıca kontrol da etti. İsveç Kanununun maddesini de arzettim. Binaenaleyh yalan neşriyat hiç bir yerde ceza müeyyidesi altına alınmamıştır tezinin doğru olmadığı vuzuh ile belirmiş oluyor. Cezaları sordular, 6 aydan iki seneye kadardır. Bize tercüme edilmiş olan 1881 tarihli Fransız Matbuat Kanununun 27 nci maddesi ki 1325 kanununa 19 ncu madde olarak geçmiştir. Orada 6 aydan 2 seneye kadardır. Bizde ne kadardır?

ADNAN MENDERES (Kütahya) — Asayişi ihlâl....

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Ona da dokunacağım.

Bizde de üç aydan bir seneye kadardır.

HASAN ÂLİ YÜCEL (İzmir) — % 50 tenzilât....

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Demek oluyor ki halkın huzurunu bozarak, heyecana düşürecek neşriyat bizde üç aydan bir seneye kadar cezayı müstelzimdir.

ADNAN MENDERES (Kütahya) — O halkın huzurunu bozacak neşriyatı suç olarak almamıştır. Asayişi âmmeyi ihlâli suç olarak almıştır.

BAŞKAN — Muhavere etmeyiniz.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Müsaadenizle ibareler üzerinde biraz duralım. Buradaki ibare: (la paix publique) dir. Bunun mânası (Umumun sükûnü) dur. Asayiş değildir. Asayiş başka mefhumdur. Kaldıki ceza daha ağır değildir.

Bir hususa daha temas etmek isterim. Yalan neşriyatın önlenmesi bizzat gazeteciler lehine bir hükümdür. Gazetecileri ve matbuat hürriyetini koruyucu bir hükümdür. Bunun ispatını mı istiyorsunuz. Fransız gazeteciler sendikası 25 Haziran 1935 tarihli bir kararla yalan neşriyatın daha sıkı müeyyidelerle önlenmesini talep etmiştir. Kararı okuyorum.

«Hakaret, iftira ve şantaj, bu yola başvuranlar için bir şerefsizlik teşkil eder. Matbuatın itibarını düşürecek bir mahiyet taşıyan bu halleri müsamaha ile karşılanmamalıdır. Gazeteye terettüp eden başlıca vazife bir terbiye vazifesidir. Gazeteci bu vazifesini ancak niyetlerde ve vasıtalarda namuslu hareket etmek, havadislerin doğru ve samimi olmasına itina göstermek, devamlı olarak hakikatin peşinde koşmak ve yalana karşı nefret duymak suretiyle salâhiyetle yapabilir. Binaenaleyh sendika, hakikatleri açık surette tahrif edenlerle diğer her türlü suiistimallerde bulunanları daha müessir şekilde cezalandıracak tedbirlerin alınmasını temenni eder.»

Binaenaleyh, arkadaşlar; uydurulmuş neşriyat hakkındaki hükümleri matbuat aleyhinde imiş gibi tefsire imkân yoktur.

34 ncü maddede dediler ki, kasıt unsuru yoktur. Kasit unsuru olmadan ceza verilebilir mi? İhmalî bir suç olduğu cihetle kasit unsuru vardır. Arkadaşlar. Ancak gazete sahipleri ve neşriyat müdürleri için kasıt unsurundan daha ileri bir unsur konulmuştur ki, bu da onları himayeye mâtuftur. Eğer arkadaşlarım « bilerek » kelimesinin çıkmasını teklif ederlerse metin şiddetlenir. O takdirde gazete sahipleri neşriyatı idare edenler daha ağır müeyyidelere tâbi tutulurlar. Kasıt unsuru, zikredilmesi de, bütün maddelere şâmil bir unsurdur. Bilerek kelimesi fransızcada «sciemment » kelimesiyle karşılanmıştır. Kasıttan ayrı bir mefhumdur.

Binaenaleyh, gazete sahipleriyle fiilen neşriyatı idare edenlerin bu hususdaki mesuliyeti geniş mikyasta hafiflemiştir. Hiç bir kasdi olmadan yanlış malûmat almış bir muhbirin gazeteye vereceği haber hiç bir vakit ceza müeyyidesi altına alınmamıştır. Şiddetli tenkide geçen arkadaşlar mevhum bir proje tasavvur ediyorlar ve o mevhum proje hakikatmış gibi tenkide geçmiş oluyorlar. (Soldan alkışlar, bravo sesleri).

Dediler ki, artık muhbir ve muhabir bulunamıyacak bütün muhbirler Ankara'dan ayrılıp terki diyar edeceklerdir. (Gülüşmeler). Bendeniz muhbirlerimizin, muhabirlerimizin böyle yalan uyduran birer unsur olduğunu kabul etmiyorum. Böyle olmadıkları içindir ki, gitmiyecekler kalacaklardır. Müsterih olsunlar bizim gazeteciliğimiz bu derece düşkün bir seviyede değildir (Alkışlar).

Binaenaleyh, müsaadeleriyle muhbir ve muhabirleri müdafaayı hiç değilse ben üzerime alayım. (Soldan gülmeler). Bunlar çalışkan ve mütevazi kimselerdir. Onları müdafaadan zevk duyarım. Arkadaşlara soruyorum. Memleketin huzurunu ihlâl edecek, zâbıta kuvvetlerine olan itimadı giderecek, yalan, yanlış haber vermeği

itiyat edinmiş kaç muhabir, kaç muhbir vardır? Bunları yayan muhabirler midir, yoksa sürüm temin etmek istiyenler mi? (Soldan gazeteciler sesleri), (Bravo sesleri). Ben bunu da iddia etetmiyorum, böyledir de demiyorum. Fakat bu muhabirlerle muhbirlere bu kadar haksızlık yapmıyalım. Binaenaleyh, bu proje kabul edildiği takdirde muhabir ve muhbirlerin terki diyar edeceklerini görmek fırsatını elde etmiyeceklerdir. Arkadaşlar, hülâsa, yalan yanlış neşriyat müeyyide altına alınmamıştır. İstiyen gazete istediği kadar yalan yazabilecektir, bundan menedilmiş değildir. Ancak gazetenin yalanla tutunması istisnai bir usuldür. Böyle bir gazete pek yakında sönmeğe mahkûmdur. « Yalancının mumu yatsıya kadar yanar » sözü gazeteciler için de, başkaları için de yerindedir. Sonra arasıra bazı gazetelerin yalan yanlış havadisleri hoşa gidebilir. Fakat ölçüyü kaçırmamak şartiyle. (Gülüşmeler). Binaenaleyh, arkadaşlar, üzerinde o kadar ısrarla durulan yalan neşriyat hakkındaki cezaların işte hakikî hüviyeti bunlardan ibarettir. Arkadaşlar vaziyet böyle iken bu tasarının kabul edilmesi halinde hürriyet imha ediliyor, demokrasiye veda ediliyor diye vasıflandırılması bilmem doğru bir söz müdür?

Tasarının diğer maddelerini İçişleri Komisyonu sözcüsü arkadaşım izah edeceklerdir. Meselâ bunlardan 12 nci maddedeki suişöhret kaydı naçiz kanaatımca kalkmalıdır. 27 nci maddenin 5 nci fıkrasındaki 24 saat kaydı çıkarılmalıdır. Zabıtların aynen neşri uzun cevaplarda haddi aşmamalıdır. Amma bunlar tasarının hüviyetini değiştirmez.

Arkadaşlarımızın tasarının umumi heyetine taallûk eden beyanlarından cevaplandırılmamış olanlarına gelince : Muhterem Adnan Adıvar dostum İngiltere Başmüddeiumumisinin bir nutkundan bahsettiler. İngiltere Başmüddeiumumisinin şikâyet ettiği hususlarla bu tasarının mevzuu içine aldığı hususlar arasında benim anladığıma göre büyük farklar vardır. Çünki zaten İngiltere'de bu gibi suçlar kendilerinin de gayet iyi bildikleri üzere ceza müeyyidesi altındadır. Ben de Ağır ceza müeyyideleri altında Başmüddeiumumi; «fikirlerin serbestçe ifadesine muarız olanlar varsa ben onlardan değilim;» demiş. Biz de onlardan değiliz. Binaenaleyh mutabakat halindeyiz. Müsterih olsunlar (Alkışlar).

Daha sonra münakaşa hürriyetini tam ve kâmil şekilde idameye mecburuz buyurdular. Doğrudur. Tenkit hürriyeti hiçbir veçhile kayıtlanmamalıdır. Amma, okuduğum maddelerden hangileri bunu takyit ediyor? Zaten bütün münakaşalar bu nokta üzerinde cereyan etmektedir.

«Suizannı tevlit etmeden tenkit yapılmaz» buyurdular. Suizan unsuru maddede tek unsur değildir arzetmiştim. Tecavüz unsuru da vardır. Üstelik neşriyatın haysiyet ve şerefi ihlâl edici olması da lâzımdır. Binaenaleyh öyle zannediyorum ki, bu hususta da kendilerini bu izahlarımla tatmin etmiş oluyoruz.

Abdurrahman Münip arkadaşımız muhabir ve muhbirlere mütaallik beyanda bulundular. Bunun cevabını verdim.

24 saat meselesini ve beyanname müddetini de arzettim.

Cezaların hangi sebeplerle ağırlaştırıldığına temas ettim. Öyle zannediyorum ki, Adalet Komisyonuna taallûk eden hususlarda cevaplandırılmamış hiçbir kısım bırakılmamıştır. Eğer varsa arkadaşlarım beyan buyursunlar yeniden cevaplarım. (Soldan alkışlar).

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA HASAN ŞÜKRÜ ADAL (Bolu) — Adalet Komisyonu Sözcüsü Sayın arkadaşım tasarının cezai hükümlerini büyük bir vuzuh ve salâhiyetle izah ettiler. Tasarının diğer kısmı, matbuatın idarî rejimine taallûk eden kısımdır. Burasını da İçişleri Komisyonu namına benedeniz izah edeceğim. Bu izahata başlamadan evvel arkadaşlarımızın birçokları beyanatlarının sonunda bu tasarının kısmî bir tadilden ziyade heyeti umumiyesine şâmil yeni bir Matbuat Kanunu tasarısının hazırlanmasını istediler. Bu mesele Adalet Komisyonunda ve İçişleri Komisyonunda mevzuubahis oldu. Şüphesiz ki, birçok tadillere uğrayan bir Matbuat Kanunu yerine, tam ve kâmil bir Matbuat Kanununun gelmesi elbette muvafık olurdu. Ancak bu gelen tasarı matbuatta tahdit edici hükümlerden ziyade matbuat rejimini biraz daha hafifletici ve ferahlatıcı hükümleri galip bir tasarı olduğundan bu tadillerin çıkmasını ve bilhassa arkadaşların da izah ettikleri gibi, Türk Ceza Kanununda yapılacak olan umumi reviziyonları takiben ve beraberce, Yeni kanunun hazırlanmasını daha muvafık bulduk. Bu bakımdan komisyon bu tasarının heyeti umumiyesi üzerinde müzakeresine derhal geçmiş ve tasarıyı huzurunuza getirmiştir. Bazı ar-

kadaşlar, esaslı bir nokta olarak, bu kanun tasarısının eski kanunlara nazaran geri bir kanun olduğunu izah ettiler. Arkadaşlar, dünyada mevcut matbuat rejimlerinde iki sistem vardır: Birisi menedici sistemdir, birisi de tahdidedici sistem... Üçüncü sistem, yani başıboş sistem esasen mevcut değildir. Adnan Menderes te izah ettiler, hürriyet hiçbir zaman başıboşluk değildir. İşte menedici sistemle tahdit edici sistem arasındaki fark yeni kanunla eskisi arasındaki tehalüfü izah eder. Binaenaleyh eski kanunları menetmek, onların matbuat hürriyetine daha yakın olduğunu söylemek doğru değildir. Adnan Menderes arkadaşım, demokratik veçhe verilmek istenilen kanunlar geldiği zaman daima meşrutiyet kanunlarını ele alarak onları medhetmek cihetine gidiyor. Her nedense Meşrutiyete karşı bir hayranlığı var. Halbuki o da benim gibi Meşruiyete mensup olmıyan bir neslin çocuğudur. Bu düşünüşü her halde kendi hüviyet ve şahsiyetinden ayrı bir telâkki ve görüşün tesiri neticesi olsa gerektir.

Meşrutiyet kanunlarında gazete kapatmak salâhiyeti vardır. Heyeti Vükelâ asayişi korumak maksadiyla gazete kapatmak hakkına maliktir. Bundan başka bizim yeni kanun tasarısiyle hiç mukayese edilemiyecek kadar tahdidi hükümleri havidir. Bu bakımdan bu fark üzerinde fazla durmıyacağım. Bundan evvel 1938 senesinde Celâl Bayar Hükümeti zamanında tadil edilen ve Cemiyetler Kanunu ve Basın Birliği Kanunları ile beraber çıkan Matbuat Kanunu tadili ruhsatname sistemini vazetmiş bulunuyordu. Zira 1931 senesinde çıkan kanunla ruhsatname sistemi mevcut değildi. Yani doğrudan doğruya tahdidi sistemden menedici sisteme gitmişti. Hükümetin elinde ruhsatname salâhiyeti, bir gazetenin çıkmasına müsaade edip etmemek gibi bir salâhiyet vardı. Bu bakımdan fark çok büyüktür.

Bundan başka diğer bir tahdit, olarak teminat kaydını koymuştur. Vatandaşlar arasında, gazete çıkarmak istiyenler arasında bir malî imkân tefrikı yapan bu kayıt hakikten antidemokratik bir veçhe arzediyordu.

Bundan başka bir de tahsil kaydı vardı. Eski Kanunlarda bu kayıt mevcut idi, Basın Birliği Kanunu ile bu perçinlendi, ve bu suretle yüksek tahsil veya lise mezunu olmıyanların gazete çıkarmaları veya gazete neşriyat müdürlüğü yapmaları hakkı tanınmıyordu. Bu saydığım üç esas hiç te küçümsenmiyecek basit kayıtlar değildir. Bunlar mühim prensip değişikliklerini ihtiva eden, esaslı ve doğrudan doğruya Matbuat serbestisini vazeden hükümlerdir. 50 nci madde ile Hükümetin elindeki gazete kapatmak salâhiyeti kalktıktan ve bu salâhiyet mahkemelere verildikten sonra artık matbaut rejimi doğrudan doğruya cezai mesuliyetlere inhisar eden adalet cihazının garantisi altına giren bir müessese halinde tebellür teessüs edecektir.

Cezalar hakkında Adalet Komisonu Sözcüsü arkadaşımız uzun uzadıya izahat vermişlerdir. Cezai hükümleri ben tekrar etmiyeceğim.

Şimdi kanun maddelerinin izahına geçeceğim. Arkadaşlarıma cevap vereceğim. Bazı noktalarında beyanname ile ruhsatname sistemi arasında bir fark görmediler. Ruhsatname meselesinde idarenin elinde bir takdir hakkı vardır. Bu takdir hakkını kullanır; ya izin verir veya vermez. Bunun için de vatandaşın ayrıca bir müracaat hakkı yoktur. Beyanname sistemine gelince, bu tasarının hükümlerinden olan beyanname sistemine gelince gazete derhal intişara başlar. Tıpkı Cemiyetler Kanununa göre partilerin faaliyete geçmesi gibi. Bu kaydın kaldırılması da basit görülmüştü. Fakat hâdiseler gösterdi ki, bu basit değildir. Prensip itibariyle geniş bir serbestiyi ihtiva etmektedir. Beyannamede vâkı olan beyanların hakikate muhalif olup olmadığı veya yanlış gösterildiği takdirde idarenin bu gazeteyi kapatmak salâhiyetinden bahsediliyor. Beyannamede gösterilecek şeyler doğrudan doğruya gazete çıkarmak istiyenin şahsi hüviyetine taallûk eden ve kanunen bulunması, lâzımgelen vasıflara taallûk eden hususlardır. Meselâ Türk olmak, 21 yaşını bitirmiş olmak, ecnebi bir devlet hizmetinde bulunmamak, resmî bir makama karşı ecnebi olduğu iddiasında bulunmaamk. ve saire...

Bunlar anlış verilmesi halinde gayet tabiî olarak kanuni şartlar yerine getirilmemiş demektir. Bu bakımdan da gazetenin çıkması duracaktır. Fakat tatbikatta hiç bir gazetecinin yanlış malûmatla sahip ve neşriyat müdürü göstermekte bir menfaati yoktur. Kanuni şartları haiz olacak adamları bulacaktır. Bu gibi siyasi ve medeni ehliyet, icabettiren vasıfları haiz olmıyan insanlar elinde bir gazetenin çık-

ması elbette ki bir mahzur teşkil eder.

Abdurrahman Münip arkadaşımızın bir tenkidine cevap vereceğim. Diyorlar ki mademki 50 nci maddedeki suçlardan dolayı gazete kapatmak keyfiyeti mahkemelere verilmektedir. Bunda da aynı yola gitmek lâzım değil midir? Buradaki gazete kapatmak ile diğeri arasında mühim hukuki fark vardır. Orada gazetenin intişarından sonra yayımdan doğan suçlara ait hükümler mevcuttur. Bu doğrudan doğruya matbuat suçlarıdır. Bu matbuat suçları gerek muhakeme usulü bakımından, gerek hâkimin takdiri, hukuki deliller arama vesair bakımından ayrı, ayrı esaslara dayanmaktadır. Burada yapılacak tahkikat doğrudan doğruya idaridir. Gazeteyi çıkaranın, müdürünün bu şartları haiz olmadığı görüldüğü takdirde beyannamede hilafı hakikat bir vaziyet mevcut demektir. Yalnız burada komisyonda da konuşuldu, tekrarında ve tavzihinde fayda vardır. Beyannamede bazı ufak zuhuller olabilir. İdare bu vaziyette tashih cihetine gitmelidir.

Diğer kısma, (suişöhret) hakkında mütalâalara geçeceğim. Adalet ve İçişleri Komisyonlarında da bu husus üzerinde münakaşalar olmuştur. Milletvekili Seçim Kanununda bu tâbir kalkmıştır denerek bu kanunda da bu tâbirin kalkması hususunda teklifler yapan arkadaşlar olmuştur. Neticede bu fıkranın kalması ekseriyetle kabul edilmiştir. Ekâlliyetin fikri şudur. Suişöhret tâbiri, vatandaşlar arasında hukuki bakımdan vazıh, sarih bir tefrik yapacak bir tâbir değildir. Bunun bir faydası da yoktur. Komisyonda Hükümetten sorduk. Şimdiye kadar tatbik edilmiş mi? Ve bunun bir faydası var mı? Suişöhret erbabından bulunduğundan dolayı bir kimsenin gazete çıkarmasına mâni olunmuş mudur? O zaman ruhsatname sistemi mevcut olduğu için belki böyle bir suişöhret kaydını ileri sürmeye ihtiyaç yoktu. Şimdi ruhsatname sisteminden beyanname sistemine gidildiğine, mümkündür ki, arkadaşlarımızın izah ettiği gibi, idare âmiri takdir hakkını kullanırken yanlış bir yola gidilir veya beyanname muhteviyatının tahkiki esnasında suişöhret gibi bir tâbirin vatandaşın haysiyetini kırmak gibi neticelere, sonuca varması ihtimali olabilir. Komisyon ekseriyetle, bu tâbirin, eski kanunda mevcut olması hasebiyle bu tasarıda da bırakılmasını kabul etmiştir. Karar yüksek heyetinizindir. Yüksek Heyetiniz bunun kalkmasını arzu ederse İçişleri Komisyonunun bu hususta ısrar edecek değildir. Yalnız Adnan Menderes arkadaşımıza küçük bir cevap vermek isterim.

Kendileri komisyondaki münakaşaları takip ettiler. Bu hususta hiçbir suiniyetim mevcut olmadığını gördüler. Buna rağmen heyeti umumiyede suişöhret ifadesini, böyle bir küçük hukuki terim meselesini büyük bir dâva halinde ve korkutmak ve yıldırmak niyeti şeklinde gösterdiler. Bendeniz bunu doğru bulmuyorum.

Şurasını da ilâve edeyim ki Demokrat Parti nizamnamesinde; partiye kaydolmak için suişöhret eshabından bulunmamak kaydı vardır. Demokrat Parti kendisinde suişöhret sahibi olmamaları kaydını vatandaşlarda ararken, böyle bir vasfa sahip olmalarını arzu ederken, gazete sahiplerinden, umumi neşriyat müdürleri için eski bir tâbirin devim şeklinde ve hiçbir hususi maksat takip etmeden arandığı zaman meseleyi niçin izam ediyorlar? Teklif edilsin. Karar yüksek heyetinizindir.

Diğer bir sual de şu idi:

Takma adla veya remizli imza ile neşredilen yazıların hakikî sahiplerinin sorulması keyfiyeti mülkiye âmiri ve savcıya takma adla veya remizli imza ile çıkan yazıların sahiplerini sormak hakkı verilmiştir. Abdurrahman Münip arkadaşımız bu hükmün eski kanunda olmadığını, yeni tasarı ile konduğunu söylediler. Zühul etmiş olacaklar. Eski kanunun 27 nci maddesinde bu hüküm vardır, biz de aynen muhafaza ettik. Yalnız burada 24 saat işi vardır. Bu ilâve İçişleri Komisyonu tarafından yapılmıştır. Bu da sırf gazetecinin lehine olarak düşünülmüştür. Zira herhangi şekilde bir suale cevap verilmediği takdirde bir gün yahut 10 saat geçmiştir, cevap verilmemiştir diye takibata mâruz kalması ihtimaline karşı konmuştur. Biz bunu gazetelerin lehinde bir hüküm olarak kabul ediyoruz. Eğer arkadaşımız arzu ediyorlarsa teklif ederler, kaldırırız.

Sahip meselesinden bahsettiler. Arkadaşlar, 938 kanununda gazetedeki mesuliyet meselesinde, sahibinin de, neşriyat umum müdüründe mesuliyeti mevcuttu. Mesuliyet meselesinde umumiyetle matbuat rejimlerinde iki sistem vardır. Biri, birbirini takip eden mesuliyet, diğeri de müteselsil mesuliyet sistemidir. Bizim sistemimiz

müteselsil mesuliyet sistemine yaklaşmaktadır. Yani gazetedeki yazıdan dolayı sahip ve umumi neşriyatı idare eden kimse müştereken mesuldürler. Tabiatiyle yazının muharriri varsa muharrir de mesuldür, haber ise muhbir de aynı şekilde mesuldür ve müteselsil mesuliyet sistemi yeni tasarıda ipka edilmiştir. Şimdi yeni kanunda fiilen yazı işlerini idare eden tâbiriyle hakikî mesuliyete gidilmek istenmiştir. Görülmüştür ki, umumi neşriyat müdürü sadece mesuliyeti deruhte eden insandır. Gazetede hakikî bir mesul müdür şeklinde gözükmiyor. Gazeteyi başkası idare ediyor. Fakat umumi neşriyat müdürü kanun nazarında mesuliyete katlanıyor. Bu vaziyet sorumluluk meselesinde hakikî mesuliyet bakımından hâkimi yanıltmaktadır. Ve bazan da cezadan dahi kaçmaktadır. Gazeteyi görmemiştir, okumamıştır amma kanunen mesuldür. Bazan sorumluluk bertaraf edilmiş oluyor. Bazı hallerde hiç gazeteyi idare etmiyen, yazıları hiç görmemiş bile olan mesuliyete düçar oluyor. Ceza görüyor. Bu vaziyet karşısında yazı işlerini fiilen idare eden, tâbiri ile hakikî mesuliyete gidilmiştir.

Arkadaşım Cihad Baban, sahip meselesi üzerinde de durdular. Filhakika sahip meselesi üzerinde İçişleri ve Adalet Komisyonlarında uzun münakaşalar oldu. Bir kısım arkadaşlar dediler ki, dünyanın birçok yerlerinde ayrıca kanunda sahip diye bir müessese mevcut değildir. İster hakikî şahıs olsun, ister tüzel kişi olsun hepsi birdir. Yalnız bunun bütün mesuliyetine sahip başında heran mevcut bir müdürü vardır? Bu müdür yazı işleri müdürü esasen mesul olan bir adamdır. Bir de ayrıca sahip diye, cezai bakımdan, mesul bir müesseseye lüzum yoktur. Birçok kanunlarda da hakikaten meselâ, Fransız kanununda yalnız mesul müdürler vardır. Fakat bizim mevzuatımızda umumi neşriyat müdüründen başka bir de yalnız beyannameyi veren bir insan sıfatiyle sahibe de mesuliyet tevcihine sebep oluyor. Beyannameyi veren bazan gazetenin sahibidir, bazan da hakikî sahipler arka plândadır. Ve kendisi hukukan mesul olan insandır. Bu vaziyet komisyonda müzakere edildiği zaman ekseriyet, sahip müessesesi bu tasarıdan kalktığı takdirde hukukî bakımdan ve Matbuat Kanununun diğer maddeleri üzerinde büyük değişikliğe sebep olacağı düşünülmüştür. Hakikaten eğer sahip müessesesi kalkarsa bu kanunu baştan başa değiştirmek, diğer maddeler üzerinde tadiller yapmak mecburiyeti hâsıl olacaktır. Bunun için sahip müessesesi burada kalmıştır. Gazete sahibinin mesuliyeti vardır ve yazı işleri müdür ile bunda beraberdir.

Arkadaşlar, (Soldan kâfi sesleri).

Arkadaşlar, bir noktayı müsaadenizle arzedeceğim. İçişleri Komisyonunun bazı ceza hükümlerinde biraz fazlalık vardır. Fakat bu artırma Hükümet tasarısına göre daha hafiftir. Daha azdır.

Yani huzurunuzda birtakım maddelerde, cüzi maddelerde üç nevi ceza miktarı çıkacaktır. Hükümet tasarısının, Adalet Komisyonunun ve İçişleri Komisyonunun kabul ettikleri ceza miktarları Adalet Komisyonunun cezaları daha hafiftir. İçişleri Komisyonundaki daha ağırdır. Hükümetinki ise daha fazla ağırdır. Karar doğrudan doğruya Yüksek Heyetinizindir. Hangi ceza miktarlarını tensip buyurursanız kanunun maddeleri ona göre taayyün eder. (Soldan alkışlar) (Soldan kâfi sesleri).

BAŞBAKAN RECEP PEKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım insanlığın en büyük eseri Devlettir. İnsanlar pekçok büyük eserler yapmışlardır ve yapmağa devam etmektedirler. Babil kuleleri, mesahaları akıllara hayret veren köprüler ve göklere yükselen yüz katlı binalar... atelyelerin lâboratuvarların gayet ince, asgarî namütenahisinden âzami namütenahiye kadar çok ince hesapları.. Çok yüksek teknik... ilmî, felsefi en yüksek derecelere çıkan kabiliyetlere rağmen iç Devlet hayatlarını tanzimde kudretsizlik ve ehliyetsizlik... Devlet hayatını düzenlemede, milletin hürriyetini haklarını temine ve Devletin kuvvet ve otoritesine dayanan muvazeneyi kuramıyan bu Devletlerin hangi ilim hangi teknik mertebesinde olursa olsun âkibeti hüsrandır. Evet medenî seviye ne olursa olsun rejimlerinin ve idarelerinin şekilleri kitaplar, nazariyeler yanında hayata mutabakat arzetmezse bu Devletler mutlak yıkılmağa mahkûmdurlar.

Yüksek Teknik bugün âlemşümul mesafeleri istihfaf eden kozmik hayatı âdeta tanımıyan bütün ilim ölçülerini akıllara hayret veren bir mikyasta aşarak ilerlemektedir. Karada sürat 300 kilometreden, havalarda bini aşan bir azamete doğru artmaktadır. İnsan kafasının ve ilim vasıtalarının kaldırdığı sıklet binlerce tona kadar ilerlemektedir. Bütün bu azemetli ilerleyişe rağmen bir millet hattâ fikir hayatında, felsefede, ilmi yükselişte nekadar üstün de-

receye varırsa varsın eğer iç hayatını milletin hür insan haklariyle Devlet kuuvvet ve otoritesi arasında nizamlamanın yolunu bulamamışsa onun için muhakkak düşmek ve mahvolmak mukadderdir. (Soldan bravo, doğru sesleri). Muhterem arkadaşım Adnan Menderes'in nutkunda bizimle hiç bir nispet ve münsebeti olmayn dünya sergerdelerinden bahis vardır. Tek adamın hâkimiyeti sisteminin yer yüzünde vücuda getirdiği büyük fenalıklara ima ediliyor. Beşeri anlayışın alçalmasının bir ifadesi olan diktatörlüklerin yalnız felâket getireceği fikrinde bütün böyle düşünenlerle beraber mi. Fakat bunun karşısında iç hayatında fikir nizamını kuramıyan, fikir hürriyeti yanında Devlet olarak yaşayabilmek için onun kadar kanuni meşru bir Devlet otoritesi lüzumunu anlayamadıkları, kuramadıkları için mahvolmağa mahkûm kalan ve dağılan İmparatorluklar yok mudur? Fransa İmparatorluğu ne olmuştur? Pierre Lazarefiu «Matbuat rezaletleri» diye hepimizce malûm ibret dolu eserini hatırlatırım. Nihayet Fransa hürriyet anlayışını hazır bir elbise gibi başka bir Devletten kopye ederek almış değildir. Hürriyetin beşiği ve insan haklarının vazıı olmak iddiası Fransa'nın hakkıdır ve Fransa hürriyet anlayışına beşiklik eden bir Devlet iken bu ileri anlayışı ile beraber nizamlı Devlet anlayışını telef edemediği için anarşiye düşmüştür.

Bizim yeni Basın tasarısı ile huzurunuza getirdiğimiz eser Türkiye'yi uzak tarihte ve yakın tarihte gördüğümüz hakikatlerin hattâ pek yakın günlerde içinden çıktığımız hâdiselerin önümüze serdiği ibret levhalarını realist bir gözle mü alâa ederek ve Türkiye'nin varlığını teyit ve tesbit edecek şekli vermek gayretinin mahsulüdür. (Bravo sesleri alkışlar).

Sayın Demokrat Partili arkadaşlarımdan, teklif edilen tasarının filân maddesinde altı sene çoktur, filân maddesinde muhabirin bilerek bilmiyerek ve kastı cürmü olarak veya olmıyarak suçlandırılması hakkında tanzim edilen maddenin şikâyetini işitiyoruz bir gazeteyi çıkarabilmek ehliyetine sahip olmak için öteden beri hatta hususi cemiyetlerde, bizim partide ve belkide Demokrat Partinin tüzüğünde mevcut olan bir kılişe hükmünü esaslı bir şeymiş gibi olarak tasarının ana bünyesine ağır ithamlarda bulunuyorlar. Bu küçük fikirleri ana birşey olarak alıp ta bu tasarının yüzünü karalıyacak bir vasıta olarak kullanmakta insaf yoktur. tâbiri bilirsinizi, kilişesi, suişöhret sahibi olmak veya olmamaktır. Bu tâbirin bu kanunun içinde; şu veya bu noktadan, doğru veya yanlış, eğri, yerinde veya yersiz kullanılmış olması bu tasarıyı huzurunuza getirmeğe sevkeden anafikri yıkacak birşey midir? Bu tasarıyı huzurunuza sunarken söylediğimiz gibi Devletin şeref ve itibarı, vatandaşın haysiyeti bilhassa siyasi partilerin az, çok ihtiraslı bir kavgası olan seçim cereyanları esnasında birbirlerini kıracak, yaralıyacak söz, yazı ve âfişlerle tecavüzlere geçmemeleri bu kanunun esasıdır. Cumhuriyet Halk Partisi Grupu şimdi arzettiğim bu esaslar dairesinde tasarının sade prensipini kabul etmiştir. Müeyyidelerin azlığı, çokluğu hükümlerin yerinde olup olmaması bizim parti arkadaşlarımızın da serbest düşünerek burada varacakları netice üzerine Kamutayda bir karara bağlanacaktır. Burada maddelerin değişmesinde Halk Partisinden, Demokrat Partiden ve Bağımsız arkadaşlardan gelecek teklifler aklıselimin doğru olarak bulacağı neticelere varacaktır. Komisyonlarda da böyle serebst çalışmıştır. Hattâ aynı partinin çokluğu olan Adalet ve İçişleri Komisyonları bu teferruatta ihtilâf halindedirler. Katî şekil Kamutayda halledilecektir. Fakat ana bir fikirden asla vazgeçmiyeceğiz. Türkiye'de Hükümet programında da söylediğim gibi herhangi bir suiistimal bilhassa hürriyet gibi ulvi bir mefhumda da olsa bu yüzden bilhassa hür Türkiye hayatını yıkacak anarşik cereyanları önlemek ve bu anarşinin getireceği feci aksülamellerden korunmak için hergün elimizde olan meşru yollardan huzurunuza gelip kanun teklif edeceğiz. Mevcut kanunlarda ağırlık görürsek ovakit de bunu doğru esasa irca etmek için müşterek gayrette hiç kusur etmiyeceğiz.

Tasarının ana hatlarını böylece huzurunuzda belirttikten sonra, bu müşterek çalışmanın bu birden fazla partili Kamutay olarak çalışmanın müstakbel Türkiyenin ilerilemesine yükselmesine hizmet yolunda yanyana yürümenin hepimizce desteklemesini elzem sayıyorum hepimiz birimiz için gayret sarfetmeliyiz. Açılmış olan müzakere tasarının tümünün müzakeresidir. Henüz maddelere geçmedik, aksi fikirdekiler bunların hepsi şimdiki şekli ile kanun olarak kabul olunmuş gibi, matbuat muhitinde açılan muhalefet kampanyasının burada devamı gibi

bir çeşni içinde sözler söylüyorlar. Maddeler üstünde konuşarak ve icabında tefarrüad üzerinde birbirimize katılarak eseri çıkaracağız.

Bir muhalif arkadaşımız burada dediki; antidemokratik olan bu kanunun çıkarılmasında bir şahit olarak kenarda oturarak lâkayt kalamayız. Bunun mânası nedir? Ben bu müphem ve karanlık sözün mânasına nüfus etmek istemiyorum. İdrak sahibi bir Türk vatandaşında bir sözün hâsıl edeceği düşüncenin tesirini düşünerek teessür duymaktayım. (Biz de teessür duyuyoruz sesleri ve alkışlar.) Bu kararla mânalı sözden memlekete zarar gelir kanaatindeyim. Arkadaşlar; biz burada hepimiz arkadaşlar ve kardeşler olarak müşterek yurdun ve onun asil sahibi Türk milletinin her türlü saadete istihkakı olan milletimizin ve müstakbel Türkiye'nin şerefli, itibarlı büyük bir varlık olması için hizmetkârız, hepimiz biri ötekinden şeref bakımından, hak bakımından fazlası eksiği olmıyan arkadaşlar kitlesiyiz. (Soldan bravo sesleri.)

Fikrimizin birbirine uyan taraflarında samimiyetin en yüksek mertebesi ile birbirimizle tartışır fakat ana hedefe beraber gideriz. Uymıyan taraflarda ekseriyete uyarız. Antidemokrat zihniyetten şikâyetle bahsediyorlar. Burada söylenen bu sözün karanlık mânası kadar antidemokratik başka bir fikir kabili tasavvur mudur? (Soldan alkışlar).

Milletçe seçilip buraya gelmiş bir Meclisin kararlarında, dünyaşümul birtek fonksiyonu vardır. Ekseriyetin kararına uymak. Ekseriyetin kararına bir tesir yapmak isteniyorsa bunun yolu da mâkul ve kabili kabul mütalâalar serdedilmesi ve teklifler yapılmasıdır.

Ekalliyette kalmak, ne bir şahıs için ne de bir parti için hiçbir zaman şeref eksikliği değildir. Onun için bunun kelime ve mânası üzerinde fazla durmaktan kaçınmakla beraber bu ıstırap verici şüphe uyandırıcı sözler üzerinde bu kadarcık söz söylemeyi de vazife saydım.

Arkadaşlardan ricayı mahsusum şudur: bir büyük Devlet işini en güç bir devirde üstüne alan bir heyet olarak hep birlikte muvaffakiyete götürmek için yanyana beraberce kalp kalbe çalışmalıyız. Deriliğine duygumuz budur. Kendilerinden istirhamım; birbirimize büyük esaslarda intibak için gayret sarfedelim. Bu umumi ruhun aydınlatıcı ve şifa verici tesiri altında bizim âlemimizin dışında karanlık ruhların yaratılmasına ve beslenmesine imkân verecek ifadelere son verelim. Bu yol üstünde, büyük ve çok faydalı işler başarabiliriz. (Soldan bravo sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Daha 18 arkadaş söz almıştır. (Müzakere kâfi sesleri).

Fakat bağımsız milletvekillerinden Reşad Aydınlı'nın bir önergesi vardır, müzakere kâfi görülerek Komisyona havalesi teklif edilmektedir. (Soldan, ne demek Komisyona sesleri).

Müsaade buyurun. Tasarı iki teklifi ihtiva etmektedir.

Evvelâ görüşmenin yeterliği. Bunu oyunuza sunduktan sonra, yeterlik kâfi görülmezse müzakereye devam edeceğiz. Kâfi görülürse diğer önergeler vardır. Onları da ihtiva ettiği esaslara göre ayrı ayrı yüksek takdirinize sunacağız.

Yüksek Başkanlığa

Büyük Kamutayın, demokratik nizamın en iyi şekilde tanzim ve tesisini candan arzuladığını memnunlukla müşahede ediyoruz.

Mevcut tadil tasarısının cezalandırmak istediği memnu fiiller üzerinde de az, çok mutabakat vardır.

Fakat, suç unsurları muayyen olmadığından, seyyaliyeti hasebiyle uzun tartışmalara yol açmıştır.

Binaberin, kifayeti müzakere ile bu tasarının karma bir komisyona havale buyurulmasını saygiyle teklif ederim.

Denizli Milletvekili
Reşad Aydınlı

BAŞKAN — Bu önergede iki teklif vardır. Birisi görüşmenin yeterliğidir. Bu esas kabul edilmedikçe diğerine geçemeyiz.

Onun için görüşmenin yeterliğini oya sunacağım. Kâfi görenler el kaldırsınlar...

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Yeterliğin aleyhinde söyliyeceğim. (Soldan, yeterlik oya kondu sesleri).

BAŞKAN — Zarar yok, buyurun.

AHMET TAHTAKLIÇ (Kütahya) — Arkadaşlar, görüştüğümüz mevzu Matbuat Kanunu hakkında bazı tadil tekliferini kanunlaştırmaktır. Hakikaten şimdiye kadar karşılıklı fikirlerin ortaya konmasından anladık ki, bir matbuat rejimi vücude getirmek Devlet makanizmasının en ehemmiyetli işidir. Bu bakımdan Matbuat Kanununun tadiliyle beraber Ceza Kanununda da

bazı maddelerin tadilini teklif eden Hükümet fert haysiyetini koruyacak teklifi beraber getirmesi lâzımdır. Demin Adalet Komisyonu Sözcüsünün izahatından anladık ki, İngiltere'de fert haysiyetine vâkı tecavüzün âmme müessesesine vâkı tecavüzden daha büyük bir hassasiyetle telâkki edilmektedir. Şu halde niçin Ceza Kanununda böyle bir tadil teklifi ortaya konmamıştır. Fertlerin hürriyeti haysiyeti söylenmeden müesseselerin haysiyetinden bahsedilmez. (Soldan gelecek sesleri, kifayeti müzakere hakkında söyle sesleri; gürültüler).

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyiniz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Şimdi Sayın Başbakanın söylediği gibi, hakikaten Devlet kurma ve yürütme işi çok mühim bir iştir. Bunu bütün kalbimizle kabul ediyoruz. Fakat Matbuat rejim kurmakta o kadar mühimdir. Bunu biz bütün varlığımızla idrak ediyoruz, bu matbuat rejimi üzerinde herhangi yeni bir zihniyet, ceza hükmü getirmek kolay değildir. Meselâ imzasız...

NAZIM POROY (Tokad) — Kifayeti müzakere hakkında söyliyecektiniz, sadede geliniz.

AHMET TAHTAKILIK (Devamla) — Kifayeti müzakere aleyhinde söz söylemek demek alelıtlak kifayete ait olsaydı reyimizi izhar ederdik.

BAŞKAN — Esbabı mucibesini söylersiniz.

AHMET TAHTAKILIK (Devamla) — Onu izah edeceğim, meselâ imzasız yazı yazmak işinin yalnız bir tarafı konuşulmuştur. (Maddede söylersiniz sözleri, sol taraftan gürültüler). O halde hiç bir zaman fikir tartışması yapmağa imkân kalmıyacaktır.

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR (Erzincan) — Yalnız isnadatta bulunursunuz.

AHMET TAHTAKILIK (Devamla) — Ben fikirden bahsediyorum, azizim sen kelime isnadı yapıyorsun, fikrin varsa gel söyle tartışalım.

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR (Erzincan) — İstediğin kadar.

AHMET TAHTAKILIK (Devamla) — Niçin müzakere kâfi değildir anlatayım. Çünkü imzasız yazı yazmak işinin yalnız bir tarafına temas edilmiştir. (Maddede sesleri).

BAŞKAN — Müsaade buyurun esbabı mucibesini arzetsinler.

AHMET TAHTAKILIK (Devamla) — Diğer taraftan imzasız yazı yazmak işi bir madde meselesi değildir. Bir Cemiyetin fikriyatına taallûk eden bir meseledir. Onun için tasarının heyeti umumiyesi konuşulurken bunların tebarüz etmesi lâzımdır. Rica ederim kifayeti müzakere gibi bir yola sapılarak herşeyi ortaya koymadan, fikirleri açığa vurmadan, Matbuat Kanunu gibi çok mühim bir kanunda bir noktanın bile karanlıkta kalmasına meydan vermiyelim. Nitekim iki komisyon sözcüleri ceza hükümlerinde ruculda bulundular ve kendi fikirlerinde ısrar etmiyeceklerini ileri sürdüler. Binaenaleyh, bu kifayeti müzakere ile, bu hava içinde kanun aceleye kurban olacaktır. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar).

MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Söz istiyorum.

(Müzakere kâfi sesleri, gürültüler).

BAŞKAN — Müsaade buyurun, bu arkadaş kifayeti müzakere lehinde söyliyecektir. Söz veriyorum.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Arkadaşlar, muhalif parti Milltvekilleri kifayeti müzakere aleyhinde bulunuyorlar. Yani işi konuşalım, müzakere edelim diyorlar. Bu işin müzakere edilmesinden biz niçin çekinelim? Onlar bu külfete katlanmaktadır, biz bu külfete tahammül etmekten âcizmiyiz, burada bir iki saat kalmakta âcizmiyiz? Bu isnat efkârı umumiyede bizim aleyhimize kullanılacak bir şeydir. (Gürültüler, söylentiler). Buna meydan vermemek için makamı riyaset ara tatili versin oturalım iki saat konuşalım. Niçin burada bulunuyoruz?

ADALET BAKANI MÜMTAZ ÖKMEN (Ankara) — Arkadaşlar, bir noktanın tavzihi mecburiyeti hâsıl oldu. Meclisin sıkı bir yaz mesaisi geçirmsine rağmen dikkat buyurursanız Cumhuriyet Halk Partisi Parlâmento grupu Matbuat Kanunu ve Ceza Kanununun tadillerinde en geniş bir şekilde müzakereyi temin için ivedilik teklifini dahi asla kabul etmemiştir.

Tasarının en geniş şekilde müzakeresini temin için, bir çok defalar yapıldığı halde, bu tasarıda ivedilik teklifini asla yapmamağı karar altına aldı. Bununla demek istiyorum ki, ne Hükümetin, ne de C. H. P. grupunun, kanunun ihtiyaç his edildiği kadar müzakeresine ve Meclis huzurunda, millet huzurunda bütün hakikatlerin açıklanmasına engel olmak niyeti yoktur.

Bilâkis bunda fayda görmektedir ve bu hususta hiçbir endişesi de yoktur. Amma bunun yanında bağımsız bir Milletvekili müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir vermiştir. Bu, tabiatiyle onun hakkıdır. Bunun kabulü veya ademi kabulü temamiyle Büyük Meclisin bileceği bir iştir. Bunda C. H. P. sinin veya onun Hükümetinin müzakereyi önlemeğe mâtuf bir hareketi kokosunu hissetmek veya bunu efkârı umumiyeye hissettirmek insaflı bir hreket olmaz. Bunu tebarüz ettirmeği bir vazife bildim.

REŞAD AYDIN (Denizli) — Müsaade ederseniz maksadımı izah edeyim. Bu kürsüde, hürriyet nedir, demokrasi nedir, Türkiye'de var mı, yok mu; bütün herşey konuşuldu. Ben buna kaniim. Fakat bizim konumuz nedir? Elimize, önümüze Hükümet bir kanun tasarısı getirdi, tadil tasarısı getirdi. Maksat, bu fikir etrafında toplanmak onun analize edilecek tarafları, fena tarafları iyi tarafları, vicdanımızın sesine uygun gelen tarafları olup olmadığını tebarüz ettirmektir. Şimdi esas konu nedir? Bir defa Fransa'da basın rezaletleri kitabını okuduktan sonra ve basının yıkıcı, kemirici tesirini gördükten sonra basın hürriyetini Mirabo gibi tarif etmeğe imkân mutasavver değildir. Çünkü her kalem namuslu değildir. Binaenaleyh cemiyetin bu teknik vasıta ile demoralize edilmesine biz asla müsaade edemeyiz. (Soldan bravo sesleri). Kanaatımca matbuat hürriyeti hiçbir zaman matbuatın mesuliyet ve cezadan masuniyeti mânasını da ifade etmez. Haddi zatında bütün hürriyetler dahi bazı tahdidatı tazammun eder.

Af buyurun, bütün bunlar konuşuldu. Tekrar etmeğe lüzum görmiyecektim.

Binaenaleyh, matbuat hürriyetinin de bu kabil tahdidattan vareste bulunması elbette mümkün ve mutasavver değildir. Fakat şurasını da kabul ediyorum ki, sosyal hayatın aktif akışı içerisinde memleketin demokratik gelişmesi üzerinde sonra hassatan matbuat ve rakip siyasi fikirler müvacehesinde çok mühim rolu olan matbuat vazifesi esaslı kavramalarla tâyin ve tesbit edilir.

Ayrıca matbuat hürriyetinin suiistimalini tertip ve tanzim etmek çok müşküldür. Diğer taraftan matbuatın, gazetenin yapıcı yaratıcı rollerini düşünecek olursak demokrasinin, millî hükümranlığın kollarından matbuat hürriyeti de diyebiliriz. Bunlardan çıkan netice nedir. Demin Yüksek Meclise arzettiğim gibi matbuat hürriyetini tahdit etmek hususunda ittifak var demokrasinin gelişmesine girme denecek olan bu kanunu en iyi şekilde çıkarılması arzu edilmektedir. Fakat ihtilâfımız var. Arkadaşlar çıktılar konuştular, bu kanunun hükümlerinde seyyaliyet vardır. Keyfiliğe kaçacaktır dediler, kaçacak mı kaçmıyacak mı? karma bir komisyon teşkil edilir komisyonda incelenir bir defa daha etüd edilir Yüksek Meclis huzuruna bir defa daha gelir. Ben bunda fayda görüyorum, mazarrat görmüyorum ve takririmde israr ediyorum.

BAŞKAN — Görüşmenin yeterliğinin kâfi görülüp görülmemesini oyunuza sunacağım. Görüşmenin yeterliğini kâfi görenler el kaldırsınlar... Görmiyenler... Yeterliği kâfi görülmüştür.

Şimdi önergeler vardır. Onları birer birer okutacağım.

Sayın Başkanlığa

1881 numaralı Matbuat Kanunu ve son talil tasarısı maddi ve manevi bakımdan memleket ihtiyaçlarına tekabül etmemektedir. Tasarının reddini ve yeni bir kanun hazırlanmasını teklif ediyorum.

İstanbul Milletvekili
Cihad Baban

Yüksek Başkanlığa

Sözle arzettiğimiz sebeplerle tasarının kabul edilmemesini teklif ve rica ederiz.

İstanbul	Kütahya
Münip Berkan	Adnan Menderes

BAŞKAN — Şimdi bunları oyunuza sunacağım.

Tasarının reddi hakkındaki önergeyi okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Cihad Baban'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Bu önergeyi nazarı itibara alanlar... Almayanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

(İstanbul Milletvekili Münip Berkan ve Kütahya Milletvekili Adnan Menderes'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Bu da aynı mahiyettedir.

HASAN FEHMİ ATAÇ (Gümüşane) — Efendim usul hakkında birşey arzedeceğim. Mazbatası tasdik edilmiyen bir arkadaş ne teklif yapabilir ne de oya iştirak edebilir. Nizamname sarihtir, ancak fikirlerini söyler.

BAŞKAN — Esasen bu önergeyi yüksek oyunuza sunmıyacağım, malûmat olarak arzettim. Çünkü ret teklifi esasen kabul edilmemiştir.

(Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın önergesi tekrar okundu).

İÇİŞLERİ Ko. SÖZCÜSÜ HASAN ŞÜKRÜ ADAL (Bolu) Bu nokta hakkında Komisyon namına cevap vereceğim. (Reye reye sesleri).

BAŞKAN — Efendim, önergeyi yüksek takdirinize sunuyorum. Nazrı itibara alanlar... Almıyanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

O halde maddelere geçilmesini yüksek oyunuza sunuyorm... Kabul edenler... Etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Açık oy sonuçlarını sunuyorum.

1946 yılı Bütçe Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısına (338) Milletvekili oy vermiştir. Yeter sayı vardır, (28) ret ve (2) çekinsere karşı tasarı (308) oyla kabul edilmiştir.

Pazartesi günü tasarının görüşülmesine devam edilmek üzere bugünkü Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 20,17

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanuna verilen oyların sonucu

[Kanun kabul edilmiştir]

Üye sayısı	:	465
Oy verenler	:	338
Kabul edenler	:	308
Oya katılmıyanlar	:	122
Reddedenler	:	28
Çekinserler	:	2
Açık Milletvekillikleri	:	5

[Kabul edenler]

AĞRI
Müştak Aktan
Ahmet Alpaslan
Halid Bayrak

AMASYA
Ahmet Eymir
Zeki Tarhan
Esad Uras
Ali Kemal Yiğitoğlu

ANKARA
Naki Cevat Akkerman
Mebrure Aksoley
Falih Rıfkı Atay
Hilmi Atlıoğlu
İbrahim Rauf Ayaşlı
Hıfzı Oğuz Bekata
Avni Refik Bekman
Raşit Börekçi
Arif Çubukçu
Emin Halim Ergun
İhsan Ezgü
Cevdet Gölet
Fakihe Öymen
Gl. Naci Tınaz

ANTALYA
Niyazi Aksu
Numan Aksoy
Nurullah Esat Sumer

AYDIN
Neşet Akkor
Gl. Refet Alpman
Emin Arkayın
Mitat Aydın
Emin Bilgen
Nuri Göktepe

BALIKESİR
Abdi Ağabeyoğlu
Muzaffer Akpınar
Esat Altan
Fuat Bilâl
Osman Niyazi Burcu
Hacim Çarıklı
Eminittin Çeliköz
Süreyya Örgeevren
Gl. Kâzım Özalp
Fahrettin Tiritoğlu
İsmail Hakkı Uzunçarşılı

BİLECİK
Reşit Bozüyük
Dr. Muhlis Suner

BİNGÖL
Tahsin Banguoğlu

BİTLİS
Muhtar Ertan
Arif Özdemir

BOLU
Hasan Şükrü Adal
Lûtfi Gören
Cemil Özçağlar
Celâl Sait Siren
Dr. Zihni Ülgen
İhsan Yalçın

BURDUR
Orgl. Fahrettin Altay
Dr. M. Şerif Korkut

BURSA
Sadık Tahsin Arsal
Zehra Budunç
Fahri Bük
Aziz Duru
Ahmed Münir Erhan
Mustafa Fehmi Gerçeker
Abdurrahman Konuk
Cemil Öz
Faik Yılmazipek

ÇANAKKALE
Nurettin Ünen

ÇANKIRI
Dr. Akif Arkan
Rifat Dolunay

M. Abdülhalik Renda
Gl. Zeki Soydemir
Ahmet İhsan Zeyneloğlu

ÇORUH

Ali Rıza Erem
Dr. Cemal Kazancıoğlu
Atıf Tüzün
Asım Us

ÇORUM

Edip Alpsar
Naim Atalay
Münir Çağıl
İsmet Eker
Hasene Ilgaz
Suheyp Karafakıoğlu
Necdet Yücer

DENİZLİ

Cemil Çalgüner
Abidin Ege
Naili Küçüka
Hulûsi Oral
Kemal Cemal Öncel

DİYARBAKIR

Fazıl Ahmed Aykaç
Vedat Dicleli
Feyzi Kalfagil
Osman Ocak
Şeref Uluğ
İhsan Hamit Tigrel

EDİRNE

Mehmet E. Ağaoğulları
Mahmut N. Gündüzalp
Mehmet Öktem

ELÂZIĞ

Mustafa Arpacı
Hasan Kişioğlu
Dr. İbrahim T. Öngören

ERZİNCAN

Ziya Ağca
Saffet Arıkan
Behçet Kemal Çağlar
Abdülhak Fırat

ERZURUM

Eyüp Sabri Akgöl
Salim Altuğ
Raif Dinç
Nafiz Dumlu
Cevat Dursunoğlu
Münir Hüsrev Göle
Kemalettin Kamu

Gl. Vehbi Kocagüney
Şükrü Koçak

GAZİANTEB

Ömer Asım Aksoy
Cemil Alevli
Gl. Aşir Atlı
Cemil Said Barlas
Dr. Muzaffer Canbolat
Dr. Abdurrahman Melek

GİRESUN

Münir Akkaya
Celâl Esad Arseven
Eşref Dizdar
İsmail Sabuncu
Ahmed Ulus
Fikret Yüzatlı

GÜMÜŞANE

Hasan Fehmi Ataç
Şevket Erdoğan
Şükrü Sökmensüer
Edip Tör
Tahsin Tüzün

HAKKARİ

Selim Seven

HATAY

Abdullah Çilli
Gl. Eyup Durukan
Suphi Bedir Uluç
Rasim Yurdman

İSPARTA

Kâzım Aydar
Rifat Güllü
Sait Köksal
Şevki Yalvaç

İSTANBUL

Gl. Kâzım Karabekir
Recep Peker
H. Suphi Tanrıöver
Orgl. C. Cahit Toydemir

İZMİR

Şevket Adalan
Benal Nevzat Arıman
Münir Birsel
Dr. Hüseyin Hulki Cura
Lâtife Bekir Çeyrekbaşı
Atıf İnan
Rahmi Köken
Sait Odyok
Ekrem Oran
Dr. Kâmran Örs
Hasan Âli Yücel

KARS

Aziz Samih İlter
Akif İyidoğan
Şerafettin Karacan
Dr. Esad Oktay
Zihni Orhon
Hüsamettin Tugaç

KASTAMONU

Muzeffer Akalın
Gl. Abdullah Alptoğan
Tahsin Coşkan
Hamdi Çelen
Dr. Fahri Ecevit

KAYSERİ

Gl. Salih Avgın
Sait Azmi Feyzioğlu
Reşid Özsoy
Faik Seler
Hayrullah Ürkün

KIRKLARELİ

Zühtü Akın
Korgl. Kemal Doğan
Nafi Atuf Kansu
Şevket Ödül

KIRŞEHİR

İsmail Hakkı Baltacıoğlu
Nihat Erdem
Sahir Kurutluoğlu

KOCAELİ

Ahmet Faik Abasıyanık
İsmail Rüştü Aksal
Cenap Aksu
Fuad Balkan
Dr. F. Şerefettin Bürge
Ali Dikmen
Nihat Erim
Amiral Şükür Okan
Sedad Pek
İbrahim Süreyya Yiğit

KONYA

Dr. Hulûsi Alataş
Mitat Şakir Altan
Muhsin Adil Binal
Gl. Ali Fuad Cebesoy
Sedad Çumralı
Dr. Muhsin Faik Dündar
Şevki Ergun
Rasim Erel
Fatin Gökmen
Dr. Sadi Irmak
Dr. Aziz Perkün
Tevfik Fikret Sılay
Ali Rıza Türel
Halis Ulusan

KÜTAHYA

Halil Benli
Ahmet Bozbay
Orgl. Asım Gündüz

MALATYA

A. Ulvi Beydağı
Atıf Esenbel
Memet Sadık Eti
Dr. Hikmet Fırat
Mustafa Naim Karaköylü
Dr. Cafer Özelçi
Osman Taner
Şefik Tugay
Mahmud Nedim Zabcı

MANİSA

Y. Muammer Alakant
Korgl. Ali Rıza Artunkal
Kâmil Coşkunoğlu
İsmail Ertem
Şevket Raşit Hatipoğlu
Faik Kurdoğlu
Yaşar Özey
Hilmi Öztarhan

MARAŞ

Dr. Kâmil İdil
Hasan Reşid Tankut

MARDİN

Gl. Seyfi Düzgören
Rıza Erten
Abdülkadir Kalav
Gl. Kiazım Sevüktekin
Abdürrezak Şatana

MUŞ

Bâri Dedeoğlu
Halid Onaran

NİĞDE

Ferit Ecer
Rifat Gürsoy
Vehbi Sarıdal
İbrahim Refik Soyer
Şükrü Süer
Hüseyin Ulusoy.

ORDU
Şevket Akyazı
Dr. Vehbi Demir
Mehmet Furtun
Amiral H. Gökdalay
Yusuf Ziya Ortaç
Dr. Zeki Mesut Sezer
Hamdi Şarlan

RİZE
Dr. Saim Ali Dilemre
Dr. Fahri Kurtuluş
Fuad Sirmen
Ali Zırh

SAMSUN
Hüseyin Berk
Cemil Bilsel
Hüsnü Çakır
Naşit Fırat
Rıza Işıtan
Yakup Kalgay
Ömer Karataş
Dr. Sadi Konuk
Muin Köprülü

SEYHAN
Kemal Çelik
Dr. Makbule Dıblan
Kasım Gülek
Cavid Oral
Sinan Tekelioğlu
Ahmet Remzi Yüreğir

SİİRD
Sabri Çeliktuğ
Ali Rıza Esen
Lütfi Yavuz

SİNOB
Cevdet Kerim İncedayı

SİVAS
Nafiz Ergin
Şemsettin Günaltay
Kâmil Kitapçı
Muttalip Öker
İsmail Memet Uğur
Şakir Uma
Abidin Yurdakul

TEKİRDAĞ
Ziya Ersin Cezaroğlu
Fayık Öztrak
Cemil Uybadın

TOKAD
Feyzi Eken
Recai Güreli
Cemal Kovalı
Galip Pekel
Nazım Poroy

TRABZON
Faik Ahmed Barutçu
Sırrı Day
Temel Göksel
Ali Rıza Işıl
Raif Karadeniz
Zekiye Molaoğlu
Hamdi Orhon
Ali Sarıalioğlu
Mustafa R. Tarakçıoğlu
Muammer Yarımbıyık

TUNCELİ
Mahmut Tan

URFA
Atalay Akan
Razi Soyer
Suut Kemal Yetkin

VAN
İbrahim Arvas
Rüştü Oktar

YOZGAD
Celâl Arat
Ziya Arkant
Dr. K. Cenap Berksoy
Kâmil Erbek
Sırrı İçöz
İhsan Olgun
Ahmet Sungur

ZONGULDAK
Şinasi Devrin
İsmail Ergener
Ahmet Gürel
Sabri Koçer
Naim Kromer
Orhan Seyfi Orhon
Nuri Tarhan

[Reddedenler]

AFYON KARAHİSAR
Gl. Sadık Aldoğan
Mehmet Aşkar
Hasan Dinçer
Kemal Özçoban
Dr. Cemal Tunca
Ahmet Veziroğlu

ÇANAKKALE
Hüseyin Bingül
Niyazi Çıtakoğlu
Ali Rıza Kırsever

EDİRNE
Fethi Erimçağ

ESKİŞEHİR
Ahmet Oğuz
Abidin Potuoğlu

İÇEL
Halil Atalay
Salih İnankur
Dr. Aziz Köksal

İSTANBUL
Salamon Adato
Enis Akaygen
Abdurrahman M. Berkan
Fuad Köprülü
Ahmet Kemal Silivrili

KAYSERİ
Reşit Turgut

KÜTAHYA
Dr. Ahmet Gürsoy
Ömer Özdek

MUĞLA
Necati Erdem
Nuri Özsan
Dr. Mitat Sakaroğlu

SİNOB
Suphi Batur
Yusuf Kemal Tengirşenk

[Çekinserler]

ÇANAKKALE
Behçet Gökçen

İÇEL
Haydar Aslan

[Oya katılmıyanlar]

AFYON KARAHİSAR
Hazim Bozca
Şahin Lâçin

ANKARA
Muammer Eriş
İsmet İnönü (Cumhurbaşkanı)
Mümtaz Ökmen (Bakan)

ANTALYA
Dr. Galip Kahraman
Rasih Kaplan
Mustafa Korkut (Hasta)
Tayfur Sökmen (İ.)

AYDIN
Dr. Mazhar Germen

BALIKESİR
Pertev Etçioğlu
Hilmi Şeremetli (İ.)

BİLECİK
Memduh Şevket Esendal

BİNGÖL
Feridun Fikri Düşünsel (Başkanvekili)
BOLU
Hasan Cemil Çambel (İ.)
BURDUR
Ahmed Ali Çmar (İ.)
BURSA
Atıf Akgüç
Muhittin Baha Pars
Dr. M. Talât Simer
ÇANAKKALE
İhsan Karasioğlu
ÇORUH
Ali Çoruh
ÇORUM
Dr. Mustafa Cantekin (Hasta)
DENİZLİ
Reşad Aydınlı
Dr. Hamdi Berkman
Dr. Behçet Uz (Bakan)
DİYARBAKIR
Cavit Ekin (İ)
EDİRNE
Dr. Bahattin Öğütmen
ELÂZIĞ
Fuad Ağralı (İ.)
Fahri Karakaya
ERZİNCAN
Sabit Sağıroğlu (İ.)
ERZURUM
Mesut Çankaya
ESKİŞEHİR
Yavuz Abadan
İsmail Hakkı Çevik
Hasan Polatkan
Emin Sazak
GAZİANTEB
Bekir Kaleli
GİRESUN
Kâzım Okay
Dr. Galip K. Zaimoğlu
GÜMÜŞANE
Ahmet Kemal Varınca
HATAY
Hasan Mursaloğlu (İ.)
Abdülgani Türkmen (İ.)
İÇEL
Saim Ergenekon
Refik Koraltan
Dr. Celâl Ramazanoğlu
İSPARTA
Kemal Turan
İSTANBUL
Dr. Adnan Adıvar
Cihad Baban
Celâl Bayar
Mareşal Fevzi Çakmak
Faruk Nafiz Çamlıbel
Fuad Hulûsi Demirelli
Osman Nuri Köni
Burhan Cahit Morkaya
Zeki Rıza Sporel
Hüseyin Cahit Yalçın
Senihi Yürüten
İZMİR
Esat Çınar
Sedat Dikmen
Sami Gülcüoğlu
Haydar Rüştü Öktem
Şükrü Saracoğlu
KARS
Mehmet Bahadır (İ.)
Abdurrahman Sürmen
Tezer Taşkıran (İ.)
KASTAMONU
Hilmi Çoruk (İ.)
Fethi Mağara (İ.)
Ziya Orbay (İ.)
KAYSERİ
Fikri Apaydın
Kâmil Gündeş
Ömer Taşçıoğlu
KIRKLARELİ
Dr. Fuad Umay
KIRŞEHİR
Şevket Torgut
KONYA
Hulki Karagülle
Naim Hazim Onat (Hasta)
KÜTAHYA
Hakkı Gedik
Memduh İspartalıgil
Adnan Menderes
İhsan Şerif Özgen (İ.)
Ahmet Tahtakılıç
MALATYA
Abdülkadir Taşangil
Tevfik Temelli
MANİSA
Rıdvan Nafiz Edgüer (İ.)
Dr. M. Necdet Otaman
Feyzullah Uslu (İ.)
MARAŞ
Dr. Kemali Bayizit (İ.)
Rıza Çuhadar
Emin Soysal
Abdullah Yavcıoğlu
MARDİN
İrfan Ferid Alpaya
Dr. Aziz Uras
MUĞLA
Abidin Çakır (İ.)
Asım Gürsu (Hasta)
NİĞDE
Halid Mengi
ORDU
Hamdi Yalman
RİZE
Tahsin Bekir Balta (Bakan)
Hasan Cavid Belûl
SAMSUN
Mehmed Ali Yörüker (İ.)
SEYHAN
Kasım Ener
Dr. Kemal Satır (İ.)
Hulûsi Uran (İ.)
Ali Münif Yegena
SİİRD
Etem İzzet Benice
SİNOB
Lûtfi Aksoy
Enver Kök
SİVAS
Mitat Şükrü Bleda
Gl. Fikri Erbuğ
Hikmet Işık
Necmettin Sadak
Reşat Şemsettin Sirer (Bakan)
TEKİRDAĞ
Emin Ataç (Hasta)
TOKAD
Halid Nazmi Keşmir (Bakan)
Mustafa Lâtifoğlu (İ.)
Refik Ahmet Sevengil
TRABZON
Daniş Eyiboğlu
Hasan Saka (Bakan)
TUNCELİ
Necmeddin Sahir Sılan
URFA
Osman Ağan
Vasfi Gerger
Esat Tekeli
VAN
Muzaffer Koçak
ZONGULDAK
Emin Erişirgil
Ali Rıza İncealemdaroğlu (İ.)

[Açık milletvekillikleri]

İstanbul	3
Kastamonu	1
Tekirdağ	1
	5

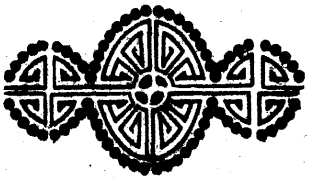

T. B. M. M. Basımevi

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/11)

BAŞBAKANLIK
Muamelât Umum Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71 -621 6 - 2098 *26 . VIII . 1946*

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 23 . VIII . 1946 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişikleriyle birlikte sunulmuş olduğunu arzederim.

Başbakan
R. Peker

Bayındırlık Bakanlığı

B.	M.	Düşülen	Eklenen	İzahat
430	7		250 000	Bayındırlık Bakanlığı ihtiyacını karşılamak üzere 1946 yılı bütçesine bağlı (D) cetvelinde yeniden satın almacağı gösterilen kamyon ve kamyonetler için Maliye Bakanlığı bütçesinin 430 ncu bölümünün 7 nci maddesine konmuş olan 150 000 lira ödenek sarfedilmiş ve görülen lüzum üzerine 4900 sayılı kanunla da ayrıca 170 000 lira ödenek ilâve edilmişti. Bu defa bu para da bitmek üzere olup yıl sonuna kadar Ticaret Bakanlığınca Bayındırlık Bakanlığına tahsis edilmesi derpiş edilen fazla miktarda kamyon ve kamyonetlerin satın alınması mümkün olacağı anlaşılmış ve Bayındırlık işlerinin de hızla ve program veçhile yürütülmesi için bunların behemehal alınmasının katî lüzum ve zaruret hâsıl olmuştur.
589	1		200 000	Zelzele bölgelerinde yaptırılacak işler ve yardımlar karşılığı olarak
605	2	200 000		Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin 589 ncu bölümünün 1 nci resmî binalar yapma ve her türlü giderleri maddesine konulan ve Kızılay Genel Merkezine devredilen 2 000 000 lira ödenekten sağlanmak suretiyle Emlâk Bank Yapı Limited Şirketi tarafından inşaama devam edilmekte bulunan Seyhan Adalet binasının yapımı için bu bölümden ayrılan ödenek kâfi gelmediğinden, bu işin ikmali maksadıyla 605 nci bölümün 2 nci Adalet Bakanlığı maddesinden 200 000 liranın indirilerek 589 ncu bölümün 1 nci maddesine aktarılması muvafık görülmüştür.
607	8	250 000		Şamram Kanalı yapı ve onarma giderleriyle Van hududu dâhilinde bulunan bataklık ve suların ıslâhı giderlerine karşılık olmak üzere konulan 300 000 lira adı geçen işlerin etüdü yapılarak eksiltmeye çıkarıldığı halde talip zuhur etmemiş ve inşaat mevsiminin de geçmesi yüzünden önümüzdeki inşaat mevsimine bırakılmış olduğundan emanet suretiyle yaptırılacak tamir ve temdit işleri karşılığı hariç tutulmak suretiyle bu maddeden 250 000 liranın harcanamıyacağı anlaşılmıştır.

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/11
Karar No. 3

5 . IX . 1946

Yüksek Başkanlığa

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 26.VIII. 1946 tarihli ve 6/2098 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Komisyonumuza havale buyurulmakla Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

1946 yılı sonuna kadar ithal edilecek kamyonlardan Bayındırlık Bakanlığı ihtiyaçları için tahsisi mümkün görülenleri satın alabilmek gayesiyle 250 000 liralık ve zelzeleden zarar gören ve hâlen yaptırılmakta olan Seyhan Adalet binası inşaatının ikmali için de 200 000 liralık bir ödenek verilmesi ve bunların bu yıl sarfına imkân görülmeyen diğer iki tertipten aktarma suretiyle temini maksadiyle hazırlanmış olan tasarı, Komisyonumuzda yapılan incelemelerden sonra mucip sebepleri yerinde görülerek ayniyle kabul edilmiştir.

Komisyonumuzda görüşülmesi yapılarak Yüksek Kamutaya arzedilen ve Başbakanlığın 19 . VIII . 1946 tarihli ve 6/2039 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulmuş bulunan Bakanlıklar kuruluşu hakkındaki kanun tasarısiyle yeniden ihdas edilen Devlet Bakanlıkları için tasarı ile teklif edilen ve Bütçeye mütaallik bulunan hükümlerin o tasarıdan çıkarılarak bu aktarma tasarısiyle birleştirilmesi Komisyonumuzca uygun görülmüş ve esası kabul olunan tasarıda bütçeye ait olup, uygun görülen hükümlerle ödenek ve kadro cetvelleri de ilâve edilmek suretiyle tasarı yeniden tanzim edilmiştir.

Kamutayın onayına arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Edirne	Urfa	İzmir
M. N. Gündüzalp	*E. Tekeli*	*M. Birsel*
Kâtip		
Ankara	Ankara	Aydın
F. Öymen	*C. Gölet*	*Gl. R. Alpman*
Balıkesir	Elâziğ	Eskişehir
E. Altan	*F. Karakaya*	*Y. Abadan*
Giresun	İstanbul	İzmir
M. Akkaya	*O. N. Köni*	*S. Dikmen*
Kastamonu	Kırkeşir	Mardin
M. Akalın	*Ş. Torgut*	*R. Erten*
Samsun	Tokad	Yozgad
M. A. Yörüker	*R. A. Sevengil*	*S. İçöz*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin, ilişik cetvelde yazılı bölümleri arasında (450 000) liralık aktarma yapılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

Başbakan *R. Peker*	Adliye Bakanı *M. Ökmen*
Millî Savunma Bakanı *C. Toydemir*	İçişleri Bakanı *Ş. Sökmensüer*
Dışişleri Bakanı *Hasan Saka*	Maliye Bakanı *H. N. Keşmir*
Millî Eğitim Bakanı *Reşat Ş. Sirer*	Bayındırlık Bakanı *C. K. İncedayı*
Ekonomi Bakanı *T. B. Balta*	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı *Dr. B. Uz*
Gümrük ve Tekel Bakanı *T. Çoşkan*	Tarım Bakanı *F. Kurdoğlu*
Ulaştırma Bakanı *Ş. Koçak*	Ticaret Bakanı *A. İnan*

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve (D) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin, ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı bölümleri arasında (450 000) liralık aktarma yapılmıştır.

MADDE 2. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin ilişik (2) sayılı cetvelde yazılı bölümlerine (15 600) lira ek ödenek verilmiştir.

MADDE 3. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde yeniden açılan ilişik (3) sayılı cetvelde yazlı bölümlere (11 000) lira olağanüstü ödenek konulmuştur.

MADDE 4. — 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (D) işaretli cetvelin Başbakanlık kısmına ilişik (4) sayılı cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

Hükümetin teklifine bağlı cetvel

B.	M.	— Ödeieğin çeşidi	Düşülen Lira	Eklenen Lira
		Maliye Bakanlığı		
430		3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı		
	7	Bayındırlık Bakanlığı		250 000
		Bayındırlık Bakanlığı		
589		Zelzele bölgelerinde yapılacak işler ve yardımlar (Gider şekli Bakanlar Kurulunca belirtilir.)		
	1	Resmî binalar yapma ve her türlü giderleri		200 000
605		Yapı ve İmar İşleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri		
	2	Adalet Bakanlığı	200 000	
607		Su işleri		
	8	Şamram kanalı yapma ve onarma giderleriyle Van hududu dahilinde bulunan bataklık ve suların ıslahı	250 000	
		TOPLAM	**450 000**	**450 000**

Bütçe Komisyonunun değiştirişine bağlı cetveller

CETVEL [1]

F.	M.	Ödeneğin çeşidi	Düşülen Lira	Eklenen Lira
		Maliye Bakanlığı		
430		3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı		
	7	Bayındırlık Bakanlığı		250 000
		Bayındırlık Bakanlığı		
589		Zelzele bölgelerinde yapılacak işler ve yardımlar (gider şekli Bakanlar Kurulunca belirtilir.)		
	1	Resmî binalar yapma ve her türlü giderleri		200 000
605		Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri		
	2	Adalet Bakanlığı	200 000	
607		Su işleri		
	8	Şamran kanalı yapma ve onarma giderleriyle Van hududu dâhilinde bulunan bataklık ve suların ıslahı	250 000	
		TOPLAM	**450 000**	**450 000**

CETVEL [2]

BAŞBAKANLIK

B.	M.	Ödeneğin çeşidi		Lira
59		Hizmetliler ücreti		2 100
		MALİYE BAKANLIĞI		
430		3827 sayılı kanun gereğince satın alınacak taşıtlar karşılığı		
	1	Başbakanlık		13 500
			TOPLAM	**15 600**

CETVEL [3]

BAŞBAKANLIK

57/A		Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanları ödeneği		6 000
66		Taşıt giderleri		
	3	Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanları otomobilleri		5 000
			TOPLAM	**11 000**

CETVEL [4]

Ödeneğin çeşidi	Sayı	Ücret
Şöför	1	170
»	2	140

S. Sayısı : 49

Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve İçişleri Komisyonları raporları (1/12)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Umum Müdürlüğü
Kararlar Müdürlüğü
Sayı : 71 - 624, 6/2099

26 . VIII . 1946

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 26 . VIII . 1946 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu arzederim.

Başbakan
R. Peker

Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair tasarının gerekçesi

Basın ve yayın Anayasamıza göre fikir hürriyetinin sahası dâhiline girmiş bulunmakla beraber hürriyet mefhumunun keyfemayeşa hareket demek olamıyacağının nazara alınması ve nasılki fertlerin hürriyeti başkasının hürriyetinin başladığı noktada nihayete uğramakta ise basın ve yayın hürriyetinin de o suretle mütalâa edilmesi lâzımgeleceği bedihi hakikatlerdendir.

Bu bedahete mütenazır olarak, basın ve yayının birtakım realiteye aykırı bağlarla takyit edilmiş olması da kendisinden beklenen faydanın imkân sahasına çıkmasına engel olur.

Vatandaş hürriyetine saygılı, Devlet ve millet menfaatlarına hâdim bulundukça basının yapıcı bir kuvvet olduğunda şüphe bulunmadığı gibi bunun aksine hareketin de yıkıcı bir kuvvet saltanatı doğuracağında şüphe yoktur. Binaenaleyh, basın ve yayın hürriyetini (lâzım olan serbestiyi elzem olan müeyyide ile telif etmek ve bunlardan birisini imha etmeksizin diğerini temin edebilmek) kaidesinin çerçevesi içerisinde mütalâa etmek gerekmektedir.

İşte bu çerçeve içerisinde mütalâa olunan 1931 tarihli ve 1881 sayılı basın ve yayın kanunumuzda vatandaş hürriyetini, Devlet ve millet menfaatını temin etmeyen buna mukabil basın ve yayın hürriyeti için de kâfi görülmiyen boşlukların mevcut olduğu görülmüş tasarı bu boşlukları doldurmak gayesiyle hazırlanmıştır.

Tasarının ana prensipleri : teminat parası, tah sil kaydı, gazete ve mecmua çıkarmak için ruhsatname alınması gibi vatandaş hürriyeti ile telifi kabil olmıyan, demokrasi prensiplerine muvafık bulunmıyan kayıtların kaldırılması, vatandaş hürriyet ve haysiyetini ihlâl eden, Devlet nüfuz ve kudretini hiçe indirmek istidarını gösteren fiil ve hareketleri önlemeğe mâtuf müeyyidelerin konullmasından ibarettir.

Yalan, yanlış ve amme heyecanını tahrik eden yayınlarla Devlet mefhumu içerisine giren müesseselerin yalan, tezvir ve iftira gibi halkın itimadının sarsılmasına sebebiyet veren fiiller esaslı ceza müeyyideleri altına alınmış böylelikle basın ve yayın hürriyeti başkasının hürriyeti başladığı noktaya kadar kabul edilerek bu hudutlarla çevrelenmiş bulunmaktadır.

Madde 9. : Matbuat Kanununun 9 ncu maddesi, gazete veya mecmua çıkarmak isteyenlerin

yapmağa mecbur oldukları işlemleri göstermektedir. Buna göre, gazete veya mecmua çıkarmak isteyenlerin maddede gösterilen hususları ihtiva edecek bir beyaname verip ruhsatname almaları ve siyasi gazete veya mecmua çıkarmak isteyenlerin de ayrıca kanunda yazılı muayyen teminatı göstermeleri gerekmektedir.

Bu maddede yapılan başlıca değişiklikler şunlardır:

1. Ruhsatname usulü kaldırılmıştır.

2. Baş muharrir ve umum müdürün hüviyet ve adresleriyle gazete veya mecmua sahibinin tahsil derecesinin beyannamede gösterilmesine lüzum görülmemiştir.

3. Umumi neşriyatı idare eden tâbiri yerine (yazı işlerini fiilen idare eden kimse) tâbiri konulmuştur.

4. Siyasi gazete veya mecmua çıkarmak için teminat şartı kaldırılmıştır.

Ruhsatname işi : Halen yürürlükte bulunan hükme göre mahallin en büyük mülkiye âmirinden ruhsatname alınmaksızın gazete veya mecmua çıkarmak yasak olup hilâfına hareket edenler hakkında 18 nci madde ceza müeyyidesi mevcut bulunmaktadır.

Gazete ve mecmua çıkarılmasının ruhsatnameye bağlı tutulması, demokrasi esaslarına aykırı görüldüğü gibi Anayasamızın ruhile de telifi güç bir meseledir. Bu itibarla Cemiyetler Kanununda da son yapılan değişikliğe mütenazır olmak üzere gazete veya mecmua çıkarmak için ruhsatname almak şartının kaldırılması ve yalnız bir beyanname vermekle iktifa edilmesi uygun görülmüştür.

Baş muharrir ve umum müdür meselesi: Gazete veya mecmuanın neşriyatından doğan mesuliyet, gazetenin sahibi veya yazı işlerini fiilen idare eden kimse ile muharrir, ressam, muhbir ve muhabirlere ait bulunmaktadır. Umum müdürün, Matbuat Kanununda cezai bir mesuliyeti mevzuubahis değildir. Bu sebeple bunun adres ve ikametgâhının beyannamede bildirilmesinde bir fayda ve lüzum görülmemiştir.

Fiiliyatta bir gazetede çok vakit mütaaddit başmuharrirler bulunduğu gibi gazetecilikle iştigal etmiyen bir kimse tarafından yazılan herhangi ilmî, edebî veya siyasi bir makalenin, değer ve ehemmiyetine binaen gazetenin baş tarafına konulduğu da vâkidir. Bütün bunların hüviyet ve adreslerinin verilecek beyannameye dercedilmesi, hem lüzumsuz bir külfet hem de faydasız bir iş olduğuna kanaat getirilmiştir. Bundan başka, gazetenin bütün muharrirlerinin hürriyet ve adreslerini beyannamede bildirmek mecburiyeti bulunmadığı ve her muharririn kendi yazısından mesul olduğu gözönüne getirilecek olursa bunun faydasız bir iş olduğu kendiliğinden meydana çıkar.

Tahsil kaydının kaldırılmasını icabettiren sebepler 12 ve 15 nci maddelerin gerekçelerinde belirtilmiştir.

Teminat meselesi: 30 ncu maddenin son fıkrası hükmüne göre, siyasi gazete ve mecmua çıkaracakların nüfusu 50 000 ve daha aşağı olan yerlerde (500), elli binden yüz bine kadar olan yerlerde (1000), yüz binden yukarı olan yerlerde (5000) liralık millî bir bankanın kefaletini hâvi teminat mektubu vermeleri gerektir.

Matbuat kanunlarında yeralan bu gibi teminat şartları, daima basın hürriyetini tahdit eden hükümlerdendir. Nerede matbuat hürriyeti tahdit edilmek istenilmişse orada gazete veya mecmua çıkarmak hakkının böyle bir teminata bağlandığı görülmektedir. Her nekadar bu teminant, matbuat suçlarından dolayı hükmolunan para cezalariyle muharrirlerin ve diğer müstahdemlerin ücretleri karşılığı olarak gösterilmekte ise de kanunun yürürlükte bulunduğu onbeş seneden beri şimdiye kadar bu yolda bir gûna muracaat edilmediği ve şu suretle ileri sürülen bu sebebin de varit olmadığı anlaşılmıştır. Binaenaleyh: Matbuat hürriyetini takyit eden ve Demokrasi esaslarına aykırı görülen teminat kayıt ve şartının kaldırılmasının yerinde olacağı düşünülmüştür.

Madde. 12 : 15 -12 nci maddeye göre gazete ve mecmuanın sahibi olabilmek için yüksek mekteplerden veya lise ve buna muadil diğer mekteplerin birinden mezun olmak şart olduğu gibi 15 nci madde dahi başmuharrirle neşriyat müdürünün yüksek mektep mezunu olmaları kaydını ihtiva etmektedir.

Gazete veya mecmua çıkarmak için herdaim yüksek mektep veya lise mezunu bulmağa imkân yoktur. Bundan başka tahsil şartı, fiiliyatta muvazaalara da yol açmaktadır. Şöyleki: Sahip veya neşriyat müdürü olarak gösterilen ve ayda muayyen bir para mukabilinde bu vazifeleri üzerlerine almış olan bu vasıflardaki kimselerin, gazetenin idaresi veya neşriyat işleriyle fiilen bir alâkaları bulunmadığı ve gerçekte gazetenin idare ve neşriyat işlerinin resmî bir tahsili bulunmayan ve fakat gazetecilik meslekinde yetişmiş ve tecrübe kazanmış olan kimselerin ellerinde bulunduğu müşahade edilmektedir. Şu halde tahsil kaydının amelî bir faydesi mevcut değil dir.

Kitap ve brosür çıkarmak için hiç bir Tahsil kaydı aranmadığına göre gazete veya mecmua çıkarmak istiyenlerde bu kayıt ve şartların aranmasını haklı gösterecek bir sebep bulmak ta güçtür.

Başmuharriri, diğer muharrirlerden ayıracak ve başmuharrirlerde ayrıca bir takım kayıt ve şartların bulunmasını icap ettirecek bir sebep bulunamaz o halde başmuharrirler de, diğer muharrirlerde olduğu gibi, tahsil kaydının aranmasına lüzum görülmemektedir. Binaenaleh: Bu sebeplerle gazetenin sahibi ve yazı işlerini fiilen idare edenlerle başmuharrirlerde tahsil kayıt ve şartının kaldırılmasının yerinde olacağı sonucuna varılmıştır.

Madde 17. : Gazete veya mecmua çıkarmak için (Ruhsatname alınması) şartı kaldırılmış olduğundan 17 nci madde bu esas dairesinde değiştirilmiş ve beyanname kanunun aradığı malûmatı ihtiva etmediği veya hakikate uygun olmadığı ve sahibi ile yazı işlerini fiilen idare edecek olanlar kanunun aradığı vasıf ve şartları haiz bulunmadıkları takdirde beyanname verilmemiş sayılacağına dair hüküm ilâve edilmiştir.

Madde 18. : Ruhsatname almak usulu kaldırılmış bulunması hasebile bu maddenin (a) bendindeki (Ruhsatname alınmaksızın) cümlesi yerine (Beyanname verilmeksizin) tâbiri konulmuştur.

Madde 27. : Bu maddede gazete veya mecmuaların neşriyatından doğan mesuliyetlerin kimlere ait olacağı tâyin edilmiştir. Bu maddenin esasına ve kabul ettiği prensiplere dokunulmamış ve yapılan değişiklik yalnız ufak tefek bir iki noktaya hasredilmiştir.

Birinci fıkradaki (Umumî neşriyatı fiilen idare eden) yerine (yazı işlerini fiilen idare eden kimse) tâbiri konulduğu gibi tatbikatta husule gelmesi muhtemel olan tereddütleri gidermek maksadiylede takma adla veya imzasız veya remizli imza ile çıkan yazı ve resimlerin muharrir ve ressamlarının bu yazı ve resimlerden mesul oldukları açıklanmıştır.

Bundan başka son fıkraya (Muhabir) kelimesi de ilâve edilmiş ve bu fıkrada mevcut olan (Tasni edilmiş veya asılsız haberler) tâbirleri, (Uydurma ve tahrif edilmiş haber ve yazıların neşrine dair hükümler 34 ncü maddede nazara alınmış olduğundan) burada lüzumsuz görülerek çıkarılmıştır.

Madde 30 : Matbuat Kanununun 30 ncu maddesinin ikinci fıkrası, yazılış bakımından teknik kaidelere uygun bulunmadığı gibi ihtiva ettiği hükümler itibarile de eksik ve bugünkü ihtiyaçlara cevap verecek bir durumda değildir. Bu fıkradaki suçun teşekkül edebilmesi için, Büyük Millet Meclisi Âzasından, İcra Vekilleri Heyetinden veya resmi heyetlerle Devlet memurlarından bir veya bir kaçı hakkında isim ve madde gösterilmiiyecek müphem ve suizannı dâvet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimlerle Büyük Millet Meclisinin ve İcra vekilleri heyetinin ve resmi heyetlerle Devlet memurlarının şeref ve haysiyetlerinin ihlâl edilmiş bulunması gerektir.

Resmi sıfatı haiz olanlardan bir veya bir kaçı istihdaf edilmeksizin yapılan neşriyat dolayisiyle bütün memurların ve resmî sıfatı haiz olanların mutlak surette tecavüze maruz kalmış olmaları halinde bu maddenin uygulanamayacağı yolunda tatbkatta bir içtihad belirmiş ve bu suretle maddenin hayatiyeti ve tatbik kabiliyeti de zayıflamış bulunmaktadır. Bu sebeble maddenin yeni baştan tedvin edilmesine katî bir zaruret hâsıl olmuştur. Binaenaleyh: Türk ceza Kanununun 159, 266 ve 268 nci maddeleri hükümleri haricinde sıfat ve memuriyetlerinin veya vazifelerinin ifasından dolayı Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kurulu veya resmî heyetler üyelerinden veya devlet memurlarından ad zikretmeyerek bir veya bir kaçının veya hepsinin müphem ve sui zannı davet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerinin ihlâl edilmesi suç sayılmış ve bu fiil ve hareketler, Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu üyelerinden biri veya bir

kaçı veya hepsi hakkında işlenirse bir seneden beş seneye kadar hapis ve (100) liradan (500) lira ya kadar ağır para cezası ve eğer resmî heyetler üyeleriyle devlet memurlarından bir veya bir kaçı veya hepsi hakkında işlenirse üç aydan bir seneye kadar hapis ve (50) liradan (200) liraya kadar ağır para cezası konulmuştur.

Madde 34: Tatbik kabiliyeti bulunmayan maddelerden birisi de matbuat kanununun 34 ncü maddesidir. Bu maddede, matbuatta bilerek yanlış metinler veya bir kimseye atfedilmiş vesikalar veyahut münderecatı tahrife uğratılmış metinler neşir etmek fiilleri cezalandırılmıştır.

On beş sene evvelki zamanın ihtiyaçlarına göre yapılmış olan bu maddenin, mütemadiyen değişip gelişmekte bulunan cemiyetin hayat ve ihtiyaçlarını takip edemeyeceği izahtan varestedir. Kaldıki o zaman mevcut olan ve hükümete gazeteyi kapamak yetkisini veren 50 nci madde de bugün mevcut bulunmamaktadır. Basın ve Yayın işlerinin son yıllarda daha fazla geliştiği ve tesir sahasının genişleyip yayıldığı gözönüne alınacak olursa bu tahavvül ve inkişaflara mütenazır olarak yeni hükümlerin konulması hususunda ki duyulan ihtiyacın derecesi kendiliğinden meydana çıkar.

Şurasını da kaydedelim ki matbuat, iyi niyetle, dürüst kimselerin elinde ne kadar yapıcı ve düzenleyici ise fena maksatlı kimselerin ellerinde de okadar yıkıcı ve baltalayıcı bir mahiyet alır. Halkımızın gazete ve mecmualarda çıkan yazı ve havadislere inanmak hususundaki temayülü de nazarı dikkate alınacak olursa matbuatın önemi kendiliğinden bir kat daha meydana çıkar.

Memleketimizde halen tam ve kâmil bir basın serbestliğinin mevcut bulunduğu inkâr edilemez bir hakikattır. Fakat yalan, yanlış uydurulmuş ve tahrif edilmiş haber ve havadislerle şunun veya bunun şeref ve haysiyetinin haleldar edilmesi, âmmenin huzur ve istirahatının bozulması, memleket efkârının bulandırılması ve halkın heyacana getirilmesi gibi hallerin, hüriyet ve serbestinin icaplarından bulunduğunu iddiaya kimse cüret edemez. Bir memlekette huzur ve emniyetin teessüs edebilmesi, ancak herkesin şeref ve haysiyetinin her türlü haksız tecavüzlerden masun bulundurulmasiyle mümkün olur.

İşte bu sebeplerledir ki bu meseleler üzerinde uzun uzadıya inceleme ve tartışmalarda bulunulmuş ve yabancı matbuat kanunlarından da istifade edilmek suretiyle mezkûr madde yeniden tanzim edilmiştir.

Türk Ceza Kanunu hükümleri haricinde olarak, uydurulmuş, tahrif edilmiş veya mahiyeti değiştirilmiş olupta halkın huzurunu bozacak ve heyecana düşürecek mahiyette bulunan haber ve yazıların neşri suç sayılarak failleri hakkında üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası konulmuştur. Bu fiil ve hareketler, Devlete veya Devlet kuvvetlerine herhangi bir veya bir kaçına veya hepsine karşı halkın güvenini bozacak mahiyette bulunduğu takdirde evrilecek cezanın birincisine nispetle daha ağır olması icab edeceği şüphesizdir. Bundan başka, resmî sıfatı haiz olan kimselere ait söz ve belgelerin tahrif edilerek veya mahiyeti değiştirilerek neşredilmesi, uydurulmuş belgelerin bir kimseye isnadedilerek neşredilmesi, resmî sıfatı haiz olan kimselere ait söz ve belgelerin başka birine isnadedilerek neşredilmesi, resmî meclislerin neşri caiz olan müzakerelerini tahrif veya mahiyeti değiştirilerek veya uydurma kısımlar ilâve edilerek neşredilmesi halleri yasak edilerek derece derece ceza müeyyidesi altına konulmuştur.

Bunlardan başka : son zamanlarda esefle kayıt edilebilecek bazı hâdiselere sık sık rastlanmaktadır gazetelere, taallûk ettikleri yazı ve havadislerin münderecatına uymayan iri punto harflerle öyle başlıklar konulmaktadır ki, bu başlıklar, halkın huzurunu bozmak ve heyecana düşürmekten hâli bulunmamaktadırlar. İlk bakışta görenleri tehyiç eden ve çok vakit telâş ve endişeye düşüren bu usule, ya hususi bir maksatla yahut da sırf gazetenin sürümünü çoğaltmak gayesiyle başvurulduğu anlaşılmaktadır. Bu gibi aldatıcı usullerle halkın istismar edilmesine kimsenin müsamaha edemiyeceğinden şüphe edilemez. İşte bundan ötürü bu halin önlenmesine de lüzum görülerek dördüncü fıkra tanzim edilmiştir.

Madde 35. : Matbuat Kanununun 35 nci maddesi neşri yasak olan hususları ihtiva etmektedir.

Maddede mevcut ceza müeyyidesinin, bu gibi fiillerin işlenmesini menedecek mahiyette bulunmadığı elde edilen tecrübelerden anlaşılmıştır.

Cezanın, işlenen suçla mütenasip olması lâzım geldiği ceza hukuku nazariyatının esaslı kaidelerindendir. İşlenen suçun mahiyetiyle mütenasip olmıyan cezalar beklenilen gayeyi temin etmekten uzaktırlar. Bu sebeble ve ihtiyacın tesiriyle maddedeki ceza miktarının artırılmasına zaruret hâsıl olmuştur.

Bundan başka görülmekte olan bir dâva hakkında şu veya bu şekilde mütalâa dermeyan etmek ve hele şahitlerin ifadelerini veya suçun subut delillerini teşkil eden evrak ve vesikaları tahlil ederek bunlardan mâna çıkarmağa kalkışmak o dâvanın âdilâne bir şekilde görülüp neticelendirilmesine mâni olacağı gibi mahkeme veya savcılıkça dinlenmesine henüz sıra gelmemiş olan bir şahidin o suç hakkındaki görüş ve bilgilerinin evvelden gazete ile yayınlanmasının tevlit edeceği mahzurlarda pek âşikârdır. Bu gibi hareketlerle, dâvaya el koyan yargıçların düşünce ve faaliyetlerinin aksi istikametlere çevrilmesi ve adlî tahkikat teşviş edilerek içinden çıkılamaz bir hale sokulması adalete indirilmiş en büyük bir darbe teşkil eder. Medeni memleketlerde adalete müessir olan bu gibi hareketlerin müsamaha ile karşılanmasına imkân tasavvur olunamaz. İşte mevcut bulunan bu boşluk giderilmek için ifası adlî makamlara ait bulunan herhangi bir tahkik ve tetkik muamelesi gayrimesul kimseler tarafından bizzat yapılarak veya yaptırılarak neşredilemeyeceği hakkında 35 nci maddeye fıkra ilâve edilmiştir.

Madde 48. : Büyük Millet Meclisinde ve diğer resmî meclislerde cereyan eden müzakerelerde şu veya bu şahsa veya resmî makamlara tevcih edilen târiz, tenkit veya mütecavizane sözler bir kısım gazetelerde neşir edildiği halde ilgililer tarafından cevaplar yazılmadığı gibi mevzuubahis bile edilmemektedir. Ortaya atılan bir iddia hakkında bir kanaata varabilmek ve bu hususta bir hüküm verebilmek için mukabil iddia ve cevapların ne olduğunun bilinmesi gerektir. Aksi takdirde ise varılan netice daima yanlış olur. Yalnız bir tarafın iddia ve tenkitlerini neşredip bunlara verilen karşılıkların neşredilmemesi, âmme efkârının bulandırılması maksadından başka bir şeye hamledilemez. İşte bunun için resmî meclislerin müzakereleri sırasında herhangi bir kimseye karşı vuku bulan tenkid, târiz veya mütecavizane sözlerin kısmen veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimseye, varsa mukabil resmî zabıtlardaki suretinin aynen, yoksa, bu neşriyata vereceği cevabın aynı punto harflerle neşrini istemek hakkının tanınması yerinde görülmüş ve 48 nci maddeye bu ciheti sağlayacak hüküm konulmuştur.

Madde 55. : Matbuat Kanununda yazılı olan veya matbuat vasıtasiyle işlenen suçlara ait dâvaların, mahkemelerin tatili esnasında da görülmesini teminen 55 nci maddeye bir fıkra ilâve edilmiştir.

Matbuat kanununda (Umumi neşriyat müdürü) ve (Umumi neşriyatı idare eden) gibi birbirinden az çok farklı muhtelif tâbirler kullanılmaktadır. Bir mefhumun, hele kanun nezdinde muhtelif tâbirlerle ifade edilmesi mahzurdan salim değildir. Bu sebeple bütün bu tâbirlerin yerine (Yazı işlerini fiilen idare eden kimse) cümlesinin konulması muvafık görülerek tasarının ikinci maddesi buna göre tanzim edilmiştir.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 1/12
Karar No. 2

9 . IX . 1946

Yüksek Başkanlığa

Matbuat kanununun bazı maddelerinin değiştirimesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar kurulunun 26/8/1946 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının Komisyonumuza da havele ve tevdi edilmesi üzerine ihtiva eylediği hükümler Adalet Bakanı Mümtaz Ökme hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının Heyeti umumiyesi mütalâa edildiği takdirde teklif olunan değişikliklerin iki kısımda toplandığı görülür. Bunlardan bir kısmı gazete veya mecmua çıkarmak için yürürlükte olan kanunda mevcut bazı kayıtların kaldırılmasına bir kısmı da basın yoluyla işlenen bazı suçları cürüm unsurlariyle ceza müeyyidelerine taallûk etmektedir.

Değiştirilmesi teklif olunan 9 ncu maddenin birinci fıkrası gündelik veya mevkut gazete veya mecmua çıkarmak isteyenleri gazete ve mecmuanın çıkarılacağı yerin en büyük mülkiye âmirine bir beyanname vererek ruhsatname almak, sonuncu fıkrada ise nüfusu elli bin ve daha aşağı olan yerlerde 500, elli binden yüz bine kadar olan yerlerde 1000, yüz binden yukarı olan yerlerde 5000 liralık teminat mektubu vermekle mükellef tutmuştur

9 ncu maddedeki bu iki kaydın da kaldırılmasını yerinde gören ve ileri bir adım sayan komisyonumuz teklifin aynen kabulüne karar vermiştir.

12 nci maddenin gazete veya mecmua sahiplerinden aradığı vasıf ve kayıtlardan yüksek mekteplerden, lise veya buna muadil bir mektepten mezun olmak şartiyle 15 nci maddenin başmuharrir ve umumi neşriyatı idare eden zatın yüksek mektep mezunu bulunması hakkındaki kaydın kaldırılması gazete ve mecmua çıkarmak imkânlarını genişletmeği mâtuf bir tedbir olduğundan aynen kabulüne üç ayrışık oya karşı çoklukla karar verilmiştir. Ayrışık oyda bulunanlar bu maddedeki diğer fıkraların da tetkike tâbi tutulması mütalâasını öne sürmüşlerdir. Komisyonumuzun 12 nci maddede yaptığı değişiklik C bendindeki mahcur kelimesi yerine Anayasada bir terim olarak kabul edilmiş olan kısıtlı kelimesini ikame ve G bendinde gösterilen kanun maddelerindeki bazı maddi hataları düzeltmeğe inhisar etmiştir.

17 nci ve 18 nci maddede yapılan değişiklikler ruhsatname usulünün kaldırılmış olmasının gerektirdiği düzeltmelerden ibaret bulunmasına binaen olduğu gibi kabulüne bir ayrışık oya karşı çoklukla karar verilmiştir.

Her gazete veya mecmuanın neşriyatından doğan mesuliyeti tâyin eden 27 nci maddedeki esaslardan yalnız umumi neşriyatı idare eden zatın yerine yazı işlerini fiilen idare eden zatın ikame edilmiş olması yerinde bir tedbirdir.

Cezai hükümlere gelince : Komisyonumuz tasarının bu maddeleri üzerinde ehemmiyetle durmayı vazife bilmiştir. 30 ncu, 34 ncü, 35 nci ve 48 nci maddeler en geniş müzakere ve tetkiklere konu teşkil etmiştir. Sayın Adalet Bakanının Komisyonumuzda verdiği izahlarda Hükümetin bu maddelerdeki değişiklikleri hazırlarken basın hürriyetinin herhangi bir şekilde takyide uğramamasını daima gözönünde bulundurduğu ve tatbikatta görülen bazı aksaklıkları izale ve şeref ve haysiyeti ihlâl edici suçlara terettüp eden müeyyidelerin maksada daha uygun bir şekilde tatbikını sağlamayı hedef tuttuğu her maddede ayrı ayrı tahlil edilmek suretiyle beyan ve izah edilmiştir. Komisyonumuz bu maddelerin tetkik ve müzakeresinde söz ve takyit hürriyetinin herhangi bir şekilde tahdide uğratılmamasına ve ceza müeyyidesi altına alınan fiil ve hareketlerin mahiyet ve şumulü itibariyle basın hürriyetini koruyucu vasfını muhafaza etmesine hususi bir itina gösterilmiştir. Tasarının bu maddeleri esaslı bir tetkika tâbi tutulduğu takdirde basın yoluyla işlenen yeni bir suç ihdas edilmediği gibi cezalarda yapılan değişikliklerin de umumi Ceza Kanunumuzda mevcut hükümlerle ahenkli olarak tertip ve tanzim edilmiş olduğu vu-

zuhla görülür. Gerçekten 30 ncu maddenin birinci fıkrası mevcut hükümlerin tekrarından ibaret olmakla beraber ikinci fıkrasındaki mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyeti ihlâl edilenlerin gördükleri âmme hizmeti mahiyetine göre cezaların tertip edilmiş olması Ceza Kanunumuzun resmî sıfatı haiz olanlar aleyhinde işlenen cürümlere taallûk eden üçüncü babının dokuzuncu faslında takip edilmiş olan usul ve sisteme uygun düşmektedir. 24 ncü maddede Türk Ceza Kanununun hükümleri dışında olarak uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti esaslı suretle değiştirilmiş olan haber veya belgeleri neşir keyfiyeti mücerret olarak müeyyide altına alınmamış, bunun bir suç teşkil edebilmesi için taallûk ettiği fiil ve hareketlerin hem halkın huzurunu bozacak ve hem de âmmeyi telâş ve heyacana düşüreçek mahiyette olması veyahut devlete veya Devlete halkın karşı güvenini giderecek bir mahiyet taşıması şartı konulmuştur. Resmî sıfatı haiz olan kimiselere ait belgelerin tahrif edilerek veya mahiyeti değiştirilerek veyahutta uydurulmuş belgelerin bir kimseye isnat edilerek neşredilmiş olmasının suç sayılması her hangi bir izaha lüzum göstermiyecek derecede yerinde bir hüküm olduğu aşikârdır. Resmî meclislerin müzakerelerini tahrif veya mahiyeti esaslı şekilde değiştirilerek veya bunlara uydurma kısımlar ilâve edilerek neşredilmiş olması aynı suretle cezayı müstelzim bir suçtur.

Gazete veya mecmualardaki haber, yazı veya havadislere ait başlıkların bu haber, yazı ve havadislerin metinlerine uymamaları ancak hem halkın huzurunu bozacak hem de âmmeyi telâş ve heyecana düşürecek mahiyette olması halinde ceza müeyyidesi altına alınmış bu nevi başlıkların tertibi hususunun teknik bir ameliye olduğu gözönünde tutularak bu cezanın sadece para cezasından ibaret kalması muvafık görülmüştür.

35 nci maddenin (İ) fıkrasında tekerrürü halinde para cezası yerine hapis cezasının konulması hem adı geçen maddenin müeyyide altına aldığı hususların mahiyetine ve aynı zamanda Ceza Kanunumuzun tekerrür hakkındaki esaslarına da uygun görülmediğinden tekliften çıkarılmıştır.

Bu maddenin 11 sayılı bendinde bir ceza dâvasının başlamasından son hüküm verilmesine kadar yargıç ve mahkemenin karar ve muameleleri hakkında mütalâa serdedilemiyeceğine taallûk eden kısmı bugün yürürlükte olan kanunun ihtiva ettiği bir hükümdür. Bu fıkraya yapılan ilâve ile bir ceza dâvasının görülmesi sırasında adlî muameleleri teşviş edecek veya soruşturmanın seyri üzerinde şu veya bu şekilde tesir yapabilecek neşriyatın men'i iltizam edilmiştir.

48 nci maddede yapılan değişiklik resmî meclislerin müzakeresi sırasında herhangi bir kimseye karşı vukubllan tariz veya mütecavizane sözlerin tamamen veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimsenin verdiği karşılığın târiz ve tecavüze ait kısmına munhasır olmak üzere resmî tutanaktaki suretinin aynen, resmî zabıt yoksa bu neşriyatın iki mislini geçmemek üzere vereceği cevabın aynı sütunda ve aynı puntolu harflerle neşrinin istenilebileceği fıkrasının ilâvesinden ibarettir.

Tasarının 30, 34, 35 nci maddeleri iki ayrı şık oya karşı 35 nci maddesi ise dört ayrışık oya karşı çoğunlukla kabul edilmiştir.

55 nci maddede yapılan değişiklik basın yoluyla işlenen suçlara ait dâvaların duruşmasiyle temyiz tetkikatının tatil sırasında da yapılabilmesine imkân veren ve bu bakımdan basın vasıtasiyle işlenen suçlarda sürati temin eden bir değişiklikten ibaret olmasına binaen oybirliğiyle kabule şâyan görülmüştür.

Tasarı yukarıda arz ve izah olunan değişikliklerle ve havalesi gereğince İçişleri Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Kayseri	Zonguldak	Malatya
R. Özsoy	*Ş. Devrin*	*Ş. Tugay*
Antalya	Balıkesir	Bursa
N. Aksoy	*O. N. Burcu*	*A. Akgüç*
Denizli	Diyarbakır	Kastamonu
N. Küçüka	*F. Kalfagil*	*Dr. F. Ecevit*
Kayseri	Kırşehir	Konya
S. A. Feyzioğlu	*S. Kurutluoğlu*	*H. Karagülle*
Trabzon		Trabzon
F. A. Barutcu		*R. Karadeniz*

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 1/12
Karar No. 2

11 . IX . 1946

Yüksek Başkanlığa

Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunun 26 . VIII . 1946 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısı Komisyonumuza da havale edilmesi üzerine Adalet Komisyonu raporuyla birlikte ve Adalet Bakanı Mümtaz Ökmen hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Tasarı Matbuat Kanununun kül halinde bir tadile tâbi tutulmamakta, yalnız esaslı bazı hükümlerin değiştirilmesni istihdaf etmektedir .Komisyonda, birçok tadillere uğrıyan Matbuat Kanununun umumi bir sisteme tâbi olarak yenibaştan tevdiini ahenk ve insicamı temin bakımından daha faydalı olacağı fikri ileri sürülmüşse de, matbuat suçlarının, Umumi Ceza Kanunumuzda yapılmakta olan umumi tetkiklerle birlikte düşünülmesi zaruri olduğu hakkında Hükümetin verdiği izahat muvafık görülmüş ve teklif olunan tasarının müzakeresine geçilmiştir.

Adalet Komisyonu raporunda da beyan edildiği üzere bu tasarının hükümleri iki esaslı kısımda toplanmaktadır.

I - Gazete ve mecmuanın müsaadeye tâbi olmadan çıkabilmesini temin eden ve çıkaranlarda aranan vasıflar ve mükellefiyetler üzerindeki kayıtları azaltan hükümler,

II - Bir taraftan vatandaşların şeref ve haysiyetlerini; diğer taraftan cemiyetin huzur ve nizamını ihlâle mâtuf neşriyattan doğan matbuat suçlarına ait cezai hükümler,

I - Filhakika bugün meri olan Matbuat Kanununun bu tasarı ile değiştirilmesi istenen 9 ncu maddesi gazete ve mecmua çıkarılmasını idarenin izin ve müsaadesine bağlı tutmaktadır.

Bu kaydın kaldırılması, basının serbest inkişafını kolaylaştırması ve basın hürriyetinin tam teminatını ihtiva etmesi bakımından komisyonumuzca da uygun görülmüştür.

Yine 9 ncu maddeye göre siyasi gazete veya mecmua çıkarmak istenenlerde aranan para teminatının gazete çıkarmakta güçlük doğurması itibariyle tayyedilmesi teklifi muvafık mütalâa edilmiş Hükümetin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Gazete ve mecmua sahiplerinde aranan tahsil kayıtlarının kaldırılmasını derpiş eden hüküm gazete ve mecmua çıkarmak imkânlarını artırmak ve bu haktan istifade etmek isteyen vatandaşlar arasında yüksek mektep veya lise mezunu olup olmamak bakımından mevcut tefriki ortadan kaldırmak bakımından faydalı görülmüştür.

12 nci maddede komisyonumuzca yapılan değişiklik C ve H fıkralarında vuzuhu temin edecek ifade tadillerine inhisar etmiştir. Aynı maddenin J fıkrasını teşkil eden ve gazete sahiplerinin «suişöhret eshabından olmamasını» derpiş eden hükmün, sarih bir mâna ifade etmediği ve tatbikatta bazı müşkülleri doğuracağı ifade edilerek kaldırılması teklif edilmişsede eski kanunda mevcut olan bu kaydın şimdiye kadar bir mahzur tevlit etmediği mülâhaza edilerek aynen muhafazası çoğunlukla kabul edilmiştir.

Gazete ve mecmuaların umumi neşriyat müdürlerinde aranan tahsil kaydının aynı düşüncelerle kaldırılması uygun görülerek 15 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 17 ve 18 nci maddeleri ruhsatname usulünün kaldırılmış olmasının icap ettirdiği değişikliklere inhisar etmektedir.

Komisyonumuz 17 nci maddeyi aynen kabul etmiş 18 nci maddede beyanname vermeksizin neşredilen gazete ve mecmua sahipleri hakkındaki cezayi artırmıştır.

Gazete ve mecmuaların neşriyatından doğan mesuliyeti tâyin eden 27 nci maddede Komisyonumuzun yaptığı değişiklik takma adla veya imzasız veya rumuzlu imza ile intişar eden yazıları yazanların hüviyetleri hakkındaki soruya verilecek malûmat hususunda tatbikatta daha ziyade vuzuh ve kolaylık temin etmek için bir müddet tâyininden ibaret kalmıştır.

II . Tasarının mütaakıp maddelerini teşkil eden diğer kısmı cezaî hükümleri ihtiva etmektedir.

İzin ve müsaade sisteminden serbest gazete çıkarmak sistemine gidildiği ve birçok kayıtların kaldırıldığı gözönünde tutulursa vatandaşların şeref ve haysiyetlerini korumak ve cemiyetin nizam ve huzurunu muhafaza etmek endişesiyle basın suçlarının yeni bir tetkika tâbi tutulması prensip itibariyle Komisyonumuzca da uygun görülmüş ve Adalet Komisyonunun tadilleri ve gerekçesindeki mucip sebepler Komisyonumuzca da uygun bulunmuştur.

Komisyonumuzda bu kısımda yapılan değişiklik sadece 30 ncu maddenin ikinci fıkrasındaki ceza hadlerinin, suçun ağırlığı düşünülerek artırılmasına, inhisar etmektedir. Tasarının 30, 34, 35 ve 48 nci maddeleri bu cüz'i tadillerle Komisyonumuz da kabul etmiştir.

Basın yoluyla işlenen suçlara ait dâvaların görülmesinde sürat temin eden 55 nci maddedeki hüküm faydalı mütalâa edilerek aynen kabul olunmuştur.

Kamutayda görüşülmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu Başkanı — Baş. V.

Tekirdağ		Çoruh
C. Uybadın		*A. Tüzün*
Sözcü	Kâtip	
Bolu	Bitlis	Antalya
H. Ş. Adal	*M. Ertan*	*R. Kaplan*
Giresun	Gümüşane	İsparta
E. Dizdar	*A. K. Varınca*	*S. Köksal*
Balıkesir	Kars	Kocaeli
F. Tiritoğlu	*A. Eyidoğan*	*C. Aksu*
Bolu	Konya	Muş
İ. Yalçın	*Ş. Ergun*	*H. Onaran*
Çorum	Seyhan	Siird
S. Karafakılıoğlu	*C. Oral*	*E. İ. Benice*
Sivas	Sivas	Tokad
M. Ş. Bleda	*M. Ergin*	*R. Güreli*
Tokad	Trabzon	Yozgad
A. Galip Pekel	*H. Orhon*	*İ. Olgun*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ	ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ
Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair tasarı	*Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı*
MADDE 1. — Matbuat Kanununun 9, 12, 15, 18, 27, 30, 34, 35, 48, ve 55 nci maddeleri aşağıda yazılı şekillerde değiştirilmiştir.	MADDE 1. — Hükümet teklifinin 1 sayılı maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 9. — Gündelik veya mevkut gazete veya mecmua çıkarmak istiyenler, gazete ve mecmuanın çıkarılacağ yerin en büyük mülkiye âmirine aşağda istenilen malûmatı havi imzalariyle bir beyanname vermeğe mecburdurlar. a) Gazete ve mecmuanın adı; b) Gazete veya mecmuanın sahibinin adı, soyadı, uyruğu ve muamele merkezi olan iş ve ev adresi; c) Yazı işleri fiilen idare edecek olanın adı, soyadı, uyruğu ve ikametgâhı; d) Nerede yazılıp idare edileceği, nerede basıldığ ve basılacağı matbaa ve matbaacının adı ve soyadı; e) Siyasî olup olmadığı; f) Ne vakitlerde çıkarılacağı; g) Hangi dillerde çıkarılacağı; h) Sermayeyi tedarik edenler başkaları ise onların hepsinin ve sermaye kanun dairesinde kurulmuş bir şirkete ait ise mukavelennamesinin aslı veya tasdikli suretiyle beraber şirketin idare meclisini teşkil veya şirketi temsil eden kimselerin adı, soyadı, memleketi, iş ve ev adresleri ve uyrukları; i) Gazete veya mecmua bir cemiyete ait ise tüzüğünün tasdikli suretiyle idare kurulunu teşkil edenlerin adı, soyadı, memleketi, iş ve ev adresi; Beyanname muhteviyatında hâsıl olacak değişikliklerin vukuundan üç gün içinde bildirilmesi lâzımdır. Beyanname vermiş olanlara bu kanunda gazete veya mecmuanın sahibi denilir.	Madde 9. — Hükümet teklifinin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 12. — Gazete veya mecmua sahiplerinde aşağıda yazılı vasıf ve kayıtların bulunması şarttır: a) Türk olmak; b) 21 yaşını bitirmiş olmak; c) Ecnebi bir Devlet hizmetinde bulunmamak; d) Resmî bir makama karşı ecnebi uyrukluğu iddiasında bulunmuş olmamak;	Madde 12. — Gazete veya mecmua sahiplerinde aşağıda yazılı vasıf ve kayıtların bulunması şarttır. A) Türk olmak; B) Yirmi bir yaşını bitirmiş olmak; C) Ecnebi bir Devlet hizmetinde bulunmamak; D) Resmî bir makama karşı ecnebi uyrukluğu iddiasında bulunmuş olmamak;

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Matbuat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADE 1. — Hükümetin teklifinin 1 sayılı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 9. — Hükümet teklifinin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 12. — Gazete veya mecmua sahiplerinde aşağıda yazılı vasıf ve kayıtların bulunması şarttır.

A) Türk olmak;

B) Yirmibir yaşını bitirmiş olmak;

C) Hükümetin müsaadesi haricinde ecnebi bir Devlet hizmetinde bulunmuş olmamak veya bulunmamak;

D) Resmî bir makama karşı ecnebi uyruk-

Hü.

e) Mahcur olmamak;

f) Bilfiil Devlet memuru ve asker ve odru mensubu olmamak (hususi kanunları mâni olmadıkça meslekî ve ilmî gazete ve mecmua çıkarabilirler.)

g) Türk Ceza Kanununun 587 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezaları müstelzim suçlarla ikinci babın üçüncü faslında yazılı 192 ve 3 ncü babının birinci faslında yazılı zimmet ve ihtilâs, ikinci faslında yazılı irtikâp, üçüncü faslında yazılı rüşvet ve 229 ncu madde ve 286 ncı maddenin ilk fıkrası ve 278 nci madde ve altıncı babının 3 ncü faslında yazılı sahtekârlık ve 8 nci babının birinci faslında yazılı 415 nci madde ve 416 ncı maddenin son fıkrası ve 419 ncu maddenin ikinci fıkrası ve 426, 427, 428 nci maddelerle 430, 431 nci maddelerin birinci fıkrası ve üçüncü faslında yazılı fuhşa tahrik ve hırsızlık ve yağmacılık ve dolandırıcılık ve hileli iflâs ve emniyeti suiistimal suçlarından biriyle hüküm giymemiş olmak;

i) Vatan, millî mücadele, cumhuriyet ve inkilâp aleyhinde bulunup ta herhangi bir mahkeme ve divan tarafından mahkûm olmamak;

j) Millî mücadelede işgal altında düşman emellerine hizmet edici neşriyat yapmamış olmak;

k) Suişöhret eshabından bulunmamak;

Madde 15. — Gazete veya mecmuanın yazı işlerini fiilen idare eden kimsenin 12 nci maddede yazılı vasıf ve kayıtları haiz olması şarttır.

Madde 17. — Beyannameyi alan en büyük mülkiye âmiri, beyanname münderecatını mahsus defterine kaydettirdikten sonra karşılığında bir makbuz verir ve en kısa süre içinde beyanname muhteviyatının hakikata uygun olup olmamadığı, gazete veya mecmua çıkarmak istemek istiyenin kanuni vasıf ve şartları haiz bulunup bulunmadığını tahkik eder.

Beyanname, kanunun aradığı mâlûmatı ihtiva etmediği veya hakikate uygun olmadığı ve sahibiyle yazı işlerini fiilen idare edecek olanlar kanuni vasıf ve şartları haiz bunmadıkları takdirde beyanname verilmemiş sayılır.

Ad. K.

E) Kısıtlı olmamak;

F) Bilfiil Devlet memuru ve asker ve Ordu mensubu olmamak (Hususi kanunları mani olmadıkça meslekî ve ilmî gazete ve mecmua çıkarabilirler).

G) Türk Ceza Kanununun 587 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezaları müstelzim suçlarla ikinci babının üçüncü faslında yazılı 192 ve üçüncü babının birinci faslında yazlı zimmet ve ihtilâs, ikinci faslında yazılı irtikâp, üçüncü faslında yazılı rüşvet ve 229 ncu madde ve 286 maddenin ilk fikrası ve 278 nci madde ve altıncı babının üçüncü faslında yazılı sahtekârlık ve sekizinci babının birinci faslında yazılı 415 nci madde ve 416 ncı maddenin son fıkrası ve 419 ncu maddenin ikinci fıkrası ve 425, 427, 428 nci maddelerle 430, 431 nci maddelerinin birinci fıkrası ve üçüncü faslında yazılı fuhşa tahrik ve hırsızlık ve yağmacılık ve dolandırıcılık ve hileli iflâs ve emniyeti suiistimal suçlarından biriyle hüküm giymemiş olmak

İ) Vatan, millî mücadele, cumhuriyet ve inkilâp aleyhinde bulunupta herhangi bir mahkeme ve divan tarafından mahkûm olmamak

J) Millî mücadelede işgal altında düşman emellerine hizmet edici neşriyat yapmamış olmak;

K) Suişöhret eshabından bulunmamak;

Madde 15. — Hükümet teklifinin 15 ci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — Hükümet teklifinin 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

luğu iddiasında bulunmuş olmamak;

E) Kısıtlılı olmamak;

F) Bilfiil Devlet memuru ve asker ve ordu mensubu olmamak (Hususi kanunları mâni olmadıkça meslekî ve ilmî gazete ve mecmua çıkarabilirler);

G) Türk Ceza Kanununun 587 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezaları müstelzim suçlarla, ikinci babının üçüncü faslında yazılı 192 ve üçüncü babının birinci faslında yazılı zimmet ve ihtilâs, ikinci faslında yazılı irtikâp, üçüncü faslında yazılı rüşvet ve 229 ncu madde ve 286 ncı maddenin ilk fıkrası ve 278 nci madde ve altıncı babının üçüncü faslında yazılı sahtekârlık ve sekizinci babının birinci faslında yazılı 415 nci madde ve 416 ncı maddesinin son fıkrası ve 419 ncu maddenin ikinci fıkrası ve 426, 427, 428 nci maddelerle 430, 431 nci maddelerinin birinci fıkrası ve üçüncü faslında yazılı fuhşa tahrik ve hırsızlık ve yağmacılık ve dolandırıcılık ve hileli iflâs ve emniyeti suiistimal suçlarından biriyle hüküm giymemiş olmak;

H) Vatan, Milî Mücadele, Cumhuriyet ve inkilâp aleyhinde bulunup da herhangi bir mahkeme veya yetkili bir kurul tarafından mahkûm olmamak;

İ) Millî Mücadelede işgal altında düşman emellerine hizmet edici neşriyat yapmamış olmak;

J) Suişöhret ashabından olmamak.

Madde 15. — Hükümet teklifinin 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — Hükümet teklifinin 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.	Ad. K.
Madde 18. — Yukariki maddeler hükmüne aykırı olarak neşredilen gazete veya mecmua en büyük mülkiye âimrinin emriyle derhal kapatılır ve aşağıdaki cezai hükümler uygulanır: a) Beyanname vermeksizin neşredilen gazete veya mecmuayı neşredenlerden yüz liradan 500 liraya kadar ağır para cezası alınır. Tekerrürü halinde bir aydan altı aya kadar hapis cezasiyle beraber 300 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. b) Beyanname muhteviyatının hakikat hilâfı olduğu anlaşılırsa Türk Ceza Kanununun 343 ncü maddesi hükmü uygulanır. c) Bu suretle neşredilen gazete veya mecmua vasıtasiyle bir suç işlendiği takdirde bunun cezası da ayrıca verilir.	Madde 18. — Hükümet teklifinin 18 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Madde 27. — Her gazete veya mecmuanın neşriyatından doğan mesuliyet yazı işlerini fiilen idare eden zat ile bu gazete veya mecmuanın sahibine aittir. Muharrirler kendi imzalarını taşıyan yazılardan ve ressamlar imzalariyle çıkan resimlerden dolayı gazete veya mecmuanın sahibi ve yazı işlerini fiilen idare edenle birlikte Türk Ceza Kanununun 64 ncü maddesinin birinci fıkrası mucibice şerik sayılırlar. Takma adla veya imzasız veya remizli imza ile çıkan yazı ve resimlerin muharrir ve ressamları da geçen fıkra hükümleri dairesinde mesuldürler. Takma adla veya imzasız veya remizli imza ile intişar eden yazılar muharrirlerinin hüviyetlerini mahallin en büyük mülkiye âmiri veya C. Savcısı her istediği zaman gazete veya mecmuanın sahiplerinden ve yazı işlerini fiilen idare edenlerden sorabilirler. İstenilen bu malûmatı vermezler veya yalnış olarak verirlerse gazete veya mecmua intişar etmekte bulunduğu takdirde mahkemeden alınacak kararla kapatılır ve neşriyatı mahiyetine göre yapılacak kanuni takip hariç olarak bundan dolayı üç aydan eksik olmamak üzere hapis cezasiyle cezalandırılırlar. Şukadar ki, takibat yapılmadan evvel istenilen malûmat bildirilecek olursa terettüp edecek cezanın dörtte üçü ve takibat esnasında bildirilmişse yarısı indirilir.	Madde 27. — Hükümet teklifinin 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

İçiş. K.

Madde 18. — Yukarıki maddeler hükmüne aykırı olarak neşredilen gazete veya mecmua en büyük mülkiye âmirinin emriyle derhal kapatılır ve aşağıdaki cezai hükümler uygulanır.

A) Beyanname vermeksizin neşredilen gazete veya mecmuayı neşredenlerden beş yüz liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası alınır. Tekerrürü halinde bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile beraber beş yüz liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

B) Beyanname muhteviyatının hakikat hilâfı olduğu anlaşılırsa Türk Ceza Kanununun 343 ncü maddesi hükmü uygulanır.

C) Bu suretle neşredilen gazete veya mecmua vasıtasiyle bir suç işlendiği takdirde bunun cezası da ayrıca verilir.

Madde 27. — Her gazete veya mecmuanın neşriyatından doğan mesuliyet yazılışlerini fiilen idare eden zat ile bu gazete veya mecmuanın sahibine aittir.

Muharrirler kendi imzalarını taşıyan yazılardan ve ressamlar imzalariyle çıkan resimlerden dolayı gazete veya mecmuanın sahibi ve yazılışlerini fiilen idare edenle birlikte Türk Ceza Kanununun 64 ncü maddesinin birinci fıkrası mucibince şerik sayılırlar.

Takma adla veya imzasız veya remizli imza ile çıkan yazı ve resimlerin muharrir ve ressamları da geçen fıkra hükümleri dairesinde mesuldürler.

Takma adla veya imzasız veya remizli imza ile intişar eden yazılar muharrirlerinin hüviyetlerini mahallin en büyük mülkiye âmiri veya Cumhuriyet savcısı her istediği zaman gazete veya mecmuanın sahiplerinden ve yazı işlerini fiilen idare edenlerden sorabilirler.

İstenilen bu malûmatı 24 saat zarfında vermezler veya yanlış olarak verirlerse gazete veya mecmua intişar etmekte bulunduğu takdirde mahkemeden alınacak kararla kapatılır ve neşriyatı mahiyetine göre yapılacak kanuni takip hariç olarak bundan dolayı üç aydan eksik olmamak üzere hapis cezasiyle cezalandırılırlar.

Şukadar ki, takibat yapılmadan evvel stenilen malûmat bildirilecek olursa terettüp edecek cezanın dörtte üçü ve takibat esnasında bildirilmişse yarısı indirilir.

Hü.

Muhbir, muhabir ve muharrirler verdikleri haberlerin neşrinden doğacak suçlardan mesul olup gazete veya mecmuanın sahibi ile yazı işlerini fiilen idare eden kimse de bunlarla birlikte Türk Ceza Kanununun 65 nci maddesi mucibince mesul olurlar.

Madde 30. — Millî hisleri inciten veya bu maksatla millî tarihi yanlış gösteren yazıları neşir edenler elli liradan 500 liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Türk Ceza Kanununun 159, 266, ve 268 nci maddeleri hükümleri haricinde sıfat ve memuriyetlerinin veya vazifelerinin ifasından dolayı Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu veya resmî heyetler üyelerinden veya Devlet memurlarından ad zikretmeyerek bir veya bir kaçının veya hepsinin müphem ve süizanlı dâvet vet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerini ihlâl edenler aşağıda yazılı olduğu üzere cezalandırılırlar.

Bu fiil ve hareketler:

1. Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu üyelerinden biri veya bir kaçı veya hepsine karşı işlenmiş ise verilecek ceza bir seneden beş seneye kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası.

2. Resmî heyetler üyeleriyle Devlet memurlardan biri veya bir kaçı veya hepsi aleyhinde işlenmiş ise verilecek ceza üç aydan bir seneye kadar hapis ve elli liradan 200 liraya kadar ağır para cezasıdır.

Madde 34. —

I - Türk Ceza Kanununun hükümleri haricinde olarak uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti değiştirilmiş haber ve yazıları bilerek neşir veya nakledenler aşağıdaki şekil de cezalandırılırlar :

a) Bu fiil ve hareketler halkın huzurunu bozacak heyecana düşürecek mahiyette olursa üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası;

b) Bu fiil ve hareketler, Devlete veya Devlet kuvvetlerinden herhangi birine veya bir kaçına veya hepsine karşı halkın güvenini bozacak mahiyette olursa bir seneden beş seneye kadar hapis ve 1 000 liradan aşağı olmamak üze-

Ad. K.

Madde 30. — Millî hisleri inciten veya bu maksatla millî tarihi yanlış gösteren yazıları neşredenler 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Türk Ceza Kanununun 159, 266 ve 268 nci maddeleri hükümleri haricinde sıfatı ve memuriyetlerinin veya vazifelerinin ifasından dolayı Büyük Millet Meclisi veya Bakalar Kurulu veya resmî heyetler üyelerinden veya Devlet memurlarından ad zikretmiyerek bir veya birkaçının veya hepsinin müphem ve suizanını dâvet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerini ihlâl edenler aşağıda yazılı olduğu üzere cezalandırılırlar.

Bu fiil ve hareketler:

1. Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu üyelerinden biri veya birkaçı veya hepsine karşı işlenmiş ise verilecek ceza altı aydan iki seneye kadar hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası;

2. Resmî heyetler üyeleriyle Devlet memurlarından biri veya birkaçı veya hepsi aleyhinde işlenmiş ise verilecek ceza üç aydan bir seneye kadar hapis ve 50 liradan 200 liraya kadar ağır para cezasıdır.

Madde 34. — Türk Ceza Kanununun hükümleri dışında olarak uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti esaslı surette değiştirilmiş haber veya belgeleri veren muhbir veya muhabirle bu kabîl haber, yazı veya belgeleri bilerek neşir veya nakledenler aşağıdaki şekilde cezalandırılırlar:

A) Bu fiil ve hareketler halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek olursa üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası;

B) Bu fiil ve hareketler, Devlete veya Devlet kuvvetlerinden herhangi birine veya bir kaçına veya hepsine karşı halkın güvenini giderecek mahiyette olursa altı aydan iki seneye

İçiş. K.

Muhbir, muhabir ve muharrirler verdikleri haberlerin neşrinden doğacak suçlardan mesul olup gazete veya mecmuanın sahibi ile yazı işlerini fiilen idare eden kimse de bunlarla birlikte Türk Ceza Kanununun 65 nci maddesi mucibince mesul olurlar.

Madde 30. — Millî hisleri inciten veya bu maksatla millî tarihi yanlış gösteren yazıları neşredenler elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Türk Ceza Kanununun 159, 266 ve 268 nci maddeleri hükümleri haricinde sıfatı memuriyetlerinin veya vazifelerinin ifasından dolayı Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu veya resmî heytler üyelerinden veya Devlet memurlarından ad zikretmiyerek bir veya birkaçının veya hepsinin müphem ve suizannı davet edecek mahiyette mütecavizane yazı ve resimlerle şeref ve haysiyetlerini ihlâl edenler aşağıda yazılı olduğu üzere cezalandırılırlar.

Bu fiili hareketler :

1. Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu üyelerinden biri veya birkaçı veya hepsine karşı işlenmiş ise verilecek ceza bir seneden üç seneye kadar hapis ve beş yüz liradan eksik olmamak üzere para cezasiyle cezalandırılır.

2. Resmî heyetler üyeleriyle Devlet memurlarından biri veya birkaçı veya hepsi aleyhinde işlenmiş ise verilecek ceza altı aydan bir seneye kadar hapis ve elli liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezasıdır.

Madde 34. — Türk Ceza Kanununun hükümleri dışında olarak uydurulmuş veya tahrif edilmiş veya mahiyeti esaslı surette değiştirilmiş haber, yazı veya belgeleri veren muhbir veya muhabirle bu kabîl haber, yazı veya belgeleri bilerek neşir veya nakledenler aşağıdaki şekilde cezalandırılırlar.

A) Bu fiil ve hareketler halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek olursa üç aydan bir seneye kadar hapis ve beş yüz liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası;

B) Bu fiil ve hareketler, Devlete veya Devlet kuvvetlerinden herhangi birine veya bir kaçına veya hepsine karşı halkın güvenini sarsa-

Hü.	Ad. K.
re ağır para cezası; hükmolunur. Verdikleri haber ve yazılardan doğan yukarda yazılı suçlar dolayısiyle muhbir ve muhabirler bilerek unsuru aranmaksızın mutlak surette mesul olurlar. II - a) Resmî sıfatı haiz olan kimselere ait söz veya belgeleri tahrif ederek veya mahiyetini değiştirerek neşir edenler; b) Uydurulmuş belgeleri bir kimseye isnat ederek neşir edenler; c) Resmî sıfatı haiz olan kimselere ait belgeleri başka birine isnat ederek neşir edenler; Üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. III - Resmî meclislerin, neşri caiz olan müzakereleri, tahrif veya mahiyetini değiştirerek veya uydurma kısımlar ilâve ederek neşir edenler üç aydan eksik olmamak üzere hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. IV - Gazete veya mecmualardaki haber, yazı veya havadislerin başlıkları, bu haber, yazı ve havadislerin metinlerine uymadığı ve halkın huzurunu bozacak heyecana düşürecek mahiyette bulunduğu takdirde 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.	kadar hapis ve 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası; C) Resmî sıfatı haiz olan kimselere ait belgeleri tahrif ederek veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek veya başka birine isnat ederek neşir edenler; D) Uydurulmuş belgeleri bir kimseye isnat ederek neşir edenler; Üç aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. II - Resmî meclislerin, neşri caiz olan müzakerelerini, tahrif veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek veya uydurma kısımlar ilâve ederek neşredenler üç aydan eksik olmamak üzere hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. III - Gazete veya mecmualardaki haber, yazı ve havadislerin başlıkları, bu haber, yazı ve havadislerin metinlerine uymamakla beraber halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek mahiyette bulunduğu takdirde 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.
Madde 35. — I - a İddianamenin, son tahkikatın açılmasına müteallik kararın, bir cürme ait herhangi soruşturma kâğıtları ve vesikaların duruşmada okunmazdan evvel neşri yasaktır. Ancak mahkemenin veya Cumhuriyet savcısının müsaadesiyle ve bütün gazetelere birden icrası lâzımgelen tebliğlerine tevfikan bu vesikaların neşri caizdir. b) İspati caiz olmayan sövme ve hakaret dâvasına ait zabıtların ve buna mütaallik şikâyetnamelerin aynen veya hülâsaten neşri yasaktır. c) Münderecatı umumi âdap ve ahlâka dokunabilen adlî tıp raporlarının neşri yasaktır. d) Yargılamanın gizli olması kararlaştırılan dâva zabıtlarının, mahkemenin müsaadesi olmaksızın neşri yasaktır.	Madde 35. — 1. a) İddianamenin son tahkikatın açılmasına mütaallik kararın, bir cürme ait herhangi soruşturma kâğıtları ve vesikaları duruşmada okunmazdan evvel neşri yasaktır. Ancak mahkemenin veya Cumhuriyet savcısının müsaadesi ve bütün gazetelere birden icrası lâzımgelen tebliğlerine tevfikan bu vesikaların neşri caizdir. b) İspatı caiz olmıyan söğme ve hakaret dâvasına ait zabıtların ve buna mütaallik şikâyetnamelerin aynen veya hülâsaten neşri yasaktır; c) Münderecatı umumi âdap ve ahlâka dokunabilen adlî tıp raporlarının neşri yasaktır; d) Yargılamanın gizli olması kararlaştırılan dâva zabıtlarının, mahkemenin müsaadesi olmaksızın neşri yasaktır; e) Ceza teşkilâtı başladıktan sonra ilk soruşturmada sorgu yargıcının muvafakati ile

cak mahiyette olursa altı aydan iki seneye kadar hapis ve bin liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası,

C) Resmî sıfatı haiz olan kimselere ait belgeleri tahrif ederek veya mahiyeti esaslı surette değiştirerek veya başka birine isnat ederek neşir edenler,

D) Uydurulmuş belgeleri bir kimeseye isnat ederek neşredenler,

Üç aydan bir seneye kadar hapis ve beş yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

II — Resmî Meclislerin, neşri cezai olan müzakereler, tahrif veya mahiyetini esaslı surette değiştirerek veya uydurma kısımlar ilâve ederek neşredenler üç aydan eksik olmamak üzere hapis ve beş yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

III — Gazete veya mecmualardaki haber yazı ve havadislerin başlıkları, bu haber, yazı ve havadislerin metinlerine uymamakla beraber halkın huzurunu bozarak heyecana düşürecek mahiyette bulunduğu takdirde yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Madde 35. — Adalet Komisyonun 35 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

e) Ceza tahkikatı başladıktan sonra ilk soruşturma da sorgu yargıcının muvafakati ile ve hazırlık soruşturması sırasında yalnız Cumhuriyet savcısının emriyle yapılmakta olan soruşturma ve adlî muamelelere mütaallik havadislerin ve cürmü yapanlarla cürme kurban olanların fotoğraflarının neşri yasak edilebilir. Buna muhalefet ancak Cumhuriyet savcısının bu bapdaki yazılı emrinin gazete veya mecmua idarehanesine tebliğinden itibaren suç olur.

f) Neşri caiz eski bir ilâmın kötü niyetle ve yine yeni bir hükmün kötü niyetle neşri sövme ve hakaret iddiasiyle kovuşturma yapılmasına ve ceza verilmesine mâni değildir.

d) Devlet emniyetiyle alâkadar meseleler hakkında yapılmakta olan soruşturmalardan ve yine Devlet emniyeti bakımından alınan tedbirlerden bahseden yazılar memnudur. Ancak bu soruşturmaları yapmağa ve bu tedbirleri almağa yetkili makam tarafından bu hususta müsaade verebilirler.

h) Yargılama müzakerelerinin neşri yasaktır.

i) Gizli bakılmıyan boşanma dâvalarında ancak, iki tarafın ve şahitlerin isimleri, sıaftları ve adresleri, mevzuubahis olan ve karar verilen hukuki meselelerin kısaca izahı, şahitlerin şehadetlerinin aynen olmamak şartiyle kısaca mevzuu ve hüküm fıkrası yazılabilir.

Bu hükümlere muhalif hareket edenlerden (200) liradan (500) liraya kadar ağır para cezası alınır. Tekerrürü halinde bir aya kadar hapis ve (500) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

II - Bir ceza dâvasının başlamasiyle hüküm kesinleşinciye kadar yargıç ve mahkemenin kararları ve muameleleri hakkında mütalâa serdedilemiyeceği gibi ifası adlî makamlara ait bulunan herhangi bir tahkik ve tetkik muamelesi bizzat yapılarak veya yaptırılarak neşredilmez.

Bu fıkra hükmüne muhalefet edenler bir aydan üç aya kadar hapis ve (200) liradan (500) liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Madde 48. — Gazete veya mecmuanın mesulleri matbuanın neşriyatından tevellüt edebilecek her türlü cezai ve hukuki mesuliyetlere

Ad. K.

ve hazırlık soruşturması sırasında yalnız Cumhuriyet savcısının emriyle yapılmakta olan soruşturma ve adlî muamelelere mutaallik havadisleri ve cürmî beyanlarla cürme kurban olanların fotoğraflarının neşri yasak edilebilir. Buna muhalefet ancak Cumhuriyet savcısının bu baptaki yazılı emrinin gazete veya mecmua idarehanesine tebliğinden itibaren suç olur.

f) Neşri caiz eski bir ilâmın kötü niyetle ve yeni bir hükmün kötü niyetle neşri sövme ve hakaret iddiasiyle kovuşturma yapılmasına ve ceza verilmesine mâni eğildir.

g) Devlet emniyetiyle alâkadar meseleler hakkında yapılmakta olan soruşturmalardan ve yine Devlet emniyeti bakımından alman tedbirlerden bahseden yazılar memnudur. Ancak bu soruşturmaları yapmağa ve bu tedbirleri almağa yetkili makam tarafından bu hususta müsaade verilebilir.

h) Yargılama müzakerelerinin neşri yasaktır.

i) Gizli bakılmıyan boşanma dâvalarında ancak, iki tarafın ve şahitlerin isimleri, sıfatları ve adresleri, mevzuubahis olan ve karar verilen hukuki meselelerin kısaca izahı, şahitlerin şahadetlerinin aynen olmamak şartiyle kısaca mevzuu ve hüküm fıkrası yazılabilir.

Bu hükümlere muhalif hareket edenlerden 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası alınır.

II - Bir ceza dâvasının başlamasiyle hüküm kesinleşinciye kadar yargıç ve mahkemenin kararları ve muameleleri hakkında mütalâa serdedilemiyeceği gibi böyle bir dâvanın görülmesi sırasında adlî işlemleri karıştırabilecek veya soruşturmanın gidişi üzerinde tesir yapabilecek neşriyatta bulunulamaz.

Bu fıkra hükmüne muhalefet edenler bir aydan üç aya kadar hapis veya 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasiyle cezalardırılırlar.

Madde 48. — Gazete veya mecmuanın mesulleri matbuanın neşriyatından tevellüt edebilecek her türlü cezaî ve hukukî mesuliyetlere

İşiş. K.

Madde 48. — Gazete veya mecmuanın mesulleri matbuanın neşriyatından tevellüt edebilecek her türlü cezai ve hukuki mesuliyetlere

Hü.

halel gelmemek üzere bir memurun vazifesine mütaallik fiillere ait olarak gazete veya mecmuada yapılan neşriyat hakkında bir Devlet memuru veya salâhiyetli makam tarafından gönderilen cevapları meccanen neşretmeğe mecburdur.

Cevap ve tashihler gazete veya mecmuanın bu cevap ve tashihlerin vusulünü mütaakıp ilk çıkacak nüshanın aynı sütununa ayni punto harflerle hiç bir ilâve ve tayyolunmaksızın neşir edilecektir.

Neşriyat Devlet memurunun şahsına da taallûk ettiği takdirde bu memur ayrıca cevap vermek hakkına maliktir.

Bir gazete veya mecmuanın neşriyatında zikir ve telmih edilen hakiki veya hükmi şahısların o neşriyata cevap vermeğe hakları vardır. Cevap, gönderenin imzasını havi olmak ve taallûk eylediği yazının iki mislini geçmemek lâzımdır.

Cevap gazete veya mecmua hakkında hakareti mutazammın sözleri ve suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi olursa veya neşrinden üç ay geçmişse dercinden imtina edilebilir. Cevap ve tashihin dercinden imtina halinde imtina sebepleri derhal mahallî C. Savcılığına yazı ile bildirilir.

Gazete için hakareti mutazammın veya suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi cevaplarda C. Savcılığı gazetenin talebi üzerine münasip göreceği tadilleri yapar. Bu tadillerden sonra cevabın neşrinden imtina edilemez.

Cevabın neşrinden sonra gazete veya mecmua aynı memura veya aynı şahsa ve aynı meseleye taallûk eden yeni mahiyette neşriyat yaparsa yukarıdaki şartlar dairesinde ve bu defa yazının üç mislini tecavüz etmemek üzere tekrar bir cevap neşrine mecburdur.

Resmî meclislerin müzakereleri sırasında herhangi bir kimseye karşı vukubulan tenkit, taris veya mütecavizane sözlerin kısmen veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimse varsa mukabil konuşmasının resmî zabıtlardaki suretinin aynı sütununda ve aynı punto harflerle neşrini istiyebilir. Ancak cevabın taallûk ettiği yazının iki mislini geçmemesi lâzımdır.

Bu mecburiyetlerden imtina halinde iki yüz

Ad. K.

halel gelmemek üzere bir memurun vazifesine mütaalik faillere ait olarak gazete ve mecmuada yapılan neşriyat hakkında bir Devlet memuru veya salâhiyetli makam tarafından gönderilen cevapları meccanen neşir etmeğe mecburdur:

Cevap ve tashihler gazete veya mecmuanın bu cevap ve tashihlerin vusulünü mütaakıp ilk çıkacak nüshanın aynı sütununa puntu harflerle hiç bir ilâve ve tayyolunmaksızın neşredilecektir.

Neşriyat Devlet memurunun şahsına da taallûk ettiği takdirde bu memur ayrıca cevap vermek hakkına maliktir.

Bir gazete veya mecmuanın neşriyatında zikir ve telmih edilen hakikî veya hükmî şahısların o neşriyata cevap vermeğe hakları vardır. Cevap, gönderenin imzasını havi olmak ve taallûk eylediği yazının iki mislini geçmemek lâzımdır.

Cevap gazete veya mecmua hakkında hakareti mutazammın sözleri ve suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi olursa veya neşrinden üç ay geçmişse dercinden imtina edilebilir. Cevap ve tashihin dercinden imtina halinde imtinaın sebepleri derhal mahallî Cumhuriyet Savcılığına yazı ile bildirilir. Gazete için hakareti mutazammın veya suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi cevaplarda Cumhuriyet Savcılığı gazetenin talebi üzerine münasip göreceği tadilleri yapar. Bu tadillerden sonra cevabın neşrinden imtina edilemez.

Cevabın neşrinden sonra gazete veya mecmua aynı memura veya aynı şahsa ve aynı meseleye taallûk eden yeni mahiyette neşriyat yaparsa yukarıdaki şartlar dairesinde ve bu defa yazının üç mislini tecavüz etmemek üzere tekrar bir cevap neşrine mecburdur.

Resmî Meclislerin müzakereleri sırasında herhangi bir kimseye karşı vukubulan târiz veya mütecavizane sözlerin tamam veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimsenin verdiği karşılığın târiz ve tecavüze ait kısmına munhasır olmak üzere resmî zabıtlardaki suretinin aynen, resmî zabıt yoksa bu neşriyatın iki mislini geçmemek üzere vereceği cevabın aynı sütünda ve ayni punto harflerle neşrini istiyebilir.

Bu mecburiyetlerden imtina halinde 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmo-

halel gelmemek üzere bir memurun vazifesine müteallik faillere ait olarak gazete ve mecmuada yapılan neşriyat hakkında bir Devlet memuru veya selâhiyetli makam tarafından gönderilen cevapları meccanen neşretmeğe mecburdur

Cevap ve tashihler gazete veya mecmuanın bu cevap ve tashihlerin vusulünü müteakip ilk çıkacak nüshasının birinci sahifesinin de ve ayni punto harflerle hiçbir ilâve ve tayyolunmaksızın neşredilecektir.

Neşriyat Devlet memurunun şahsına da taallûk ettiği takdirde bu memur ayrıca cevap vermek hakkına maliktir.

Bir gazete veya mecmuanın neşriyatında zikir ve telmih edilen hakikî veya hükmi şahısların o neşriyata cevap vermeğe hakları vardır.. Cevap, gönderenin imzasını havi olmak ve taallûk eylediği yazının iki mislini geçmemek lâzımdır.

Cevap gazete veya mecmua hakkında hakareti mutazammın sözleri ve suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi olursa veya neşrinden üç ay geçmişse dercinden imtina edilebilir. Cevap ve tashihin dercinden imtina halinde imtinanın sebepleri derhal mahallî Cumhuriyet Savcılığına yazı ile bildirilir. Gazete için hakareti mutazammın veya suç teşkil edebilecek mahiyetteki ifadeleri havi cevaplarda Cumhuriyet savcılığı gazetenin talebi üzerine münasip göreceği tadilleri yapar. Bu tadillerden sonra cevabın neşrinden imtina edilemez.

Cevabın neşrinden sonra gazete veya mecmua ayni memura veya ayni şahsa ve ayni meseleye taallûk eden yeni mahiyette neşriyat yaparsa yukarıdaki şartlar dairesinde ve bu defa yazının üç mislini tecavüz etmemek üzere tekrar bir cevap neşrine mecburdur.

Resmî meclislerin müzakereleri sırasında herhangi bir kimseye karşı vukubulan târiz ve mütecavizane sözlerin tamamen veya hulâsa olarak neşri halinde bu kimsenin verdiği karşılığının târiz ve tecavüze ait kısmına munhasır olmak üzere resmî mazbatadaki suretinin aynen, resmî zabıt yoksa bu neşriyatın iki mislini geçmemek üzere vereceği cevabın aynı sütunda ve aynı punto harflerle neşrini istiyebilir.

Bu mecburiyetlerden imtina halinde 200 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Hü.	Ad. K.
liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Hakkında neşriyat yapılan şahıs ölmüş ise cevap vermek hakkı karı, koca, usul ve fürua ına intikal eder. Bunlardan biri tarafından cevap ve tashih hakkının kullanılması diğerlerinden bu hakkı iskat eder.	lunur. Hakkında neşriyat yapılan şahıs ölmüş ise cevap vermek hakkı karı, koca, usul ve füruuna intikal eder. Bunlardan bir taraftan cevap ve tashih hakkının kullanılması diğerlerinden bu hakkı ıskat eder.
Madde 55. —Türk Ceza Kanununun 426, 427 480 ve 482 nci maddeleriyle bu kanunun 18 nci madesinin (a) ve (b) fıkraları ve 8, 19, 20, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 44, 47, 48 nci maddeleri şümulüne giren suçlardan dolayı hazırlık tahkikatı yapılmaz. Bu kanunda yazılı olan veya matbuat vasıtasiyle işlenen suçlara ait dâvaların duruşması ve temyiz incelenmesi tatilde görülen müstacel işlerden sayılır.	Madde 55. — Hükümet teklifinin 55 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 2. — Matbuat Kanununda yazılı (umumi neşriyat müdürü) veya (umumi neşriyatı idare eden) tâbirleri, (yazı işlerini fiilen idare eden kimse) şeklinde değiştirilmşitr.	MADDE 2. — Hükümet teklifinin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 3. — Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 3. — Hükümet teklifinin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.	MADDE 4. — Hükümet teklifinin dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başbakan
R. Peker

Adalet Bakanı
M. Ökmen

Millî Savunma Bakanı
C. Toydemir

İçişleri Bakanı
Ş. Sökmensüer

Dışişleri Bakanı
H. Saka

Maliye Bakanı
H. N. Keşmir

Millî Eğitim Bakanı
Reşat Ş. Sirer

Bayındırlık Bakanı
C. K. İncedayı

Ekonomi Bakanı
T. B. Balta

Sağlık ve Sosyal Y. Bakanı
Dr. B. Uz

Gümrük ve Tekel Bakanı
T. Coşkan

Tarım Bakanı
F. Kurdoğlu

Ulaştırma Bakanı
Ş. Koçak

Ticaret Bakanı
A. İnan

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

İçiş. K.

Hakkında neşriyat yapılan şahıs ölmüş ise cevap vermek hakkı karı koca, usul ve füruuna intikal eder. Bunlardan biri tarafından cevap ve tashih hakkının kullanılması diğerlerinden bu hakkı iskat eder.

Madde 55. — Hükümet teklifinin 55 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde II. — Hükümet teklifinin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde III. — Hükümet teklifinin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
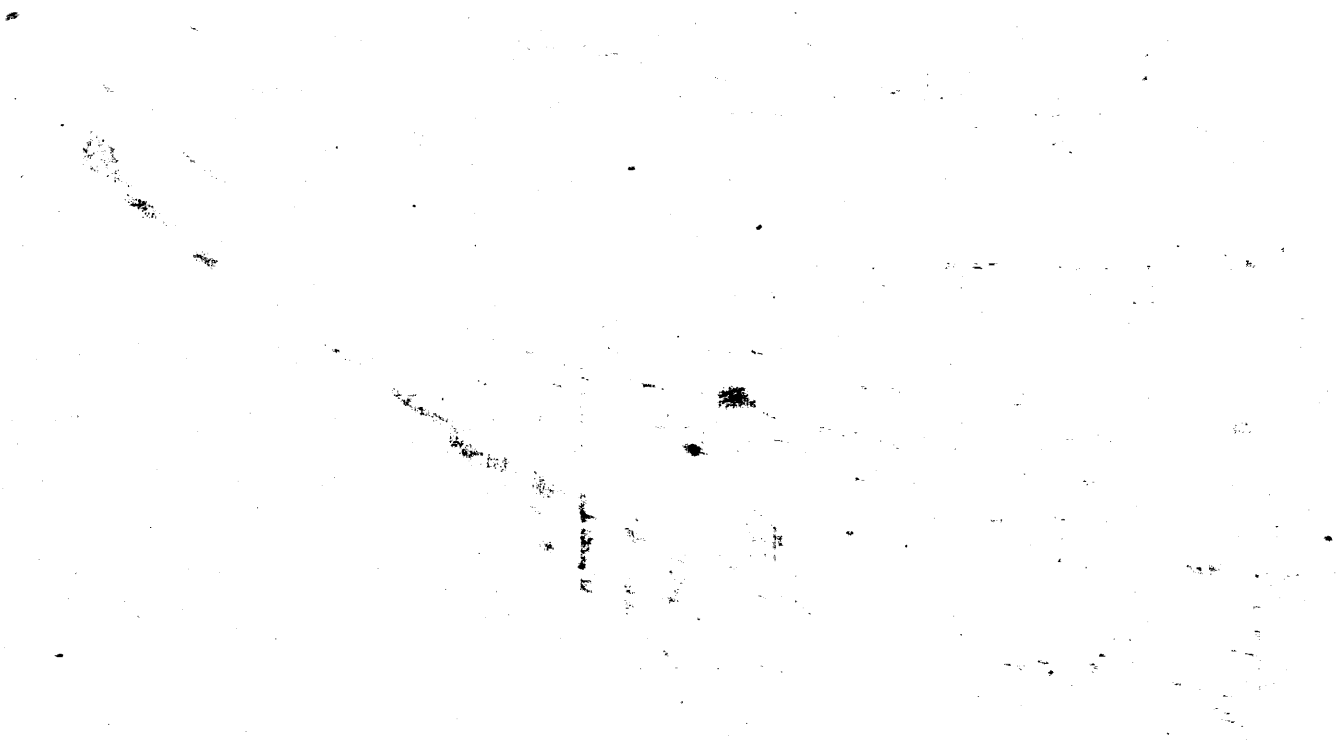
Madde IV. — Hükümet teklifinin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.